

Ekstremistinen puhe verkossa ja uutismediassa

Leena Malkki, Daniel Sallamaa, Juha Saarinen, Sami Eerola

VALTIONEUVOSTON SELVITYS- JA
TUTKIMUSTOIMINNAN JULKAISUSARJA 2021:20

tietokayttoon.fi

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:20

Ekstremistinen puhe verkossa ja uutismediassa

Leena Malkki, Daniel Sallamaa, Juha Saarinen & Sami Eerola

Valtioneuvoston kanslia Helsinki 2021

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Valtioneuvoston kanslia

© 2021 tekijät ja valtioneuvoston kanslia

ISBN pdf 978-952-383-201-5

ISSN pdf 2342-6799

Taitto Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2021

Ekstremistinen puhe verkossa ja uutismediassa

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:20

Kustantaja Valtioneuvoston kanslia

Tekijä/t Leena Malkki, Daniel Sallamaa, Juha Saarinen & Sami Eerola

Kieli suomi **Sivumäärä** 100

Tiivistelmä Tutkimuksessa käsitellään ekstremististen aatemaailmojen ilmenemistä suomenkielisessä mediaympäristössä kahdesta näkökulmasta: 1) Millaista väkivallan hyväksyvää tai toisia ihmisiä epäinhimillistävästä puhetta suomenkielisessä verkkoympäristössä esiintyy ja 2) miten väkivaltaista ekstremististä toimintaa ja aatemaailmoja käsitellään suomenkielisessä valtakunnallisessa uutismediassa.

Tutkimus osoittaa, että väkivallan hyväksyvää ja epäinhimillistävästä puhetta esiintyy avoimilla suomenkielisillä alustoilla. Rajuinta se on äärioikeistolaisissa ja maahanmuuttovastaisissa keskusteluissa, mutta sitä esiintyy jonkin verran myös äärivasemmistolaisissa keskusteluissa. Myös incel- ja koulusurma-alakulttuureihin liittyvää aineistoa löytyy ajoittain. Avointa suomenkielistä jihadistista aineistoa on ollut hyvin vähän vastatoimien kiristymisen jälkeen.

Väkivaltaisesta ekstremismistä uutisoidaan varsinkin iskujen yms. tapahtumien jälkeen. Päähuomio kohdistuu tapahtumiin ja niihin reagointiin, kun taas taustalla olevien aatemaailmojen käsittely jää vähäisemmäksi. Uutisointi noudattaa valtaosin hyviä käytäntöjä. Raportissa annetaan myös ehdotuksia uutisoiminnan kehittämiseksi.

Klausuuli Tämä julkaisu on toteutettu osana valtioneuvoston selvitys- ja tutkimussuunnitelman toimeenpanoa. (tietokayttoon.fi) Julkaisun sisällöstä vastaavat tiedon tuottajat, eikä tekstisisältö välttämättä edusta valtioneuvoston näkemystä.

Asiasanat väkivaltainen ekstremismi, sosiaalinen media, uutisointi, ääri liikkeit, äärioikeistolaisuus, ääri vasemmistolaisuus, jihadismi, koulusurmat, tutkimus, tutkimustoiminta

---

ISBN PDF 978-952-383-201-5

ISSN PDF 2342-6799

Julkaisun osoite <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-201-5>

Extremiskt material online och i nyhetsmedia

Publikationsserie för statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet 2021:20

Förläggare Statrådets kansli

Författare Leena Malkki, Daniel Sallamaa, Juha Saarinen & Sami Eerola

Språk finska **Sidantal** 100

Referat I denna studie undersöks extremistiska ideologier och föreställningar sådana de kommer till uttryck i det finskspråkiga medielandskapet. Ämnet behandlas från två olika utgångspunkter: 1) Våldsbejakande material online som dehumaniserar andra människor och 2) nationella nyhetsmediernas hantering av våldsbejakande extremism och ideologier och föreställningar kopplade till detta fenomen.

Studien visar att våldsbejakande material som dehumaniserar andra människor återfinns på offentliga finskspråkiga onlineplattformar. Denna typ av utsagor är vanligast i nätdiskussioner i högerextrema och invandrar- och invandringsfientliga fora men förekommer också, om än i mindre utsträckning, i nätdiskussioner i fora knutna till den yttersta vänstern. Material och utspel online kopplade till incelkulturen liksom till skolskjutningar förekommer periodvis i det genomgångna materialet. Däremot har finskspråkiga jihadistiska texter blivit allt ovanligare på offentliga onlineplattformar efter det att åtgärder riktade mot sådant material skärpts.

Nyhetsmedierna rapporterar främst om våldsbejakande extremism i anslutning till attacker och liknande händelser. Rapporteringen fokuserar på händelserna som sådana och reaktionerna på dem snarare än på de bakomliggande ideologierna och föreställningarna. Mediebevakningen ligger i huvudsak i linje med vedertagen standard och gängse normer för rapportering om denna typ av ämnen men det finns samtidigt utrymme för förbättring inom vissa områden.

Klausul Den här publikation är en del i genomförandet av statsrådets utrednings- och forskningsplan. (tietokaytoon.fi) De som producerar informationen ansvarar för innehållet i publikationen. Textinnehållet återspeglar inte nödvändigtvis statsrådets ståndpunkt

Nyckelord våldsbejakande extremism, sociala medier, nyhetsbevakning, extremistiska rörelser, högerextremism, vänsterextremism, jihadism, skolskjutningar, forskning, forskningsverksamhet

---

ISBN PDF 978-952-383-201-5

ISSN PDF 2342-6799

URN-adress <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-201-5>

Extremist speech in the online environment and news media

Publications of the Government's analysis, assessment and research activities 2021:20

Published by Prime Minister's Office

Author(s) Leena Malkki, Daniel Sallamaa, Juha Saarinen & Sami Eerola

Language Finnish **Pages** 100

Abstract This study examines expressions of extremist ideologies and beliefs in the Finnish-language media environment. It approaches the topic from two angles by looking at 1) online speech that approves of the use of violence or dehumanizes other people and 2) the national news media's handling of violent extremism and the ideologies and beliefs connected to the phenomenon.

The study demonstrates that speech that approves of the use of violence and dehumanizes others can be found on public, Finnish-language online platforms. It is most striking in far-right and anti-immigration online discussions yet also features in far-left discussions, albeit to a lesser degree. Online speech that pertains to the incel and school shooting subcultures is similarly an intermittent occurrence in the material studied. Finnish-language jihadist speech has, on the other hand, been increasingly rare on public online platforms after measures targeting such material were tightened.

The news media reports on violent extremism in the aftermath of attacks and other such events in particular. It focuses on the events and reactions to them while directing lesser coverage towards the ideologies and beliefs that may underpin them. While the news coverage is largely in line with the standards and norms of reporting on the topic, possibilities for further improvement were also identified.

Clause This publication is part of the implementation of the Government Plan for Analysis, Assessment and Research. (tietokayttoon.fi) The content is the responsibility of the producers of the information and does not necessarily represent the view of the Government.

Keywords violent extremism, social media, news coverage, extremist movements, far right, far left, jihadism, school shootings, research, research activities

---

ISBN PDF 978-952-383-201-5

ISSN PDF 2342-6799

URN-address <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-201-5>

Sisältö

1	Johdanto	7
2	Ekstremistinen puhe suomenkielisessä verkkoympäristössä	11
2.1	Aineisto	13
2.2	Ekstremistisen aineiston määritelmä	16
2.3	Tärkeimmät huomiot.....	18
2.4	Äärioikeistolainen ja maahanmuuttovastainen verkkoaineisto	19
2.5	Vasemmistoanarkistinen, antifasistinen ja kommunistinen verkkoaineisto	35
2.6	Incel-alakulttuuriin liittyvä verkkoaineisto	50
2.7	Koulusurma-alakulttuuriin liittyvä verkkoaineisto	52
2.8	Jihadistinen aatemaailma.....	56
3	Ekstremististen aatemaailmojen käsittely uutismediassa	70
3.1	Aineisto	70
3.2	Tärkeimmät huomiot.....	72
3.3	Äärioikeistoa koskeva uutisointi	76
3.4	Jihadismia koskeva uutisointi	85
3.5	Koulusurmia koskeva uutisointi	90
3.6	Vasemmistoanarkismia ja antifasismia koskeva uutisointi	92
3.7	Uutisoinnin haasteet ja pohdintaa vaativat kysymykset	93

1 Johdanto

Useissa länsimaissa on ilmaistu viime vuosina toistuvasti huolta ekstremistisen eli väkivaltaa oikeuttavan ja toisia ihmisiä epäinhimillistävän¹ aineiston lisääntymisestä verkkoympäristössä. Tällaista aineistoa ovat tuottaneet erityisesti poliittiset ja uskonnolliset ääriliikkeet kannattajineen. Syyrian ja Irakin konfliktien huippuvuosina (2014–2016) huomion keskipisteessä oli erityisesti eurooppalaisilla kielillä tuotetun jihadistisen verkkoaineiston nopea lisääntyminen. Sittemmin keskustelu on laajentunut käsittelemään myös äärioikeistolaisen ekstremistisen aineiston.

Ekstremistisen verkkoaineiston lisääntymistä on pidetty epäsuotavana, koska sen helpon saatavuuden on uskottu edesauttavan väkivaltaiseen toimintaan radikalisoitumista siitäkin huolimatta, että radikalisoituminen harvoin tapahtuu pelkästään verkkoaineistoa kuluttamalla. Aineisto on internetin kautta aiempaa vaivattomammin saatavilla ja verkko tarjoaa myös mahdollisuuden jakaa visuaalista aineistoa helposti sekä olla vuorovaikutuksessa ekstremistisiin liikkeisiin kuuluvien ja niistä muuten kiinnostuneiden kanssa maantieteellisestä etäisyydestä riippumatta. Näiden vuorovaikutussuhteiden kautta muodostuvien verkkoyhteisöjen on usein katsottu toimivan ”kaikukammioina”, joissa jaettujen käsitysten toistaminen vahvistaa niiden uskottavuutta ja vakuuttavuutta samanmielisten silmissä entisestään. Tämä kaikki esimerkiksi edesauttoi Syyriaan ja Irakiin suuntautunutta matkustusta merkittävästi erityisesti vuosina 2012–2016.

Ekstremistisen aineiston lisääntymisen on pelätty vaikuttavan ennen pitkää myös julkiseen keskusteluun. Keskustelun polarisoitumista ja kärjistymistä on pidetty jo osin oireena tästä. Jos ekstremistiset näkemykset alkavat yleistyä, sen on katsottu voivan ennen pitkää johtaa tällaisten näkemysten siirtymiseen marginaalista kohti julkisen keskustelun keskeisiä areenoja. Tätä kautta ne voivat alkaa normalisoitua ja valtavir-

---

¹ Ekstremistisen aineiston tunnuspiirteitä käsitellään tarkemmin ensimmäisen osan alussa.

taistua. Seurauksena saattaa olla yleisesti hyväksyttävien poliittisten ajatusten ja toimintatapojen kehittyminen suuntaan, joka ei vastaa liberaalin demokratian perusarvoja. Tämä huoli on esitetty erityisesti ekstremistisen äärioikeistolaisen ja maahanmuuttovastaisen keskustelun kohdalla.

Miten ekstremistisen verkkoaineiston saatavuus vaikuttaa radikalisoitumiseen ja ääri-liikkeiden kannatukseen sekä miten erilaiset näkemykset normalisoituvat ja valtaviir- taistuvat, ovat monimutkaisia ja vaikeasti hahmotettavia prosesseja. Näin on varsinkin nykyisessä monimutkaisessa viestintäympäristössä, jossa paitsi erilaisten viestintäka- navien kirjo on valtava, niin monet yhteiskunnalliset prosessit ovat voimakkaasti me- dialisoituneet.²

Tämän raportin tarkoituksena on tuottaa tutkimustietoa kahdesta tähän monimutkai- seen kokonaisuuteen nivoutuvasta asiasta.

Ensimmäinen näistä koskee sitä, miten ekstremistiset verkkoaineistot näkyvät suo- menkielisessä verkkoympäristössä. Tutkimuksessa taustoitetaan niitä aatemaailmoja, joihin ekstremistinen aineisto ja keskustelu verkkoympäristössä on liittynyt. Nämä ovat myös niitä aatesuuntia, joihin on kiinnitetty huomiota väkivaltaisen ekstremismin en- naltaehkäisyssä. Taustoituksen jälkeen lähdetään kartoittamaan, millaista väkivallan hyväksyvää tai toisia epäinhimillistävästä puhetta löytyy avoimilta suomenkielisiltä verk- koalustoilta. Huomion kohteena on nimenomaan laajempiin poliittisiin aatemaailmoihin liittyvä puhe. Osiota lukiessa on hyvä pitää mielessä, että suurin osa siihen sisällyte- tyistä verkkoalustoista ei ole kokonaisuudessaan mitenkään ekstremistisiä, vaikka niillä esiintyykin toisinaan sellaiseksi katsottavaa puhetta. Ne eivät myöskään ole liki- mainkaan ainoita suomenkielisiä verkkoalustoja, joilla on vastaavankaltaista sisältöä. Tutkimuksen ensisijainen tavoite on ollut tunnistaa erilaisia argumentaatiotapoja, ei kartoittaa kattavasti niiden esiintymistä verkossa. Tutkimus ei myöskään tähtää poli- tiikkasuositusten antamiseen, vaan ilmiötä koskevan tiedon ja tuntemuksen lisäämi- seen.

Raportin toisessa osassa puolestaan tarkastellaan vyyhtiä valtakunnallisen journalisti- sesti tuotetun median kautta. Siinä käydään läpi sitä, miten väkivaltaista ekstremis- tistä toimintaa ja varsinkin siihen kytkeytyviä aatemaailmoja on käsitelty suomenkieli-

---

² Medialisoitumisella/mediatisoitumisella (mediatization) tarkoitetaan sitä, miten mediasta on tul- lut oma, monin tavoin itsenäinen ja oman logiikkansa mukaan toimiva instituutio ja toisaalta sa- maan aikaan media on nivoutunut voimakkaasti osaksi muita instituutioita. Jälkimmäinen tarkoit- taa mm. sitä, että monista elämänaloista kuten työstä, perhe-elämästä, uskonnon harjoittami- sesta ja politiikasta on tullut osin mediavälitteistä. Ks. esim. Stig Hjarvard, "The mediatization of society: A theory of the media as agents of social and cultural change", *Nordicom Review* 29/2 (2008), <https://doi.org/10.1515/nor-2017-0181>.

sessä valtakunnallisessa uutismediassa vuosina 2019–2020. Väkivaltainen ekstremismi on aihe, joka on monille tuttu vain median välityksellä. Valtakunnallisen uutismedian sisällöillä on siksi väistämättä vaikutusta siihen, mitä monet lukijat ja katsojat siitä tietävät ja mitkä asiat nousevat julkiseen keskusteluun. Vaikka valtakunnallisen uutismedian rooli julkisuuden portinvartijana ei enää olekaan yhtä keskeinen kuin ennen, sen tekemillä uutisointivalinnoilla on silti edelleen merkittävä vaikutus siihen, kuinka paljon ja minkälaista julkisuutta ekstremistinen puhe ja toiminta saa osakseen. Tämän vuoksi valtakunnallisella uutismedialla on myös tärkeä osansa ekstremististen ajattelutapojen valtavirtautumiseen johtavissa kehityskuluissa. Osion lopussa pohditaan väkivaltaisen ekstremismin uutisointiin liittyviä haasteita ja tehdään tutkimustulosten perusteella ehdotuksia siitä, mihin aihetta koskevassa uutisoinnissa kannattaisi jatkossa kiinnittää huomiota.

Raportti on tehty valtioneuvoston tutkimus- ja selvitystoiminnan rahoittamana hankkeena ja pohjautuu siten valtiorahallinnossa tunnistettuun tietotarpeeseen. Se on tilattu ja tehty hyödyttämään erityisesti väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisyä tuottamalla ilmiötä koskevaa tietoa aihepiirin parissa toimivien työn tueksi. Ennaltaehkäisytyössä on olennaista tuntea ekstremistisiä aatemaailmoja ja tapoja, joilla väkivaltaa oikeutetaan ja siihen kannustetaan. Raportti auttaa toivottavasti myös tunnistamaan ja rajaamaan väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisytyön kohteita. Ei liene tarkoituksenmukaista, jos kaikkea kärjekästä vallitsevan yhteiskunnallisen tilanteen kritiikkiä aletaan pitää epäilyttävänä, saati ekstremistisenä puheena. Tutkimuksen tuloksiin tutustumista suositellaan myös mediatoimituksissa työskenteleville, niin laajemmista linjauksista vastuussa oleville päätoimittajille ja toimituspäälliköille kuin juttuja tekeville toimittajillekin.

Tutkimustyö on tehty Helsingin yliopiston Eurooppa-tutkimuksen keskuksessa huhtikuun 2020 ja helmikuun 2021 välisenä aikana. Raportin kirjoittamiseen ovat osallistuneet Leena Malkki, Daniel Sallamaa, Juha Saarinen ja hankkeen tutkimusavustajana toiminut Sami Eerola. Tutkimuksen ensimmäisen, verkkoaineistoja koskevan osan äärioikeistoa käsittelevä osuus on Eerolan, Malkin ja Sallamaan tekemä. Jihadistista aineistoa koskeva osa on puolestaan Saarisen ja ääriivasemmistoa koskeva osa Sallamaan tekemä. Incel- ja koulusurma-alakulttuureja koskevat osat ovat Malkin kirjoittamia, ja pohjatyötä niihin on tehnyt Eerola. Toinen, uutismediaa koskeva osuus on Malkin ja Sallamaan tekemä niin, että Sallamaa on ollut päävastuussa äärioikeistoa koskevasta analyysistä, kun taas Malkki on pääosin tehnyt muut osat. Lisäksi toisen osan tekemiseen ovat osallistuneet Aune Sanz, joka toimi tutkimusavustajanamme ja keräsi suurimman osan analysoidusta uutisaineistosta, ja Mea Lakso, joka auttoi aineiston jäsentämisessä. Kiitokset myös Johanna Sumialalle, Katja Valaskivelle, Salla-Maaria Laaksoselle ja Karin Creutzille hyödyllisistä keskusteluista tutkimustyön aikana.

Tutkimushankkeen ohjausryhmän puheenjohtajana toimi kehittämisspäälikkö Tarja Mankinen (sisäministeriö) ja muina jäseninä hankepäälikkö Milla Aaltonen (oikeusministeriö), erityisasiantuntija Mika Junninen (oikeusministeriö), erikoissuunnittelija Eeva Koivunen (sisäministeriö), ylitarkastaja Marja Pulkkinen (opetus- ja kulttuuriministeriö) ja neuvonantaja Olli Ruohomäki (ulkoministeriö). Tutkimusryhmä haluaa kiittää heitä kaikkia sujuvasta ja rakentavasta yhteistyöstä hankkeen aikana.

2 Ekstremistinen puhe suomenkielisessä verkkoympäristössä

Sisältövaroitus

Verkkoaineiston käsittelyn yhteydessä (alaluvusta 2.4 alkaen) on runsaasti esimerkkejä eri ihmisryhmiä epäinhimillistävästä sekä väkivallan hyväksyvistä ja siihen kannustavasta puheesta. Esimerkit ovat avoimilta verkkosivustoilta kerätystä tutkimusaineistosta.

Tämän raportin ensimmäisen osan aiheena on suomenkielisessä verkkoympäristössä esiintyvä ekstremistinen puhe. Analyysin kohteena on siis väkivaltaan myönteisesti suhtautuva tai siihen kannustava puhe sekä yksittäisten henkilöiden tai ihmisryhmien epäinhimillistäminen (ks. tarkempi määritelmä alla). Sosiaalisessa mediassa on tunnetusti nykyisin varsin runsaastikin jyrkkää keskustelua. Tämän takia onkin paikallaan heti aluksi täsmentää, että tällä tutkimuksella ei tavoitella kaiken kattavan yleiskuvan muodostamista siitä, millaista väkivallan hyväksymistä, siihen yllyttämistä ja muiden epäinhimillistämistä verkossa tapahtuu. Analyysin kohteena ei siis ole kaikenlainen ”pitäisi viedä saunan taakse” -keskustelu.

Sen sijaan päähuomion kohteena on sellainen kommentointi ja keskustelu, joka kytkeytyy laajempiin aatemaailmihin ja ideologioihin. Väkivallan hyväksyminen tai toisten epäinhimillistäminen kytkeytyvät siis poliittisiin ja uskonnollisiin näkemyksiin siitä, miten asiat ovat ja mitä pitäisi tapahtua. Väkivaltaa oikeuttavan puheen lisäksi kartoitetaan myös sitä, millaista väkivallan käyttöä kritisoivaa puhetta näissä yhteyksissä esiintyy.

Taustana analyysille toimii laajempi kansainvälinen ekstremististen alakulttuurien ja verkkoaineistojen kehittyminen. Aiemman tutkimuksen perusteella on hyvin tiedossa, että verkossa on paljon tämän tyyppistä keskustelua sekä myös ääriilikkeiden jakamaa väkivaltaan kannustavaa aineistoa useilla eri kielillä. Tiedossa on myös, että eri alustoilla käytäviin keskusteluihin ottaa osaa ja niitä lukee ihmisiä eri puolelta maailmaa. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tarjota tietoa siitä, miten ekstremistiset ajatusmaailmat ja väkivaltapuhe näkyvät suomenkielisessä aineistossa.

Tutkimuksen kohteena on avoimesti saatavilla oleva suomenkielinen aineisto eli sellainen aineisto, joka on kenen tahansa luettavissa. Tämä johtuu siitä, että tutkimuksessa on haluttu selvittää, millaista keskustelua verkosta on löydettävissä ilman rekisteröitymistä suljetuille alustoille tai siirtymistä pimeään verkon puolelle. Tällainen aineisto on helpoiten löydettävissä ja potentiaalisesti laajimmin luettua. Avoimesti saatavan aineiston lisäksi on paljon erilaisilla suljetuilla sivustoilla käytävää keskustelua, jossa epäilemättä esiintyy myös väkivallan hyväksymistä ja ihannointia – todennäköisesti jopa suuremmassa ja vakavammassa muodossa kuin tutkimuksen kohteena olevilla sivustoilla.

Ekstremistinen aineisto liittyy tyypillisesti laajempiin poliittisiin aatesuuntauksiin, joita on tarpeen tuntea voidakseen hahmottaa taustalla olevia näkemyksiä, perinteitä ja narratiiveja. Tämän vuoksi myös näitä laajempia aatesuuntauksia käsitellään tässä osassa varsin laajasti. Tämä tarkoittaa, että *raportissa käsitellään myös sellaista poliittista keskustelua ja aatesuuntauksia, jotka eivät ole itsessään luonteeltaan ekstremistisiä*, mutta joihin on nojattu myös väkivallalle oikeutusta rakentavissa keskusteluissa. Tämän vuoksi on tärkeä huomata, että *jonkin poliittisen näkemyksen, aatesuunnan, termin, liikkeen, ajattelijan tai verkkoalustan mainitseminen ei tarkoita, että sitä pidettäisiin tässä tutkimuksessa ekstremistisenä*.

Tutkimuksen kohteena on nimenomaan puhe eli toisin sanoen se, millaista aineistoa verkossa on luettavissa. Valtaosa tutkimuksen kohteena olevista kommentteista on kirjoitettu nimimerkillä tai anonyymisti. Kuka näitä kommentteja on kirjoittanut, on oma kiinnostava aiheensa, jonka selvittäminen ei ole kuitenkaan ollut tämän tutkimuksen tavoitteena. Sen sijaan puhetta tarkastellaan lukijan näkökulmasta eli mitä lukija voi verkosta löytää. Tutkimuksessa ei myöskään analysoida puheen suhdetta tekoihin eli esimerkiksi sitä, missä oloissa tai kuinka todennäköisesti havaittu puhe saattaa johtaa konkreettiseen väkivaltaan. Niin ikään tutkimuksessa ei käydä läpi jo tapahtuneita väkivallantekoja.

Aiemman tutkimuksen pohjalta on kyllä mahdollista sanoa, että väkivallan hyväksyvällä puheella ja toisten epäinhimillistämisellä on oma roolinsa väkivallantekoihin johtavalla polulla, oli sitten kyse yksittäisten ihmisten lähtemisestä mukaan toimintaan tai väkivallan käytölle suotuisan yhteiskunnallisen ilmapiirin rakentumisesta.³ Samalla on

---

³ Katso monien muiden ohella esim. Donald Holbrook & John Horgan, "Terrorism and Ideology: Cracking the Nut", *Perspectives on Terrorism* 13/6 (2019), <https://www.universiteitleiden.nl/perspectives-on-terrorism/archives/2019#volume-xiii-issue-6>; Arie W. Kruglanski, Jocelyn J. Bélanger & Rohan Gunaratna, *The Three Pillars of Radicalization: Needs, Narratives, and Networks* (New York: Oxford University Press, 2019); Kurt Braddock, *Weaponized Words: The Strategic Role of Persuasion in Violent Radicalization and Counter-Radicalization* (Cambridge: Cambridge University Press, 2020); Leena Malkki, *Mitä tiedämme terrorismista* (Helsinki: Otava, 2020), luvut 5 & 6.

tärkeä painottaa, että tällainen puhe ei kuitenkaan väistämättä johda poliittiseen tai uskonnolliseen väkivaltaan. Väkivallan oikeuttavien ja toisia epäinhimillistävien näkemysten esittäminen ei myöskään ennakoiluolettavasti sitä, että kyseisellä ihmisellä itsellään olisi halukkuutta ja valmiutta ryhtyä sanoista tekoihin.

Lisäksi tulee huomata, että analyysin kohteena on ainoastaan parlamentaarisen politiikan ulkopuolinen puhe. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkimuksessa ei analysoida kansanedustajien, kuntapäättäjien eikä puolueiden palveluksessa toimivien puheita. Joidenkin näissä tehtävissä toimivienkin puheissa on ajoittain havaittavissa ekstremistisiä piirteitä.

2.1 Aineisto

Tutkimuksessa on analysoitu tehtäväksiannon mukaisesti keskustelua pääasiassa kolmessa eri aatteellisessa verkkoympäristössä eli a) äärioikeistolaisessa ja maahanmuuttovastaisessa, b) vasemmistoanarkistisessa, antifasistisessa⁴ ja kommunistisessa sekä c) jihadistisessa verkkoympäristössä. Lisäksi käydään läpi koulusurmiin ja naisvihamieliseen incel-ilmiöön kytkeytyvää väkivallan hyväksyvää ja epäinhimillistävää puhetta. Analysoitu ajanjakso on 1.3.2019–30.6.2020.

Suomenkielisessä verkkoympäristössä on hyvin vähän sellaisia avoimia sivustoja ja keskustelualustoja, jotka olisivat kokonaisuudessaan ekstremistisiä. Sen sijaan tässä tutkitun kaltaista ja kaikkien luettavissa olevaa keskustelua käydään pääasiassa yleisluontoisemmilla sivustoilla, jotka sisältävät hyvin moninaista keskustelua laajasta kirjosta eri aiheita. Tutkimuksen kohteeksi valitut sivustot eivät myöskään ole missään nimessä ainoat verkkoalustat, joilla on esiintynyt väkivaltaa oikeuttavaa ja epäinhimillistävää puhetta. Vastaavia näkemyksiä löytyy monilta muiltakin keskustelupalstoilta, vastamedioista ja uutisia kommentoivista verkkokeskusteluista.

Äärioikeistolaista ja maahanmuuttovastaista keskustelua koskeva aineisto on kerätty Hommaforumilta, Ylilaudalta ja Pohjoismaisen Vastarintaliikkeen Suomen-osaston verkkosivuilta. Hommaforum on Suomen vanhin edelleen toimiva maahanmuuttovastainen verkkofoorumi ja sillä on keskeinen rooli äärioikeistolaisten ja maahanmuuttovastaiten verkkokeskusteluiden alustana. Ylilauta on yksi Suomen suosituimmista keskustelupalstoista ja suomenkielisen internetin suurin kuvalauta. Ulkomaisten kuvalautojen, kuten 4Chanin ja 8Chanin tapaan myös Ylilaudalla jaetaan äärioikeistolaista

---

⁴ Antifasistisella keskustelulla tarkoitetaan tässä tutkimuskohteena olevilla verkkoalustoilla käytyä keskustelua (ks. alla), ei fasismista vastaista keskustelua yleisesti.

materiaalia niin teksti- kuin kuvamuodossakin. Ylilauta on etenkin visuaalisen⁵ äärioikeistolaisen materiaalin leviämisen suhteen keskeinen kotimainen verkkosivusto. Pohjoismaisen Vastarintaliikkeen ylläpitämä Kansallinen Vastarinta on puolestaan ollut kansallissosialistisen verkkonarratiivin tuottamisen kannalta keskeisin suomalainen verkkosivusto.

Vasemmistoanarkistista ja antifasistista aineistoa on kerätty Takku.net-sivustolta, Varisverkoston verkko- ja Facebook-sivuilta sekä Punk in Finland -foorumilta. Tutkimukseen on samoin sisällytetty kommunistisessa verkkomiljöössä julkaistua aineistoa Proletaarit-yhteisön verkko- ja Facebook-sivuilta. Aineistoon kuuluu sekä varsinaisia artikkeleita että vapaamuotoisempaa keskustelua, joista osa ensin mainituista on ulkomaisten toimijoiden laatimia, mutta suomeksi käännettyjä. Takku.net on leimallisesti vasemmistoanarkistinen ja antifasistinen sivusto, jonka kautta on julkaistu ja kommentoitu muun muassa väkivallantekoja ja suomalaista äärioikeistoa koskevia tekstejä. Punk in Finland on antifasistiseen liikehdintään väljemmin kytkeytyvä verkkosivusto, joka toimii alustana aatetta kannattavien henkilöiden monipuoliselle ajatustenvaihdolle. Sivustolla on muun muassa seurattu ja kommentoitu laajasti suomalaista äärioikeistoa jo vuosien ajan. Varisverkosto on puolestaan Suomen keskeisin antifasistinen verkosto, ja se on julkaissut runsaan määrän aatteellista ja aatteellisia vastustajiaan kommentoivaa aineistoa. Proletaarit-yhteisö on tuoreempi kommunistinen toimija, joka on niin ikään julkaissut suuren määrän aatesuuntaansa liittyvää aineistoa verkossa.

Koulusurmia ihannoivaa ja incel-alakulttuuriin liittyvää keskustelua on etsitty erityisesti Ylilaudalta. Koulusurmia ihannoivan keskustelun ohella Ylilaudan kautta on myös esitetty varsinaisia uhkauksia koulusurmista, ja sivustolle tuotetaan aktiivisesti voimakkaan naisvihamielistä, incel-alakulttuuriin liittyvää aineistoa. Tämän lisäksi on kartoitettu suppeammin muun muassa koulusurmia käsittelevien YouTube-videoiden kommentiosiossa käytyä keskustelua.

Aineistoa on kaikilla yllä mainituilla sivustoilla valtava määrä ja suurin osa siitä ei ole tämän tutkimuksen kannalta olennaista. Analysoitava aineisto on haarukoitu näiltä sivustoilta käyttäen apuna sanahakuja, joita on tehty muun muassa Mohawk Analyticsin sosiaalisen median aineiston tietokannassa ja Google-hauilla. Hakusanoina on aluksi käytetty sanastoa, jonka tiedetään aiempien tutkimusten perusteella liittyvän tutkittavina olevien miljöiden väkivaltakeskusteluihin ja näiden vastustajikseen mieltämiin ta-

---

⁵ Visuaalinen materiaali, kuten ns. meemit, on tunnistettu kansainvälisessä tutkimuksessa erääksi keskeiseksi digitaalisen viestinnän muodoksi, jolla äärioikeistolaiset narratiivit leviävät verkkoympäristössä. Ks. esim. Maik Fielitz & Nick Thurston (toim.), *Post-Digital Cultures of the Far Right. Online Actions and Offline Consequences in Europe and the US* (Bielefeld: Transcript, 2019).

hoihin. Erityisesti on kartoitettu tapahtuneista poliittisista ja uskonnollisista väkivallanteoista käytyä keskustelua, sillä tämä on yksi yleisimmistä konteksteista, joissa väkivallan oikeutuksesta keskustellaan. Hakusanalista on edelleen täydennetty analysoimalla aiempien sanahakujen tuloksia ja etsitty aineistosta analyysin kohteena oleville puhetoivoille ominaisen sanaston tihentymiä. Käytetyt strategiat ovat vaihdelleet jonkin verran sivustosta toiseen johtuen niiden erilaisesta luonteesta ja rakenteesta.

Väkivaltaa oikeuttavaa ja siihen kannustavaa aineistoa on poistettu suhteellisen aktiivisesti verkosta viime vuosien aikana. Tutkittuja alustoja moderoidaan myös tällaisen puheen osalta vaihtelevissa määrin. Siinä missä moderointi on varsin aktiivista esimerkiksi Hommaforumilla, Ylilaudalla se vaikuttaisi olevan selvästi sallivampaa. Myös Ylilaudalta kuitenkin poistetaan toistuvasti aineistoa muun muassa väkivallan ihannoinnin vuoksi.

Osa aineistoon kuuluvista ketjuista ja kommentteista on poistettu verkosta aineiston keräämistä seuranneina kuukausina. Erityisesti Ylilaudan Sekalainen-osion ketjuja on poistettu runsaasti ja sen myötä myös tämän tutkimuksen aineistoon kuuluvia osia. Tutkimuksen teon aikana poistetut ketjut on kuitenkin säilytetty osana aineistoa. Tekstiin on nostettu esimerkeiksi ainoastaan sellaisia postauksia, jotka ovat joko edelleen saatavilla tai joita vastaavia postauksia on edelleen löydettävissä samalta sivustolta. Ketjujen poistamisen syy ei ole tutkimusryhmän tiedossa. Kyse ei kuitenkaan vaikuta olevan siitä, että Ylilaudalta olisi poistettu tässä tutkitun kaltaista aineistoa ainakaan täysin systemaattisesti, sillä verkkosivuston muissa osioissa julkaistu vastaava aineisto on edelleen pääosin poistamatta ja uutta, sisällöltään samankaltaista materiaalia löytyy tuoreemmista keskusteluketjuista.

Jihadististen liikkeiden kohdalla analyysi on toteutettu toisella tavalla, sillä aiheeseen liittyvää avointa suomenkielistä aineistoa on ollut lähtökohtaisesti vähän ja tiedossa ollut verkkoaineisto on valtaosaltaan poistettu. Lisäksi tiedetään, että tällaisesta ajattelusta kiinnostuneet suuntaavat usein kansainvälisille verkkoalustoille. Nämä alustat ovat yhä useammin myös suljettuja. Viranomaisvalvonta ja sosiaalisen median palveluiden tiukentunut ote kautta julkaistavasta aineistosta ovat pakottaneet jihadistisen viestinnän suurelta yleisöltä suljettuihin, kryptografisia salauskeinoja hyödyntäviin pikaviestipalveluihin, kuten Telegramiin.⁶ Jihadistisen miljöön osalta keskitytään siksi kuvaamaan siihen liittyviä laajemmalle länsimaalaiselle kohdeyleisölle suunnattuja viestejä ja niiden levittämistä.

---

⁶ Leena Malkki & Matti Pohjonen, *Jihadistinen verkkoviestintä ja Suomi*. Sisäministeriön julkaisu 2019:15 (Sisäministeriö, 2019), <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-255-5>.

2.2 Ekstremistisen aineiston määritelmä

Tarkasteltavan aineiston tunnistamisessa käytetään apuna Donald Holbrookin kehittämää ekstremistisen media-aineiston indeksiä (katso taulukko 1). Indeksi on kehitetty helpottamaan media-aineiston systemaattista luokittelua ja analysointia. Päätaarkoituksena on selvittää, millaista indeksin kolmannelle tasolle sijoittuvaa puhetta aineistosta löytyy. Tässä kohtaa on hyvä huomioida, että ekstremistinen puhe ymmärretään tässä nimenomaan väkivaltaan hyväksyvästi suhtautuvaksi tai toisia ihmisiä epäinhimillistäväksi puheeksi.⁷ Mittarina ei siis käytetä esimerkiksi aineistossa esitettyjen poliittisten näkemysten ja visioiden etäisyyttä poliittiseen keskilinjaan.

Tämä tapa määritellä ekstremismi on tutkimusryhmän käsityksen mukaan lähellä sitä, miten väkivaltainen ekstremismi ymmärretään Suomessa sen ennaltaehkäisyssä. Väkivaltainen ekstremismi on määritelty kansallisessa väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin toimenpideohjelmassa siten, että siinä ”väkivaltaa käytetään, sillä uhataan, siihen yllytetään ja kannustetaan tai se oikeutetaan aatemaailmaan perustuen”.⁸ Lisäksi siinä todetaan, että ”väkivaltaisten ääriilikkeiden aatemaailma perustuu ajatukseen, jonka mukaan ihmiset ja ihmisryhmät ovat erilaisessa asemassa siinä, millainen ihmisarvo heillä on”.⁹

Väkivalta ymmärretään tässä tutkimuksessa niin, että se sisältää sekä ihmisiin kohdistuvat väkivallanteot että aineellisen omaisuuden vahingoittamisen (tuhopoltot, sabotaasit, ilkivalta jne.). On hyvä tiedostaa, että tämä ei vastaa sitä, miten väkivalta ymmärretään kaikissa tarkasteltavissa keskusteluissa, vaan osassa niistä väkivallaksi mielletään ainoastaan ihmisiin kohdistuvat teot. Valittu rajaustapa johtuu siitä, että poliittisen väkivallan tutkimuksessa myös aineelliseen omaisuuteen kohdistuvat teot ovat sisältyneet tutkimuskohteisiin. Aineelliseen omaisuuteen kohdistuva väkivalta lukeutuu myös niihin toimintamuotoihin, joita väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisytyön myötä pyritään estämään. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että aineelliseen omaisuuteen ja ihmisiin kohdistuvia tekoja pidettäisiin toisiinsa täysin rinnastettavina asioina.

---

⁷ Toiseuttaminen eli ihmisten jakaminen ”meihin” ja ”muihin” on yksi ihmisen ajattelun keskeisistä piirteistä. Se ei ole itsessään mitenkään epäinhimillistävää eikä siten ekstremististä. Tässä huomion kohteena on nimenomaan sellainen puhe, jossa ”muut” esitetään ihmisarvoltaan alempina ja hyväksyttävänä väkivallan kohteina.

⁸ Kansallinen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyn toimenpideohjelma 2019–2023: Periaatepäätös 19.12.2019. Sisäministeriön julkaisu 2020:1 (Sisäministeriö, 2020), <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-311-8>, 20.

⁹ Kansallisen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyn toimenpideohjelma 2019–2023, 12.

Taulukko 1. Media-aineiston luokittelu ja ekstremistisen aineiston määrittely (Holbrookin ekstremistisen media-aineiston indeksiä mukaillen)¹⁰

Kategoria	Määritelmä
1 – Maltillinen (moderate)	Yleinen uskonnollinen, poliittinen, filosofinen tai historiallinen aineisto, uutisten kommentointia ilman väkivallan hyväksymistä tai vihan ilmaisuja yhteisöjä kohtaan. Pitkälti samankaltaista maltillista aineistoa kuin valtavirran poliittiset tai uskonnolliset tekstit ja uutisointi.
2 – Marginaali (fringe)	Uskonnollisesti tai ideologisesti konservatiivista ja eristäytymistä korostavaa, poliittisesti radikaalia ja konfrontatiivista, kuitenkin ilman, että siihen sisältyy väkivallan käytön hyväksymistä nykytilanteessa. Sisältää vihan tai vihamielisyyden ilmaisuja tiettyjä ihmisryhmiä kohtaan (eri uskontojen edustajat, maahanmuuttajat), mutta ilman että heidän ihmisarvoaan kiistetään tai pidetään oikeutettuna väkivallan kohteena.
3 – Ekstremistinen (extreme)	Väkivallan oikeuttamista tai ihannointia keinona saavuttaa tavoitteita, erityisesti koskien vakavaa ja mahdollisesti ihmishenkiä vaativaa väkivaltaa. Myös aiemmin kuolleiden taistelijoiden ihannointia ajatuksella, että heidän toimintansa on sopiva esimerkki nykyaikana. Ihmisryhmiä ja yhteisöjä epäinhimillistävä aineisto (esim, rodun, seksuaalisen suuntautumisen tai synnyinmaan perusteella).
Ekstremistinen – taso 3:1	Vakavan väkivallan oikeuttamista ja siihen kannustamista taistelutilanteissa tai yleisesti ilman tarkempaa kuvausta tai täsmennystä; aineelliseen omaisuuteen kohdistuvan väkivallan oikeuttamista tai siihen kannustamista.
Ekstremistinen – taso 3:2	Siviileihin kohdistuvan väkivallan oikeuttamista tai siihen kannustamista, kuitenkin ilman tarkempia yksityiskohtia.
Ekstremistinen – taso 3:3a	Siviileihin kohdistuvan vakavan väkivallan oikeuttamista tai siihen kannustamista siten, että siihen sisältyy tarkempia väitteitä koskien kohdetta, iskutapaa tms.
Ekstremistinen – taso 3:3b	Sama kuin 3a, mutta sisältää tarkkoja ja sovellettavissa olevia tietoja kuten esimerkiksi pomminteko-ohjeita.

¹⁰ Donald Holbrook, "Designing and Applying an 'Extremism Media Index'", *Perspectives on Terrorism* 9/5 (2015), <https://www.universiteitleiden.nl/perspectives-on-terrorism/archives/2015#volume-ix-issue-5>. Taulukossa näkyvät kategorioiden määritelmät on mukaillen käännetty Holbrookin artikkelissaan esittämistä määritelmistä. Niitä on joiltain osin tarkennettu tämän aineiston analysointia varten. Pääkriteerit ja luokat ovat kuitenkin samat kuin Holbrookilla.

2.3 Tärkeimmät huomiot

Väkivaltaa hyväksyvää ja vastustajia epäinhimillistävästä puhetta löytyy jossain määrin kaikista tutkituista miljöistä. Väkivaltaa oikeutetaan niissä pohjimmiltaan hyvin samankaltaisin argumentein, esimerkiksi esittämällä se itsepuolustukseksi tai väittämällä, että muut keinot eivät toimi. Transnationaalit aatteelliset virtaukset ja diskurssit näkyvät verkkokeskusteluissa kaikin puolin vahvasti. Keskustelun kohteena on usein se, mitä tapahtuu muissa maissa (esim. Syyriassa/Irakissa, Yhdysvalloissa ja Ruotsissa). Vaikka Suomea ei nähdä kansainvälisistä kehityskuluista irrallisena paikkana, keskusteluista välittyy toistuvasti sellainen kuva, että Suomi on ongelmien kehittymisen tai ainakin kärjistyksen suhteen muita maita jäljessä ja väkivaltaa ei nähdä täällä vielä yhtä akuuttina kysymyksenä kuin muualla.

Eri ideologisten suuntien välillä on kuitenkin selviä eroja siinä, millaista epäinhimillistävästä ja väkivallan hyväksyvää puhetta tutkitusta suomenkielisestä aineistosta löytyy. Tutkimuksessa ei pyritty mittaamaan aineiston määrää, joten eri verkkoalustojen vertailu sen suhteen on hankalaa. Vertailua vaikeuttaa myös se, että tutkitut verkkoalustat ovat luonteeltaan erilaisia. Aineistonkeruuprosessin pohjalta voi kuitenkin suuntaantavana huomiona sanoa, että tutkimuksessa löydettiin eniten väkivallan hyväksyvää tai toisia epäinhimillistävästä aineistoa äärioikeistolaisista ja maahanmuuttovastaisista keskusteluista. Jyrkäsävyistä keskustelua vastustajaosapuolesta löydettiin toistuvasti myös äärivasemmistolaisesta keskustelusta.¹¹

Äärioikeistolaisen ja äärivasemmistolaisen väkivaltaa koskevan keskustelun välillä on kuitenkin havaittavissa merkittäviä eroja. Äärioikeistolaisessa aineistossa esiintyvät väkivaltafantasiat ovat luonteeltaan selvästi graafisempia – toisinaan jopa sadistisia piirteitä sisältäen – kuin vihollisosapuoleen kohdistettavista toimista esitetty pohdinta äärivasemmistolaisessa aineistossa. Äärioikeistolaisessa keskustelussa puheena on lisäksi lähes aina siviileihin kohdistuva väkivalta, kun taas äärivasemmistolaisessa keskustelussa käsitellään selvästi useammin aineelliseen omaisuuteen tai aseellisessa konfliktissa toisiin sotavoimiin kohdistuvaa väkivaltaa.

On samoin syytä huomata, että myös väkivaltaa *vastustavaa* puhetta esiintyy niin äärioikeistolaisessa kuin äärivasemmistolaisessakin aineistossa. Paitsi että tapahtuneita väkivaltaisista iskuista ymmärretään ja joskus ylistetään, niitä myös kritisoidaan toistuvasti tutkituilla sivustoilla. Eroja on nähtävissä siinä, miten kritiikkiä perustellaan. Ääri-

---

¹¹ Termiä "äärivasemmistolainen" käytetään tässä raportissa viitattaessa samanaikaisesti vasemmistoanarkisteen, antifasistiseen ja kommunistiseen keskusteluun.

vasemmistolaisessa aineistossa haastetaan väkivallan moraalinen oikeutus useammin kuin äärioikeistomateriaalissa, jossa väkivaltaa vastustava puhe keskittyy lähinnä kyseenalaistamaan väkivallantekojen taktista hyödyllisyyttä.

Tutkimuksessa löydettiin myös jonkin verran koulusurma- ja incel-alakulttuuriin liittyvää epäinhimillistä tai väkivallan hyväksyvää puhetta. Sitä paikallistettiin kuitenkin huomattavasti vähemmän kuin erityisesti äärioikeiston aatemaailmaan kytkeytyvää vastaavaa aineistoa. Tutkimusryhmän tekemien huomioiden mukaan koulusurmia ja incel-väkivaltaa ihannoivaa kommentointia esiintyy Ylilaudalla, josta sitä kuitenkin poistetaan varsin aktiivisesti.

Lisäksi äärioikeistolaisen ja incel-alakulttuurin välillä havaittiin jonkin verran päällekkäisyyksiä. Tämä ei ole yllättävää ottaen huomioon, että samankaltaisia havaintoja on tehty aiemmissa tutkimuksissa.¹² Avoimesti saatavilla olevan suomenkielisen jihadistisen aineiston määrä vaikuttaa edelleen olevan vähäinen.

Mitä tulee aineiston sijoittumiseen ekstremistisen media-aineiston indeksillä, niin suurin osa siitä edustaa tasoja 3:1 ja 3:2. Merkittävä osa aineistosta on myös luonteeltaan enemmänkin väkivallan hyväksyvää tai sitä oikeuttavaa kuin varsinaisesti siihen yllyttävää. Silti varsinkin äärioikeiston keskusteluista löytyy myös väkivaltaan tässä ja nyt kannustavia kommentteja sekä kommentteja, joissa kirjoittaja itse ilmaisee kiinnostusta iskun tekemiseen. Tutkimusta tehdessä pantiin myös merkille, että jyrkintä väkivaltaa oikeuttavaa tai siihen lietsovaa äärioikeistolaista kommentointia on helpoin löytää Ylilaudalta. Tätäkin aineistoa kuitenkin poistetaan Ylilaudalta jatkuvasti, joskin siinä onnistutaan vain osittain ja ainakin tutkittuna ajanjaksona usein viiveellä.

2.4 Äärioikeistolainen ja maahanmuuttovastainen verkkoaineisto

Äärioikeisto on yhteiskuntatieteellinen kattokäsite, jolla tarkoitetaan nykyisin niitä liikkeitä ja ideologioita, jotka ovat sosiokulttuurisilta näkemyksiltään perinteisiä oikeisto-

---

¹² Esim. Bruce Hoffman, Jacob Ware & Ezra Shapiro, "Assessing the Threat of Incel Violence", *Studies in Conflict & Terrorism* 43/7(2020), <https://doi.org/10.1080/1057610X.2020.1751459>.

puolueita jyrkempiä. Maltillisemmasta oikeistosta äärioikeiston erottaa nativismi ja autoritäärisyys.¹³ Kattokäsitteen alle lukeutuvat toimijat jaetaan edelleen radikaalioikeistoon ja oikeistoekstremisteihin, joista ensimmäinen ryhmä pyrkii edistämään tavoitteitaan demokratian viitekehyksessä siitäkin huolimatta, että se vastustaa useita liberaalin demokratian keskeisiä periaatteita. Oikeistoekstremistit taas haluavat kumota demokraattisen järjestelmän kokonaisuudessaan ja pitävät väkivallankäyttöä sallittuna tätä päämäärää tavoiteltaessa.¹⁴

Äärioikeistolle on leimallista se, että eri ihmisryhmien välillä nähdään olennaisia rotuun, kulttuuriin tai uskontoon perustuvia eroja, joita pidetään ohittamattomina ja yhteiskunnan toimivuuden kannalta keskeisinä. Valtioissa tulisi äärioikeiston mukaan asua vain yhden kulttuurisen, etnisen tai rodullisen ryhmän edustajia eikä eri ryhmien tulisi sekoittua keskenään.¹⁵ Se, painottavatko äärioikeistolaiset liikkeet kulttuurisia, etnisiä vai rodullisia seikkoja riippuu kuitenkin siitä, minkä äärioikeistolaisen aatesuuntauksen piiriin ne tarkemmin ottaen lukeutuvat.

Eurooppalainen äärioikeisto on kehittynyt nykymuotoonsa 2000-luvun aikana. Prosesiin ovat vaikuttaneet ja äärioikeiston kannatusta lisänneet syyskuun 11. päivän terrori-iskut ja muu jihadistinen väkivalta, vuoden 2008 talousromahdus ja vuosina 2015–2016 kärjistynyt turvapaikanhakijatilanne.¹⁶ Nykyinen äärioikeisto on paitsi ideologioiltaan ja toimintatavoiltaan monimuotoinen kenttä, myös vahvasti valtiorajat ylittävä ilmiö niin aatteellisten vaikutteiden kuin sosiaalisten verkostojenkin suhteen. Kotimaan kontekstia laajemmat kehityskulut ja keskustelut ovat nähtävissä myös monissa suomalaisissa, äärioikeistolaisiksi luonnehdittavissa kommentteissa ja kirjoituksissa.

---

¹³ Tore Bjørgo & Jacob Aasland Ravndal, *Extreme-Right Violence and Terrorism: Concepts, Patterns, and Responses*. ICCT Policy Brief (Haag: International Centre for Counter-Terrorism, 2019), DOI: 10.19165/2019.1.08, 2–3. Poliittisen oikeiston ja äärioikeiston määrittelyn suhteen ks. myös. Donald Holbrook & Max Taylor, "Introduction" teoksessa Max Taylor, P. M. Currie & Donald Holbrook (toim.), *Extreme Right Wing Political Violence and Terrorism* (Lontoo ja New York: Bloomsbury, 2013), 1–5; Norberto Bobbio, *Left and Right. The Significance of a Political Distinction*, kään. Allan Cameron (Cambridge: Polity Press, 1996).

¹⁴ Bjørgo & Ravndal, *Extreme-Right Violence and Terrorism*, 2–3; Cas Mudde, *The Far Right Today* (Cambridge, UK: Polity Press, 2019), 15.

¹⁵ Esim. Mudde, *The Far Right Today*, 25–29.

¹⁶ Mudde, *The Far Right Today*, 22. 2000-luvun eurooppalaisen äärioikeiston kehityksen ja sen piiriin lukeutuvien ryhmien suhteen ks. myös Manuela Caiani, Donatella della Porta & Claudius Wagemann, *Mobilizing on the Extreme Right: Germany, Italy and the United States* (Oxford: Oxford University Press, 2012); Caterina Froio, Pietro Castelli Gattinara, Giorgia Bulli & Matteo Albanese, *CasaPound Italy: Contemporary Extreme-Right Politics* (Routledge, 2020); Heléne Löw, *Nazismen i Sverige 2000–2014* (Tukholma: Ordfront, 2015).

Nykyäärioikeiston aatteelliset pääsuuntaukset

Tutkimus on hahmottanut nykyisen äärioikeistokentän sisältävän kolme pääasiallista aatesuuntausta. Nämä eroavat toisistaan etenkin siinä, mitä ihmisten välisiä eroja pidetään ensisijaisina. Kyseiset suuntaukset ovat kulttuurinen nationalismi, etnonationalismi ja rotunationalismi.¹⁷ Käytännössä kyse ei ole täysin itsenäisistä ja toisistaan erilisistä suuntauksista, vaan monien liikkeiden ja yksittäisten ihmistenkin näkemyksissä ne usein yhdistyvät vaihtelevin tavoin. Suomenkielisistä verkkokeskusteluista löytyy kaikkien näiden suuntausten kanssa resonoivia näkemyksiä.

Kulttuurisen nationalismin lähtökohta on se, että jaettu kulttuuri on keskeinen kansaa yhdistävä ja ylläpitävä voima. Esimerkiksi suomalaiseksi tai hollantilaiseksi voi tämän näkemyksen mukaan siis tulla assimiloitumalla eli omaksumalla asuinmaansa kulttuurin.¹⁸

Kaikki kulttuurisen nationalismin ilmenemismuodot eivät suinkaan lukeudu osaksi äärioikeistolaista aatemaailmaa. Tämän tutkimuksen aihepiirin kannalta keskeisin kulttuurisen nationalismin muoto on vastajihadismi. Vastajihadismin ideologia näkee islamin perustavanlaatuisena uhkana länsimaille ja uskoo, että länsimaiden poliittinen ja kulttuurinen yhteiskuntaeliitti joko tietoisesti edesauttaa sen etenemistä alueella tai ei kykene torjumaan sitä.¹⁹ Vastajihadismi kehystää itsensä osaksi klassisen liberalismin traditiota, jonka keskeinen arvo ovat universaalit ihmisoikeudet. Sen arvostelijat ovat kuitenkin huomauttaneet, että liike pitää esimerkiksi seksuaalivähemmistöjen oikeuksia esillä lähinnä lisätäkseen ennakkoluuloja muslimeja kohtaan.²⁰

Islamin vastaiset, vastajihadismia sivuavat näkemykset ovat varsin yleisiä erityisesti länsimaiden oikeistopopulistisissa ja -radikaaleissa puolueissa ja yhteiskunnallisissa liikkeissä. Suomessa vastajihadistista ajattelua löytyy niin parlamentaarisen politiikan

¹⁷ Bjørge & Ravndal, *Extreme-Right Violence and Terrorism*, 3–5.

¹⁸ Ks. esim. Bjørge & Ravndal, *Extreme-Right Violence and Terrorism*, 3–4.

¹⁹ Daniel Sallamaa, *Ulkoparlamentaarinen äärioikeistoliik ehdintä ja maahanmuuttovastaisuus 2010-luvun Suomessa*. Valtiotieteellisen tiedekunnan julkaisuja 97 (Helsinki: Eurooppa-tutkimuksen keskus, Helsingin yliopisto, 2018), 17.

²⁰ Sallamaa, *Ulkoparlamentaarinen äärioikeistoliik ehdintä*, 18; Toby Archer, ”Breivik’s Mindset: The Counterjihad and the New Transatlantic Anti-Muslim Right”, teoksessa Taylor, Currie & Holbrook (toim.), *Extreme Right Wing Political Violence and Terrorism*, 176–177. Islamin vastaisen liik ehdinnän ja liberalismien suhteesta enemmän teoksessa Lars Erik Berntzen, *The Anti-Islamic Movement – Far Right and Liberal?* (Firenze: European University Institute, 2018). 2000-luvun eurooppalaisten vastajihadistiryhmien ja -toimijoiden suhteen myös Joel Busher, ”Grassroots Activism in the English Defence League: Discourse and Public (Dis)order”, teoksessa Taylor, Currie & Holbrook (toim.), *Extreme Right Wing Political Violence and Terrorism*; Cato Hemmingby & Tore Bjørge, *The Dynamics of a Terrorist Targeting Process. Anders B. Breivik and the 22 July Attacks in Norway* (Lontoo: Palgrave Macmillan, 2016).

puolelta kuin ulkoparlamentaarisesta toiminnasta ja verkkoympäristöstä. Yhteiskunnallisista liikkeistä selvimmän vastajihadistinen on ollut Finnish Defence League.²¹ Islaminvastaisia, vastajihadismin kanssa resonoivia ajatuksia ei myöskään ole vaikea löytää sosiaalisesta mediasta tai verkkolehtien uutiskommenteista. Erityisen selvästi vastajihadistisia vaikutteita on näkyvissä Hommaforumilla.

Tässä kohtaa on kuitenkin tärkeä huomauttaa, että vastajihadistinen tai laajemmin islaminvastainen ajattelu ei ole automaattisesti ekstremististä ja väkivaltaan yllyttävää. Tämän tutkimuksen kannalta olennaisin osa vastajihadismia ovatkin sen jyrkemmät muodot, joissa islaminuskaisia käsitellään yhtenäisenä joukkona ja uhkana, johon kohdistettava väkivalta mielletään sallituksi. Samoin relevantteja ovat vastajihadistiset näkemykset, jotka lietsovat väkivaltaa tai oikeuttavat sen käytön länsimaiden niin sanottua kulttuurimarxistista, islamin etenemistä väitetysti edesauttavaa poliittista ja kulttuurista eliittiä vastaan.

Hommaforumilla on vastajihadististen näkemysten lisäksi havaittavissa myös runsaasti **etnonationalistista** puhetta ja argumentointia. Keskustelupalstalla syksyllä 2019 tehdyn kyselyn mukaan noin puolet sen käyttäjistä kannattaakin aatesuuntaa.²² Etnonationalismin keskeisin näkemys on se, että ihmiskunta jakautuu toisiinsa nähdessä erilaisiin etnisiin ryhmiin, joita määrittävät omaleimaiset kulttuurit, tavat ja piirteet. Myös rotubiologinen argumentaatio on osa liikkeen tapaa jaotella ihmisiä eri etnisyyksiin, vaikka tälle seikalle annettava painoarvo vaihtelee etnonationalistiryhmien välillä.²³ Etnonationalismin mukaan eri etnisyyksien tulee elää omissa kansallisvaltioissaan, jotta kansojen monimuotoisuus voidaan säilyttää. Liikkeen edustajat vastustavatkin tämän vuoksi paitsi maahanmuuttoa, myös monikulttuurisuutta ja vaativat, että koko tai vähintäänkin valtaosa länsimaiden ulkomaalaistaustaisesta väestöstä tulee poistaa alueelta. Vastajihadismin aatesisältöä muistuttava teoria "väestönvaihdoista" eli siitä, että länsimaiden yhteiskuntaeliitti pyrkii tietoisesti korvaamaan alueen valkoisen kantaväestön maahanmuutolla, näkyy vahvasti etnonationalistien keskuudessa.²⁴

Siinä missä vastajihadismi oli aiemmin 2000-luvulla merkittävä aatevirtaus länsimaiden äärioikeiston keskuudessa, etnonationalismista on tullut viime vuosien aikana näkyvämpää. Suomalaisista järjestöistä etnonationalistisilla ajatuksilla on kannatusta eri-

²¹ Sallamaa, *Ulkoparlamentaarinen äärioikeistoliikehdintä*, 16–20.

²² "Äänestys: Etnonationalismi, kyllä vai ei?" *Hommaforum*, 29.10.2019, <https://hommaforum.org/index.php/topic,129465.0.htm>.

²³ Bjørge & Ravndal, *Extreme-Right Violence and Terrorism*, 4.

²⁴ Bjørge & Ravndal, *Extreme-Right Violence and Terrorism*. Nykyeurooppalaisen etnonationalismin suhteen myös José Pedro Zúquete, *The Identitarians: The Movement against Globalism and Islam in Europe* (Notre Dame, IN.: Notre Dame University Press, 2018).

tyisesti Suomen Sisun ja perussuomalaisten entisen nuorisojärjestön keskushahmojen piirissä. Hommaforumin ohella etnonationalismiin viittaavaa keskustelua on myös helppo löytää esimerkiksi lukuisista Ylilaudan viestiketjuista.

Kolmas äärioikeiston nykysuuntauksista on **rotunationalismi**, joka mieltää nimensä mukaisesti rodun keskeisimmäksi ihmisryhmiä erottavaksi tekijäksi ja painottaa, että eri rodut eivät saa sekoittua keskenään. Rotunationalismi on totalitaarinen, demokratiaan, ihmisoikeuksiin ja juutalaisiin vihamielisesti suhtautuva aatehaara ja etenkin sen piiriin lukeutuva kansallissosialismi on tämän tutkimuksen kannalta keskeinen suuntaus.²⁵

Uusnatsisminakin nykyään tunnettu kansallissosialismi oli natsi-Saksan valtionideologia 1930–40-luvuilla. Aatteen peruspilarit – juutalaisviha, rotubiologinen maailmankuva ja pyrkimys ”jalostaa” omasta kansasta geneettisesti virheetön – ovat säilyneet muuttumattomina tähän päivään. Etenkin juutalaisviha korostuu kansallissosialismissa huomattavasti voimakkaammin kuin esimerkiksi etnonationalismissa. Kansallissosialistit uskovat juutalaisten kontrolloivan maailmaa muun muassa rahoituslaitosten ja median kautta ja pyrkivän horjuttamaan valkoisen rodun väitettyä koheesiota valta-asemansa, maahanmuuton ja tasa-arvon keinoin sekä tukemalla seka-avioliittojen solmimista.²⁶

Kansallissosialismin alueelliset tavoitteet vaihtelevat ryhmästä riippuen. Siinä, missä natsi-Saksa pyrki valtaamaan suurimman osan Itä-Euroopasta ja sisällytti tavoitteisiinsa myös globaalin ulottuvuuden, osa nykyisistä ryhmistä havittelee rajatumpaa aluetta, kuten Pohjoismaita tai Yhdysvaltain luoteisosaa.²⁷ Kansallissosialismin voidaan katsoa olevan luonteeltaan etnonationalismia kansainvälisempi aate, sillä se painottaa etnisyyteen perustuvien kansallisvaltioiden sijaan laajemmille ihmisryhmille – roduille – tarkoitettuja hallintoalueita. Nykyiset kansallissosialistiryhmät näkevät tä-

---

²⁵ Bjørge & Ravndal, *Extreme-Right Violence and Terrorism*, 4–5. Kansallissosialismin aatehistorian ja -sisällön suhteen esim. Neil Gregor; *Nazism* (Oxford: Oxford University Press, 2000); Jouko Jokisalo, *Kansallissosialismin ideologia* (Kuopio: Snellman-instituutti, 1995); Nicholas Goodrick-Clarke, *The Occult Roots of Nazism: The Ariosophists of Austria and Germany, 1890–1935* (Wellingborough: The Aquarian Press, 1985); Brad Whitsel, ”Ideological Mutation and Millennial Belief in the American Neo-Nazi Movement”, *Studies in Conflict and Terrorism* 24/2 (2001), <https://doi.org/10.1080/105761001117722>; Paul Jackson, ”Dreaming of a National Socialist World: The World Union of National Socialists (wuns) and the Recurring Vision of Transnational Neo-Nazism”, *Fascism* 8/2 (2019), <https://doi.org/10.1163/22116257-00802003>.

²⁶ Näiden elementtien sisällyttämisestä esimerkiksi Pohjoismaisen Vastarintaliikkeen ideologiaan ks. Sallamaa, *Ulkoparlamentaarinen äärioikeistoliikkeitä*, 42.

²⁷ Sallamaa, *Ulkoparlamentaarinen äärioikeistoliikkeitä*, 42–43, 46.

män lisäksi väkivallankäytön tarpeellisena tai jopa vääjäämättömänä keinona saavuttaa tavoitteensa, sillä käsitys tulevaisuudessa häämöttävästä rotusodasta muodostaa osan niiden aatteesta.²⁸

Kansallissosialismin sisällä on 2010-luvun jälkipuoliskolta lähtien vahvistunut akselerationismina (engl. *accelerationism*) tai Siege-kulttuurina tunnettu strategisen ajattelun haara, jonka keskeinen piirre on pyrkimys jouduttaa valtioiden romahdusta ja rotusotaa poliittisella väkivallalla, jotta uusi kansallissosialistinen yhteiskunta voitaisiin pystyttää vanhan raunioille.²⁹ Oppi perustuu pitkän linjan uusnatsin James Masonin 1980-luvulla toimittamaan *Siege*-kiertokirjeeseen, joka koottiin samannimiseksi manifestiksi vuonna 1992. Masonin hahmottelema strategia nojaa johtajattoman vastarinnan periaatteella toimivien yksittäisten ihmisten ja pienten terroristisolujen tekemisiin iskuihin.³⁰

Rotunationalismia on esiintynyt ja esiintyy Suomessa useiden eri ryhmien taholla. Selkeimmin kansallissosialistinen järjestö on ollut syksyllä 2020 lopullisesti lakkautettu Pohjoismaisen Vastarintaliikkeen (PVL) Suomen-osasto, mutta aatteen vaikutus näkyy myös PVL:n jatkeeksi perustetuissa ryhmissä, kuten Kohti Vapautta! -liikkeessä. Vuonna 2019 perustetussa Kansallissosialistinuoret-järjestössä voi puolestaan havaita viitteitä akselerationistisesta uusnatsismista, mutta aatehaaran kannattajia löytyy myös Ylilaudalta ja suljetuilta Telegram-kanavilta, joista jälkimmäiset on rajattu tämän tutkimuksen ulkopuolelle.³¹ Rotunationalismia yleisesti ottaen esiintyy tämän lisäksi Soldiers of Odinin piirissä ja sitä koskevaa aineistoa julkaistaan säännöllisesti Ylilaudalla.³²

Kuten aiemmin mainittu, on syytä huomata, että kulttuuri-, etno- ja rotunationalismin väliset rajat ovat osin häilyviä. Esimerkiksi juutalaisvastaisuus ei rajoitu yksin kansallissosialistiseen tai laajemmin rotunationalistiseen äärioikeistoon, vaan sitä löytyy myös keskusteluista, jotka vaikuttavat nojaavan ensisijaisesti etnonationalistisiin

²⁸ Bjørge & Ravndal, *Extreme-Right Violence and Terrorism*, 4–5.

²⁹ Tommi Kotonen & Daniel Sallamaa, ”Pohjoismaisen Vastarintaliikkeen kieltäminen ja sen seuraukset”, *Politiikasta*, 10.11.2020, <https://politiikasta.fi/pohjoismaisen-vastarintaliikkeen-kieltamisen-ja-sen-seuraukset/>; Jacob Ware, *Siege: The Atomwaffen Division and Rising Far-Right Terrorism in the United States*, ICCT Policy Brief (Haag: International Centre for Counter-Terrorism, 2019), <https://icct.nl/app/uploads/2019/07/ICCT-Ware-Siege-July2019.pdf>, 6–7; James Mason’s *Siege: Ties to Extremists*, Counter Extremism Project, <https://www.counterextremism.com/sites/default/files/james-mason-siege-ties-to-extremists.pdf>, 1–2.

³⁰ James Mason’s *Siege*, 1–2; Ware, *Siege*, 6.

³¹ Antero Eerola, ”Näin uusnatsit värväävät taas alaikäisiä Suomessa – Toimintakieltoja kiertetään lasten omalla natsikerholla” *Seura*, 22.6.2020, <https://seura.fi/asiat/tutkivat/nain-uusnatsit-varvaavat-taas-alaikaisia-suomessa/>.

³² Soldiers of Odinin suhteen esim. Sallamaa, *Ulkoparlamentaarinen äärioikeistoliikehdintä*, 34.

tausta-ajatuksiin. Vaikka avointa juutalaisvastaisuutta ei aiemmin sallittu esimerkiksi Hommaforumilla, rujoakin antisemitististä kirjoittelua on katsottu tutkimuksen käsittämällä ajanjaksolla läpi sormien.³³ Kulttuuri-, etno- ja rotunationalismin väliset erot eivät yleisestikään piirry sosiaalisessa mediassa kovin terävinä, vaan suuntauksat ovat pikemminkin vahvasti toisiinsa kietoutuneita.

Epäinhimillistävä ja väkivaltaa oikeuttava puhe

Äärioikeiston aatemaailmaan liittyy miltei lähtökohtaisesti voimakasta toiseuttamista ja usein käsitys siitä, että kaikki ihmiset eivät ole samanarvoisia tai heillä ei ole samoja oikeuksia. Tämä ei kuitenkaan automaattisesti tarkoita sitä, että aatemaailmaan liittyisi toisten epäinhimillistämistä tai väkivallan käytön hyväksymistä. Suhtautuminen poliittisen vaikuttamisen eri keinoihin vaihtelee, kuten myös se, minkälaisia muutoksia vallitsevaan tilanteeseen ajetaan. Suuri osa tässä tutkitusta suomenkielisestä keskustelusta on luonteeltaan radikaalioikeistolaista. Se siis käsittelee ennemminkin rajatumpien muutosten ajamista kuin nykyisen yhteiskuntajärjestyksen kaatamista. Tutkimuksessa löydettiin kuitenkin myös kommentteja ja kirjoituksia, joissa kannatettiin jälkimmäistä tavoitetta.

Eriasteinen äärioikeiston vastustajikseen mieltäviä tahoja halventava puhe on tutkittu aineistossa yleistä. Sitä on kohdistettu muun muassa maahanmuuttajiin, etniisiin, uskonnollisiin ja seksuaalivähemmistöihin, poliittiseen vasemmistoon, liberaaleihin ja maltillisempaan radikaalioikeistoon, päättäjiin, poliisiin, valtionhallinnon edustajiin, kehitysvammaisiin, journalisteihin, tutkijoihin, feministeihin ja naisiin yleisemmin.

Tähän puheeseen sisältyy toistuvasti myös selkeän epäinhimillistäviä piirteitä. Äärioikeiston vastustajia on luonnehdittu aineistossa esimerkiksi ihmissaastaksi ja eläinkuntaan viitaten käärmeiksi. Eläimiin liittyvät epäinhimillistävät luonnehdinnat ovat myös yleisiä spesifejä vastustajaryhmiä koskevassa aineistossa. Juutalaisiin viitataan useasti rottina. Maahanmuuttajataustaisia henkilöitä ja ei-kantasuomalaisia puolestaan kutsutaan – lukuisten muiden ilmausten ohella – väriammaksi ja ali-ihmisiksi. Osa tutkitusta aineistosta samoin rinnastaa nämä eläimiin ja eläinperäisiin organismeihin viittaamalla kyseisiin ihmisryhmiin ”vierasperäisenä lajina”. Myös poliittisen vasemmiston edustajia on epäinhimillistetty aineistossa kiistämällä näiden olevan ihmisiä. Vaikka tällaista kieltä ei toki käytetä likimainkaan aina vastustajista puhuttaessa, se on kuitenkin siinä määrin yleistä erityisesti Ylilaudalla, että sitä voi pitää osana keskustelukulutturia.

---

³³ Esim. ”Pedofiilipropagandaa sukupuolentutkimuksen peruskurssilla” *Hommaforum*, 18.5.2020, <https://hommaforum.org/index.php?topic=130354.0>.

Väkivallan mahdollisuus on keskusteluissa voimakkaasti läsnä. Suuressa osassa suomenkielistä, ulkoparlamentaarista äärioikeistokeskustelua oletetaan selvästi, että yhteiskunnallisen tilanteen kehitys johtaa ennen pitkää väistämättä jonkinlaiseen väkivaltaan. Jakolinjan odotetaan kulkevan yhtäältä omaa kansaansa tai rotuaan puolustavan ”kantaväestön” ja toisaalta maahanmuuttajien ja heitä tukevien ”kulttuurimarkistien” ja ”suvaitsevaiston” välillä. Täysimittaisen väkivaltaisen yhteenoton ajatellaan yleensä olevan Suomessa edessä vasta pidemmällä tulevaisuudessa, mutta jotkut kommentoijat odottavat tilanteen kärjistyvän hyvinkin pian. Kantaväestöön kohdistuvan väkivallan katsotaan kuitenkin olevan jo käynnissä. Erityisesti maahanmuuttajien tekemiä tai näiden tekemiksi epäiltyjä väkivaltarikoksia käsitellään verkkokeskusteluissa laajasti ja toistuvasti. Yleistä on myös sen pahoittelu, että suomalaiset ja länsimaiden valkoiset yleisemmin vaikuttavat olevan niin välinpitämättömiä ja aikaansaamattomia, etteivät nämä ryhdy taistelemaan.

Tutkittavasta aineistosta löytyy varsin runsaasti väkivallan hyväksyvää ja oikeuttavaa puhetta. Näkemykset väkivallasta eivät kuitenkaan ole yhteneväisiä, vaan aineistosta erottuu lukuisia erilaisia suhtautumistapoja väkivaltaan ja sen mahdollisuuteen. Seuraavassa osassa käydään läpi useimmin esille nousseita oikeuttamis- ja argumentointitapoja. Valtaosassa väkivaltaisten keinojen käyttöä koskevaa keskustelua siihen suhtaudutaan hyväksyvästi tai sitä kohtaan vähintäänkin osoitetaan ymmärrystä. Näin on varsinkin Ylilaudalla. Hommaforumilla väkivallan hehkuttamiseen ja varsinkin siihen yllyttämiseen suhtaudutaan kuitenkin huomattavasti torjuvammin ja tällaisia kommentteja poistetaan selvästi herkemmin. Vastarintaliikkeen sivulla keskustelua väkivallasta on vähemmän, vaikka PVL suhtautuu monenlaisen väkivallan käyttöön sallivasti. Väkivaltaan kannustavat kommentit jäävät sivulla yleensä vaille vastausta.

Yleisluonteiset myönteiset kommentit väkivallan käytöstä – Yksi aineistotyyppi, jota esiintyy paljon, on yleisluonteiset kommentit, joissa ilmaistaan toive siitä, että väkivaltaa kohdistettaisiin jotakin tahoja vastaan. Yleensä tämä taho on jokin ihmisryhmä, kuten vasemmistolaiset, tummaihoiset, poliisi tai poliitikot. Näihin kommentteihin ei kuitenkaan sisälly laajempaa keskustelua siitä, millainen väkivalta ja missä olisi suotavaa, eikä myöskään perustelua sille, miksi väkivaltaa pitäisi käyttää. Tällaisia kommentteja on erityisesti Ylilaudalla, ja niiden voi suorastaan sanoa olevan osa sivuston sisäistä kulttuuria. Ottaen huomioon sen, että Ylilauta on tunnettu ronskista kommentoinnista ja niin sanotusta shitpostauksesta,³⁴ voi aiheellisesti kysyä, kuinka

---

³⁴ Shitpostauksella tarkoitetaan provosoivan aineiston julkaisemista, jonka tarkoituksena on shokeraata, naurattaa tai ärsyttää.

vakavissaan kaikki näistä kommentteista on kirjoitettu. Toisaalta ne heijastavat myös selvästi Ylilaudalle niin ikään ominaista äärioikeistomyönteistä arvomaailmaa.

Esimerkkejä Ylilaudan kommentteista:

*>toivottavasti saadaan pian uusi Hitler.
Täysin epäironisesti tää
Tarvitsemme sateen joka puhdistaa saastan kaduilta.*

neekerit, suvakit, juutalaiset ja muslimit pitää tuhota sukupuuttoon

NEEKERIT UUNIIN KAIKKIALLA

Ymmärryksen osoittaminen tapahtuneita väkivallan tekoja kohtaan – Väkivaltaisten tekojen hyväksyminen tai niiden ymmärtäminen näkyy siinä, miten tapahtuneita äärioikeistolaisia väkivallantekoja käsitellään. Kuten on jo edellä mainittu, kaikilla kommentoijilla ei ole niitä kohtaan ymmärrystä, mutta monella muulla puolestaan on. Yleistä on myös se, että tekojen esitetään johtuvan harjoitetusta politiikasta. Osa kirjoittajista kokee, ettei äärioikeistolaisen terrorismin pitäisi tulla länsimaihin suuntautuvan maahanmuuton ja länsimaalaisiin kohdistuvan väkivallan vuoksi yllättävänä vastareaktiona:

Kun maan väestöä vaihdetaan toiseen, ennen pitkää jollakin napsahtaa pinna poikki. Nyt napsahti yhdeltä valmiiksi epätasapainoiselta henkilöltä. On turha kuvitella, että väestönvaihto tapahtuu verettömästi. Todennäköisesti väestönvaihtokierteeseen joutuneissa valtioissa ennen pitkää on sisällissota käynnissä, sillä biologian lainalaisuuksien mukaan mikään populaatio ei loppupeleissä alistu ja katoa vapaaehtoisesti. Väkivaltaa ei voi yleisellä tasolla hyväksyä eikä missään tapauksessa nyt tehtyä tekoa. Mutta siinä missä ”äärioikeisto” tai yksittäiset sekopäät olisivat sairaus, ne ovat enemmänkin oire tehdystä politiikasta, jonka päämääränä on, tietoisesti tai ei, populaation vaihtaminen toiseen. (Hommaforum)

ja:

Kantaväestöön kohdistuva, vuosikautia jatkuva unilateraalinen terrorismi ei voi olla aiheuttamatta vastareaktioita. Raja tulee jossakin vastaan. Onhan se aivan päivänselvää. Olipa tämä tapaus sitten mitä tahansa. Suvakkihullut eivät tajua, mille he ovat luomassa edellytykset. (Hommaforum)

Kommentteihin liittyy toisinaan myös iskujen vähättelyä. Esimerkiksi Ylilaudalla todettiin keskustelussa, joka koski kuvalautojen yhteyttä äärioikeistolaisiin väkivaltaisiin iskuihin:

Massamaahanmuuttopolitiikka on aiheuttanut miljoona kertaa enemmän kuolemia ja kärsimystä, kuin valkoiset terroristit. Suvakit, avoimia rajoja ja massamaahanmuuttopolitiikkaa ajavat ovat käytännössä terroristeja. Valkonationalistit ja kansallissosialistit haluavat estää etnisten konfliktien muodostumista pitämällä etniset ryhmät omilla alueillaan. Suvakit haluavat sekoittaa eri ryhmät keskenään mikä johtaa konflikteihin.

Väkivallan oikeuttaminen itsepuolustuksena – Eri vähemmistöryhmiin, äärioikeiston poliittisiin vastustajiin ja vallitsevan järjestelmän edustajiin kohdistuvat väkivallanteot kehystetään aineistossa toistuvasti reaktioksi vastustajien aggressiiviseen toimintaan. Kun maahanmuutto on määritelty vieraiden rotujen miehitykseksi ja valkoisten kansanmurhaksi, vähemmistöihin kohdistuva väkivalta on mahdollista mieltää itsepuolustukseksi. Samoin muihin poliittisiksi vihollisiksi nähtyihin tahoihin kohdistuva väkivalta oikeutetaan itsepuolustuksen retoriikalla. Ylilaudalla on muun muassa hehkutettu antifasisteihin kohdistuvia väkivallantekoja viittaamalla niiden väitettyyn itsepuolustukselliseen luonteeseen:

Nautinnollista katsoa kun isänmaalliset saappaat moukaroivat ihmisarvotonta anarkkipaskaa kuin puhjennutta jalkapalloa. Näin tätä geenijätettä tulee käsitellä kaikkialla minne tunkeutuvat terrorisoimaan laillisesti kokoontuvia ihmisiä

Toisaalta myös oikeistoliberaalit mielletään tutkitussa materiaalissa tahoksi, jonka toiminta maahanmuuton suhteen muodostaa oikeutuksen näihin kohdistettavalle, itsepuolustukselliseksi nähtävälle väkivallalle:

Mitä asiallista keskusteltavaa tässä muka on? Vasemmisto ja neoliberaalit kansanpetturit kuten kokoomuslaiset haluavat tuoda Suomeen loputtoman virran maahanmuuttajia, käytännössä ajaen siis kansamme demograafista syrjäytymistä omassa kotimaassamme. Heidän oikeutuksensa tälle kansamme edun vastaiselle politiikalle ovat täysin irrelevantteja, he ovat jo pettäneet kansamme ja ansaitsevat tuon petturuuden johdosta kuolla. (Ylilauta)

Pohdinnat sisällissodasta – Tutkittu aineisto sisältää myös runsaasti pohdintoja eri kansanryhmien välisestä sisällissodasta. Tällaiseen väkivaltaiseen sisäiseen konfliktiin viitataan usein myös termillä ”rotusota”, sillä yhteenoton uskotaan muodostuvan maahanmuuttoa ja monikulttuurisuutta vastustavien valkoisten kantasuomalaisten tai

länsimaalaisten ja tummaihoisten, arabien ja juutalaisten sekä näitä tukevan kantaväestön väliseksi. Väkivaltaisuuksien puhkeamisen vääjäämättömänä pitäminen näkyy sisällis/rotusotaa koskevissa keskusteluissa kaikista selvimmin. Siinä, missä sota näyttäytyy toisinaan uhkana, sitä pidetään vähintään yhtä usein myös suorastaan toivottavana tai ainakin välttämättömänä vallitsevan tilan korjaantumiseksi. Taustalla vaikuttavat myös osin transnationaalien äärioikeistomiljöön odotukset ja uskomukset tulevasta konfliktista. Ylilaudalta löytyy useita rotusotaa lietsovia kommentteja ja meemejä:

Käsitykset tällaisen sisäisen mullistuksen ajankohdasta vaihtelevat. Osa kirjoittajista sijoittaa konfliktin pidemmälle tulevaisuuteen tai ei spekuloi sen tarkalla ajankohdalla. Länsimaissa tapahtuneiden äärioikeistolaisten iskujen jälkeen on esitetty esimerkiksi seuraavanlaisia pohdintoja:

Aloitti rotusodan liian aikaisin, 10-20 vuoden päästä tota juhlitaan sankarina ja kannetaan kultatuolissa ulos vankilasta. (Ylilauta, Christchurchin iskuun liittyen)

ja:

Tässä tavallaan alustetaan täyttä sisällissotaa. Massamaahanmuutto provosoi vastareaktioihin, jotka vuorostaan provosoi vasemmistoa ja esim. islamisteja vastaväkivaltaan. Saksa on tämän myötä siirtymässä kohti väkivallan kierrettä, jonka alku on massamaahanmuutossa. (Hommaforum, Hanaun iskuun liittyen)

Toisaalta osa aineistoa tuottaneista henkilöistä uskoo sisällissodan olevan huomattavasti ajankohtaisempi mahdollisuus. Yleistä vaikuttaa olevan myös se, että esimerkiksi Ruotsin ja Yhdysvaltojen uskotaan olevan Suomea selvästi lähempänä konfliktin puhkeamista. Alkukesästä 2020 esimerkiksi Ylilaudalla keskusteltiin siitä, ovatko Yhdysvalloissa George Floydin kuolemaa seuranneet mielenosoitukset ja levottomuudet osoitus siitä, että rotusota on puhkeamaisillaan maassa. Myös sitä pidettiin mahdollisena, että erilaiset tapahtumakulut saattavat laukaista sisällissodan varsin pian ja odottamatta. Kuten eräs Ylilaudan kirjoittajista toteaa:

Puhdistus voi alkaa koska tahansa, talousromahduksesta, koronaviruksesta tai terrori-iskusta. On oltava aina valmiina.

Aineistosta löytyykin runsaasti esimerkkejä puheesta, jossa painotetaan tulevaan konfliktiin valmistautumisen tärkeyttä. Ylilaudalla on muun muassa jaettu visuaalista materiaalia, jossa teksti ”kouluttaudu, kuntoile, valmistaudu” on liitetty kuvaan metsässä seisovasta miehestä, joka on pukeutunut tunnistettavasti suomalaisiin sotilasvarusteisiin ja jolla on moderni kopio suojeluskuntamerkistä hihassaan:

Merkittävä osa sisällissodan mahdollisuutta käsittelevästä aineistosta on toisaalta heikuinta fantasiailla kirjoittajien vihollisosapuoleen kohdistuvasta väkivallasta:

Jutkut ja petturit tapetaan kun ollaan saatu puhdistus vauhtiin. Toki heistä ensin otetaan tunnustukset ja todisteet.

Rotusodan alkamisajankohtaa käsittelevässä Ylilaudan ketjussa puolestaan todetaan maahanmuuttajataustaisten miesten kanssa seurustelevista naisista seuraavasti:

Toivoisin sisällissotaa jotta voin ilman seurauksia kaivaa aseeni suometsän jemmasta ja alkaa surutta ampua varoitusväri päässään pyöriviä läskejä emakoita sekä heidän partaisia lapsisulhasiaan. Oi sitä onnen päivää.

Vastaavia kommentteja esitetään Ylilaudalla myös muun muassa muihin etnisiin vähemmistöihin ja äärioikeiston poliittisiksi vihollisikseen mieltämiin tahoihin liittyen. Alla esimerkki Suomessa kesällä 2020 järjestetystä Black Lives Matter -mielenosoituksesta käydystä keskustelusta:

Vittu tähän paskamaahan sais syttyä sisällissota niin päästäis näistä kusettavista poliitikoista, muslimeista, neekereistä ja suvakeista eroon lopullisesti.

Aineistossa toisaalta pahoitellaan myös useaan otteeseen sitä, että suomalaiset, eurooppalaiset tai laajemmin valkoihoiset eivät vaikuta olevan halukkaita ryhtymään taisteluun. Esimerkiksi Christchurchin iskua kritisoivaan kommenttiin on reagoitu näin:

Yksi tämän rodun ongelmia on turha paskanjauhminen ja muiden tekemisten väheksyminen kotisohvalta käsin (Kansallinen Vastarinta)

Ylilaudalla jaettuun videoon, jossa varusmiehet opastavat maahan saapuvia turvapaikanhakijoita, kommentointiin puolestaan:

hyi vittu mitä eläimiä noi neekerit. koska suomeen nousee joku karismaattinen vahva johtaja ja saadaan stoppi tälle maahanmuutolle. tämä neekeri invaasio tulee pahenemaan vaan vuosi vuodelta, joku saisi varustaa meidät suorittamaan sellaisen pienen puhdistuksen. miksi eurooppalaiset ovat niin vitun nössöjä. joka viikko saa lehdistä lukea kun mamut mamuilevat (Ylilauta)

Sisällissotaa koskevaan puheeseen sisältyy ja sen ohessa esiintyy myös joitakin esimerkkejä äärioikeistolaista vallankumousta käsittelevistä pohdintoista. Esimerkiksi Ylilaudalla on julkaistu otteita alun perin Magneettimediassa ilmestyneestä tekstistä, jossa avataan vallankumouksen edellytyksiä varsin seikkaperäisestikin:

Päävihollinen on maan poliittinen mafia, virkakoneisto ja näistä palveleva valtavirtainen joukkotiedonvälitys. Luonnollisesti vihollisuuksia syntyisi konfliktitilanteessa tiettyjen maahanmuuttajaryhmien kanssa, sillä valtaapitävät värvaisivät heitä riveihinsä... Tehokkaasti aseistautunut ja hyvin kouluttautunut vallankumouksellisten joukko-osastot [sic] voisivat saavuttaa voittoisia taisteluita. Vallankumouksellisten voitokkuudesta voidaan esimerkkinä mainita Kuuban vallankumous, jossa vallankumoukselliset joukot kukistivat Kuubaa hallinneen diktaattorin ja Yhdysvaltojen lakeijan Fulgencio Batistan hallinnon ja nostattivat valtaan

heinäkuun 26. päivänä liikkeen johtajan Fidel Castron...Kuinka poliisivoimat suhtautuisivat mahdolliseen vallankumoukseen? Liittyisikö osa heistä kumouksellisiin aineisiin? Luonnollisesti vallankumouksellisten voima ja lukumäärä pitäisi olla hyvin massiivinen. Esimerkiksi voisi olettaa Venäjän, Suomen ja Ruotsin vallankumouksellisten tekevän yhteistyötä?

Väkivaltaisten iskujen toteuttaminen tässä ja nyt – Pidemmälle tulevaisuuteen sijoittuvan sisällissodan tai vallankumouksen lisäksi aineistosta erottuu myös pohdintoja äärioikeistolaisten terrori-iskujen toteuttamisesta tässä ja nyt. Esimerkkejä tällaisesta puheesta löytyy erityisesti Ylilaudalta kerätystä aineistosta. Aineistossa muun muassa todetaan, että rotusota on jo käynnistynyt ja että kaikki äärioikeistolaiset terroriteot ovat oikeutettuja sotilaallisia iskuja suorittavia vihollisia vastaan. Etnisiä vähemmistöjä ei toisin sanottuna siis tällöin tunnusteta siviileiksi vaan nämä käsitetään pikemminkin vierastaistelijoiksi, jotka on tuhottava.

Toiveita tulevista iskuista ilmaistaan myös epäsuoremmin, esimerkiksi jakamalla Adolf Hitlerin kuvia ja toteamalla, että rohkeita miehiä tarvittaisiin taas. Joskus myös tuodaan esille aiempia väkivallantekoja korostaen niiden vaikutuksia. Ylilaudalle on esimerkiksi useaan otteeseen ladattu kommentteja, joihin on liitetty kuva kenraalikuvernööri Nikolai Bobrikovin murhasta ja joissa muistutetaan, miten yksi vastaavan tekoon ryhtyvä ihminen voi saada aikaan paljon enemmän kuin miljoona verkkokeskustelijaa. Myös suoraa väkivaltaan yllyttämistä ilmenee toisinaan Ylilaudalla. Tässä kontekstina on valkoisen suomalaisnaisen ja ulkomaalaisen miehen suhteesta kertonut lehtijuttu:

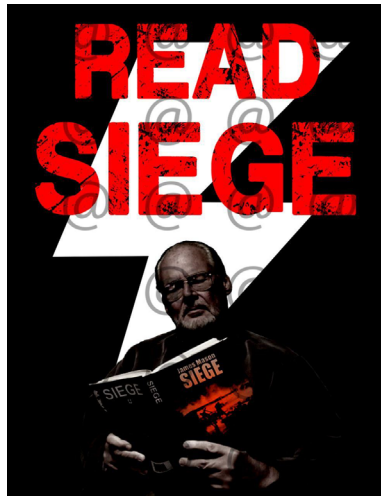
Polttakaa tänä viikonloppuna vastaanottokeskuksia!

Osa Ylilaudalle kirjoittavista ilmaisee myös haaveilevansa itse väkivaltaisten iskujen toteuttamisesta. Kommentteja esiintyy erityyppisissä ketjuissa, tässä poliittista eliittiä koskevan kritiikin yhteydessä:

Mun tekisi mieli tehdä isku näitä paiseita kohtaan. Kehotan kaikkia harkitsemaan samaa. Ja Supolle terkkuja, kyllä se olen minä järjissäni joka kirjoittelee. Vitun huoripukit, maanpetturit, sekasikiöt ja perkeleet. Saatanan kätyrit, ahneet, omahyväiset sadistit. Vittu kun päivä koittaa, minä nauran, eliitti ei. Trust me.

Mainittujen piirteiden ohella tutkittuun aineistoon sisältyy myös yleisluontoisempaa äärioikeistolaista terrorismia ylistävää materiaalia eritoten visuaalisessa muodossa. Ylilaudalla on esimerkiksi julkaistu Marvel-sarjakuvien estetiikkaa myötäileviä kuvia aseistautuneesta akselerationistiterroristista saatetekstillä ”*puhdistuksen tarve on kriittinen.*” Aineistosta löytyy myös esimerkkejä varsinaisten akselerationistiryhmien, kuten Atomwaffen Divisionin, laatimasta propagandasta. Yleensä tämä materiaali on

sommiteltu musiikkivideoiksi, joissa räpätään mustien ja juutalaisten tappamisesta varsinaisen visuaalisen osuuden kuvatessa Atomwaffen Divisionin jäseniä harjoittelemassa sissisotaa metsässä ja hylätyissä rakennuksissa. Muutamissa videoissa verkoston aktivistit myös esittelevät varsinaista ideologiaansa ja uhkailevat ”modernin maailman tuhoamisella.” Aineistoon sisältyy samoin kehotuksia käydä lukemassa James Masonin Siege:

Aineisto käsittää myös muita äärioikeistolaisia terroristeja, kuten Anders Behring Breivikiä (ensimmäinen kuva alla), Brenton Tarrantia (toinen kuva alla) ja Etelä-Carolinassa mustan väestön suosimaan kirkkoon iskenyttä Dylann Roofia koskevaa kuvamateriaalia, johon on toisinaan sisällytetty myös erilaisia iskulauseita. Breivikin kuva julkaistiin yllä mainitun vastaanottokeskuksiin iskemistä koskevan kommentin kanssa:

Äärioikeistolaisen terrorismin ylistämisen ohella osa aineistosta myös keskittyy pilkkaamaan tällaisen väkivallan uhreja. Ylilaudalla julkaistuun aineistoon sisältyy muun muassa kuva naispuoliseksi anime-hahmoksi tyylitelystä Tarrantista, joka ampuu kebab-vartaita konepistoolilla. Kebabit ovat viittaus Jugoslavian hajoamissotien aikana sävellettyyn muslimivastaiseen ”Karadžić, Lead Your Serbs” lauluun, jota on levitetty YouTubessa ja äärioikeistolaisilla foorumeilla humoristisemmalla ”Remove Kebab” (poista kebab) -nimellä. Tarrant myös soitti kappaletta iskunsa aikana.

Väkivallan pitäminen tarpeettomana ja haitallisena – Yleensä, kun väkivallan kohdistaminen vastustajiin nousee esille, sille löytyy ainakin yleisellä tasolla ymmärtäjiä. Keskusteluissa esitetään kuitenkin ajoittain myös kritiikkiä väkivaltaa kohtaan, tyypillisimmin äärioikeistolaisten terrori-iskujen jälkeen. Etenkään Hommaforumilla terroriteot eivät tyypillisesti saa osakseen laajaa hyväksyntää, vaan niitä pidetään halveksittavina tai haitallisina. Esimerkiksi Hommaforumin Christchurchin iskua koskevassa keskustelussa tuodaan esille se mahdollisuus, että teko saattaa johtaa syvenevään väkivallan kierteeseen:

Tällainen teko tai tällaiset teot ovat vain odottaneet tulemistaan. Nyt kun pää on auki, seuraamme kauhulla alkaako vastaterrori-iskut ja jonkinlainen koston kierre muslimeita vastaan. Ja mitä siitä taas seuraa... Egyptissä muslimit ovat tämän tästä käyneet ammuskelemassa koptikirkoissa kesken pääsiäisseremonian tai muun rukoushetken. Juuri ja juuri ylittää tänä päivänä julkaisukynnyksen. Viime pääsiäisenä meni yhdessä kirkossa muistaakseni 40 henkeä. (Hommaforum)

Tyypillinen argumentti väkivallantekojä vastaan on niin ikään se, että niitä pidetään tehottomana tapana toimia. Väkivallan väitetään suorastaan heikentävän maahanmuutovastaisuuden suosiota ja johtavan viranomaisten vastatoimenpiteisiin aatteen edustajia vastaan. Saksan Hanaussa helmikuussa 2020 tapahtuneen iskun jälkeen Hommaforumilla esimerkiksi kommentoitiin:

Väkivalta on ihan aina väärä tapa yrittää vaikuttaa asioihin. Nyt tällä suppousto-be-natsilla ratsastetaan täältä auringonlaskuun, käytetään jantteria esimerkiksi siitä, kuinka äärioikeisto nousee ja natsit ryömivät koloistaan. Kaikki, mikä sanotaan vapaata maahanmuuttoa kritisoiden on silkkaa natsismia. (Hommaforum)

Osassa väkivaltaa kritisoivia kommentteja arvostelun aiheena ei ole niinkään väkivalta itse vaan ennemminkin sen kohteet. Eräs Christchurchin terrori-iskua Kansallisessa Vastarinnassa kommentoineista on todennut, että:

Vihollinen pesii globalismissa ja sionismissa. Jos haluaa, että sattuu, niin iskun pitää kohdistua petoon, joka vaanii vallan varjoissa. Peto itse ja sen lakeijat.

Huomionarvoista aineistossa esiintyvässä väkivallan tuomitsevassa keskustelussa on se, että väkivalta torjutaan yleensä nimenomaan taktisesti huonona siirtona. Kommentteja, joissa väkivallan tuomitsemiselle esitetään moraalisia perusteluja, on vähemmän.

2.5 Vasemmistoanarkistinen, antifasistinen ja kommunistinen verkkoaineisto

Anarkistinen verkkoaineisto

Anarkismi on aate, joka tavoittelee kaikista valtahierarkioista – myös valtiosta itseltään – vapaata yhteiskuntaa. Se alkoi saada jäsentyneempää muotoa 1800-luvulla ja

sisältää koko joukon erilaisia suuntauksia, kuten anarkokommunismia, anarkosyndikalismia ja anarkofeminismia.³⁵ Anarkismilla viitataan tämän tutkimuksen yhteydessä nimellisesti aatteen vasemmistolaisiin suuntauksiin, vaikka sen alle luetaan joskus myös valtavirta-anarkismista poikkeavia oikeistolaisia haaroja, kuten niin sanottu kansallisanarkismi.³⁶

Anarkismin viholliskuva koostuu erilaisista valtahierarkioita ylläpitävistä voimista. Fasismin ja äärioikeiston ohella anarkistit mieltävät vastustajikseen valtion ja siihen kuuluvat instituutiot, kuten poliisin ja armeijan. Anarkistit näkevät samoin kapitalismin yhteiskunnallisia valtahierarkioita ylläpitävänä vastustajanaan, ja liikkeen sisällä esittävät myös voimakkaita kannanottoja äänestämistä vastaan.³⁷

Kysymyksen väkivallan käytöstä katsotaan jakavan anarkismin kolmeen eri koulukuntaan. Rauhanomaista vaikuttamista painottavien niin sanottujen anarkopasifistien ohella osa aatteen kannattajista hyväksyy aineellisen omaisuuden tuhoamisen, mutta torjuu ihmisten vahingoittamisen. Kolmannen ryhmän muodostavat ne anarkistit, jotka hyväksyvät myös väkivallan ihmisiä vastaan.³⁸ Osa väkivallankäyttöä puoltavista

---

³⁵ Randy Borum & Chuck Tilby, "Anarchist Direct Actions: A Challenge for Law Enforcement", *Studies in Conflict and Terrorism* 28/3 (2005), <https://doi.org/10.1080/10576100590928106>, 202; Ariel Koch, "Trends in Anti-Fascist and Anarchist Recruitment and Mobilization", *Journal for Deradicalization* 14 (2018), <https://journals.sfu.ca/jd/index.php/jd/article/view/134/115>, 10; Colin Ward, *Anarchism: A Short Introduction* (Oxford; New York: Oxford University Press, 2004), 1–3.

³⁶ Graham D. Macklin, "Co-opting the counter culture: Troy Southgate and the National Revolutionary Faction", *Patterns of Prejudice* 39/3 (2005), <https://doi.org/10.1080/00313220500198292>.

³⁷ Ward, *Anarchism*, 4; Peter Gelderloos, "Fascists are the Tools of the State", *The Anarchist Library* (2007), <https://theanarchistlibrary.org/library/peter-gelderloos-fascists-are-the-tools-of-the-state>; Mark Rupert, "Anti-Capitalist Convergence? Anarchism, Socialism, and the Global Justice Movement", teoksessa Manfred Steger (toim.), *Rethinking Globalism* (Lanham: Rowman and Littlefield, 2004), 125; ziq, "Do Anarchists Vote in State Elections?" *The Anarchist Library* (2018), <https://theanarchistlibrary.org/library/ziq-do-anarchists-vote-in-state-elections>.

³⁸ Francesco Marone, "The rise of insurrectionary anarchist terrorism in Italy", *Dynamics of Asymmetric Conflict* 8/3 (2015), <https://doi.org/10.1080/17467586.2015.1038288>, 195.

anarkisti-ideologeista on alleviivannut, että siihen tulee turvautua vain itsepuolustuksen keinona ja niin rajallisesti, kuin mahdollista, mutta myös oma-aloitteinen väkivalta, mukaan lukien terrorismi, muodostaa osan anarkistisen toiminnan historiaa.³⁹

Nykyanarkistit esittävät yhteiskunnallista muutosta hahmottelevissa keskusteluissaan erilaisia perusteluita järjestelmän ja sen edustajien vastaiselle väkivallalle. Niin sanottujen insurrektionalistien mukaan anarkismi ei tavoittele valtiopohjaisen yhteiskuntajärjestelmän reformia vaan pyrkii pikemminkin lakkauttamaan sen. Nykyjärjestelmää ei näin ollen kannata uudistaa rauhanomaisesti, vaan se on revittävä alas kokonaisuudessaan uuden, valtahierarkioista vapaan yhteiskuntajärjestyksen tieltä. Väkivallankäyttöä puoltavat anarkistit mieltävät voimatoimet välttämättömyydeksi myös sen takia, että valtaapitävät eivät tule luopumaan osastaan vapaaehtoisesti, jolloin se on otettava väkisin.⁴⁰ Järjestelmävastaista voimankäyttöä perustellaan tämän lisäksi argumentilla, jonka mukaan valtion harjoittama rakenteellinen väkivalta on huomattavasti laajamittaisempaa ja luonteeltaan vakavampaa kuin anarkistien järjestelmään kohdistamat voimatoimet.⁴¹ Samoin aineellisen omaisuuden tuhoamista puolustellaan toteamalla, että kapitalistisen järjestelmän ihmiskunnalle tuottama materiaallinen haitta on huomattavasti laajamittaisempaa kuin anarkistien aiheuttama tuho.⁴²

---

³⁹ Federico Ferretti, "Organisation and formal activism: insights from the anarchist tradition", *International Journal of Sociology and Social Policy* 36/ 11/12 (2016), <https://doi.org/10.1108/IJSSP-11-2015-0127>, 732; Ward, *Anarchism*, 3; Koch, "Trends in Anti-Fascist and Anarchist Recruitment and Mobilization", 35–36; Marone, "The rise of insurrectionary anarchist terrorism in Italy", 198–205. Yhdysvaltalaisutkija David C. Rapoport on luonnehtinut 1880–1920-luvuilla tapahtuneita anarkistisia väkivallantekoja modernin terrorismin neljästä transnationaalista aallosta ensimmäiseksi, mutta anarkistisia väkivallantekoja on tehty myös myöhemmin. Etenkin anarkismin kapinallinen ts. insurrektionalistinen haara on usein yhdistetty vakaviin väkivallantekoihin ja sitä kannattavat henkilöt ovat tehneet 2000-luvulla useita iskuja mm. Kreikassa ja Italiassa. David C. Rapoport, "The Four Waves of Modern Terrorism", teoksessa Steven M. Chermak & Joshua D. Freilich (toim.), *Transnational Terrorism* (Lontoo ja New York: Routledge, 2013).

⁴⁰ José Pedro Zúquete, "World War A: Contemporary anarchists and extreme left perpetrators", teoksessa Michael Fredholm (toim.), *Understanding Lone Actor Terrorism: Past Experience, Future Outlook, and Response Strategies* (New York ja Lontoo: Routledge, 2016), 50; Borum & Tilby, "Anarchist Direct Actions", 204.

⁴¹ Zúquete, "World War A", 49.

⁴² Zúquete, "World War A", 52.

Myös kotimaisen anarkismin piirissä on esitetty erilaisia näkemyksiä väkivallankäytön hyödyllisyydestä ja moraalisesta oikeutuksesta. Vaikka varsinaisen insurrektionalismin suosio on jäänyt Suomessa rajalliseksi, väkivallankäyttö ei ole ollut kotimaisen anarkismin piirissä ehdoton tabu.⁴³

Epäinhimillistävä ja väkivaltaa oikeuttava puhe

Tutkimuksen anarkistinen aineisto on kerätty Takku.net-sivustolta ja käsittää varsinaisten artikkelien lisäksi niitä koskevat kommentit. Sivustolla käsitellään autoritaarisiksi miellettyjä tahoja hyvin kielteiseen sävyyn. Fasismien ja äärioikeiston kriittisen tarkastelun ohella sivuston kirjoituksissa on myös muun muassa kommentoitu Turkin valtionjohtoa ja sen politiikkaa kielteiseen sävyyn sekä syytetty poliisia äärioikeiston suojelemisesta ja suosimisesta suhteessa vasemmistolaisiin toimijoihin. Ulkoisten vihollisten ohella osa teksteistä myös ruotii poliittisen vasemmiston ja anarkistiliikkeen sisäisiä ristiriitoja ja käsittelee erilaisia aktivismimuotoja kriittiseen sävyyn.

Vihollisosapuolen yksiselitteinen epäinhimillistäminen on vasemmistoanarkistisessa aineistossa suhteellisen vähäistä. Näin on siitäkin huolimatta, että eri tekstit rakentavat voimakasta viholliskuvaa muun muassa poliisista, jota luonnehditaan monien muiden asioiden ohella valtion fasistisen politiikan instrumentiksi. Aineistosta löytyy yhtä kaikki myös esimerkkejä selkeän epäinhimillistäviä piirteitä sisältävästä puheesta. Osa näistä esimerkeistä vertaa kuvauksen kohdetta eläimiin tai eläinperäisiin organismeihin. Esimerkiksi poliiseja luonnehditaan tutkitussa aineistossa useampaan otteeseen sioiksi. Uusnatseja ja puoluepoliitikkoja taas verrataan ihmiseritteisiin.

Aineisto sisältää samoin voimakkaan toiseuttavia luonnehdintoja, jota eivät kuitenkaan täytä selkeän epäinhimillistämisen kriteerejä. Esimerkiksi ilmaus ”All cops are bastards” – kaikki poliisit ovat paskiaisia – esiintyy tutkitussa materiaalissa useampaan otteeseen.

Aineiston väkivallankäyttöä koskevat pohdinnat kytkeytyvät puolestaan lukuisiin laajempiin konteksteihin ja keskusteluihin, joita on kuvailtu alla.

---

⁴³ Anton Monti & Pontus Purokuru, *Suora toimintaa! Autonomiset liikkeet Suomessa 1986–2016* (Helsinki: Into, 2016), 23, 272–277; Leena Malkki & Daniel Sallamaa, ”To Call or Not to Call It Terrorism: Public Debate on Ideologically-motivated Acts of Violence in Finland, 1991–2015”, *Terrorism and Political Violence* 30/5 (2018); Mari Kuukkanen, *Anarkistien keinot ja päämäärät. Tutkimus suomalaisesta anarkistiliikkeestä 2010-luvun alussa* (Helsingin yliopisto, 2018).

Väkivalta Syyrian ja Irakin alueen konflikteissa – Väkivaltaan liittyvät pohdinnat nousevat toistuvimmin esille Koillis-Syyriassa sijaitsevaa Rojavan federaatiota koskevassa keskustelussa. Rojavan ns. demokraattiseen konfederalismiin nojaava yhteiskuntamalli on ollut aatteellisen innoituksen lähde anarkisteille, antifasisteille ja muille vasemmistolaisille 2010-luvulla, ja federaation taisteluun Isisiä ja Turkin armeijaa vastaan on osallistunut myös suomalaisia.⁴⁴

Suuri osa anarkistisen aineiston väkivallankäyttöä kiittelevästä tai sen oikeuttavasta puheesta koskeekin Pohjois-Syyrian kurdijohtoisten joukkojen ja niiden osana taistelevien länsimaisten vasemmistoonarkistien kamppailua Isisiä ja Turkia vastaan. Moni artikkeli ylistää YPG:n (Yekîneyên Parastina Gel, Kansan suojeluyksiköt), YPJ:n (Yekîneyên Parastina Jin, Naisten itsepuolustusyksiköt) ja Syrian Democratic Forces -koalition (SDF) sotilaallista panosta Isisin kalifaatin murskaamisessa ja myös muun muassa keväällä 2019 kaatunut italialisanarkisti Lorenzo Orsetti nostetaan esille esimerkkinä uhrivalmiudesta ja marttyyriudesta jihadistien vastaisessa taistelussa. Rojavan sotilaallista vastarintaa Turkin syksyllä 2019 käynnistämän hyökkäyksen edessä käsitellään tutkitussa aineistossa samoin myönteiseen sävyyn ja sitä myös luonnehditaan itsepuolustukseksi.

Yllä kuvaillun aineiston kohdalla on tärkeä muistaa, että siviileihin kohdistuvan poliittisen väkivallan sijaan se käsittelee järjestäytyneiden asevoimien taistelua Isisiä vastaan tai kamppailua Turkin Koillis-Syyriaan kohdistaman hyökkäyksen torjumiseksi. On samoin muistettava, että kurdijohtoisten joukkojen Isisin vastaisilla toimilla on ollut laajan kansainvälisen koalition tuki ja näiden panosta terroristijärjestön valtaamien alueiden vapauttamisessa on pidetty merkittävänä.⁴⁵

Aineistosta löytyy toisaalta myös jonkin verran keskustelua kurdiryhmien kaavailuista iskeä turkkilaisiin asutuskeskuksiin vastatoimena maan hyökkäykselle Koillis-Syyriaan. Vaikka suunnitelmat eivät saakaan Takku.nettiin kirjoittavien varauksetonta tukea, osa aihetta kommentoivista pitää Turkissa sijaitseviin sotilaskohteisiin ja Turkin

---

⁴⁴ Ariel Koch, "Trends in Anti-Fascist and Anarchist Recruitment and Mobilization", 33; Huseyin Rasit, "Decentralist vanguards: women's autonomous power and left convergence in Rojava", *Globalizations* 17/5 (2020), <https://doi.org/10.1080/14747731.2020.1722498>; Sami Sillanpää, "Syyriassa aatteen tiellä", *Helsingin Sanomat*, 28.4.2019, <https://www.hs.fi/sunnuntai/art-2000006084834.html>.

⁴⁵ Esim. James E. Jeffrey, "Part 3: The Future of Anti-ISIS Coalition", *Wilson Center*, 22.12.2020, <https://www.wilsoncenter.org/article/part-3-future-anti-isis-coalition>; Raymond Hinnebusch, "Proxy Wars and Spheres of Influence in Post-ISIS Syria", teoksessa *EMed Mediterranean Yearbook 2020* (Barcelona: European Institute of the Mediterranean, 2020), 78.

valtion infrastruktuuriin kohdistuvia iskuja oikeutettuina. Aineistossa esiintyy myös Euroopan unionin terroristijärjestöksi määrittelemän PKK-järjestön (Partiya Karkerên Kurdistan, Kurdistanin työväenpuolue) visuaalista symboliikkaa.⁴⁶

Väkivalta moraalisesti oikeana tekona vallitsevassa tilanteessa – Väkivallan moraalisen oikeutuksen perustelu on vahvasti läsnä ISISin ja Turkin vastaista taistelua koskevassa aineistossa. Se nojaa kuvauksiin vastapuolen ja sen tekojen hirviömyydestä luonteesta sekä omien päämäärien oikeudenmukaisuudesta ja sisältää samoin ylistäviä luonnehdintoja oman puolen taistelijoista. Tämä narratiivi on myös nähtävissä muussa materiaalissa, vaikka Lähi-idän kontekstin ulkopuolella aineistossa esiintyvät pohdinnat väkivallankäytöstä ovatkin hajanaisempia ja kytkeytyvät lukuisiin eri asiayhteyksiin, joita luonnehtii parhaiten järjestelmän ja äärioikeiston vastaisuus. Valtiota ja sen eri instituutioita vastustavan väkivallan suhteen aineistossa on käsitelty muun muassa Venäjän turvallisuuspalvelun FSB:n Arkangelin-toimipisteeseen itsemurhaiskun syksyllä 2018 tehnyttä vasemmistoanarkistia, jota ylistetään sankarina ja tämän tekoa pyrkimyksenä saavuttaa vapaus kärsimyksen kautta:

Vallankumoukselliset näkevät elämän eri tavalla. Uskomme, että elämä on mielekästä ainoastaan jos korkeimmat arvomme, kuten vapaus ja tasa-arvo, ruumiillistuvat siinä. Henkilön on elettävä omantuntonsa mukaan ja sopusoinnussa todellisten ihanteidensa ja uskomustensa kanssa, vaikka se tarkoittaisi kärsimystä tai elämän menettämistä.

Käsitys jaloista, korkeammista arvoista kuten vapauden kaipuusta ja rakkaudesta väkivallan taustavaikuttimina näkyy myös aineistossa, joka käsittelee yhdysvaltalaisanarkistin kesällä 2019 tekemää palopommi-iskua liittovaltion maahanmuutto- ja rajaturvallisuusviraston pidätyskeskukseen:

...se mitä minä eniten pohdin on silti rakkaus. Kukaan ei ryhdy tuollaisiin tekoihin ja uhrauksiin ilman sitä pakottavaa tunteen paloa sydämessäsi. Ja se on se seikka, joka minua eniten inspiroi ja kannustaa.

Väkivalta välttämättömänä ja/tai tehokkaana keinona ajaa muutoksia – Tutkitussa aineistossa on myös havaittavissa jonkin verran argumentaatiota väkivallan välttämättömyyden puolesta. Osa Takku.netissä julkaistuista kannanotoista korostaa, että nykyistä yhteiskuntajärjestelmää ja sen arvohierarkioita ylläpitäviä instituutioita ei voi kaataa demokratian keinoin, vaan ne on pikemminkin lyötävä suoran toiminnan

---

⁴⁶ Euroopan Unioni, Yhdysvallat ja Turkki luokittelevat PKK:n terroristijärjestöksi, vaikka asiasta onkin kiistelty EU:n sisällä.

kautta; toisaalta myös fasistisiin toimijoihin kohdistuvaa voimankäyttöä pidetään aineistossa toisinaan välttämättömyytenä. Sivustolta löytyy samoin kourallinen kannanottoja väkivallan tehokkuuden puolesta. Voimatoimien nähdään vaikeuttavan äärioikeiston julkista toimintaa ja fyysisen infrastruktuurin tuhoaminen mielletään joissakin kannanotoissa myös tehokkaaksi ympäristöprotestin keinoksi.

Ei pasifismilla voiteta fasisteja oli kyseessä kuinka suuri tsumani [sic]. Sori nyt vaan jotain realismia kehiin. Eikö historiasta oo opittu mitään?

ja:

Helppo esimerkki: pysähtykö Hambachin kaivos kokonaan useiksi päiviksi nälkälakoilla? Vastaus on tietenkin ei. Fyysisen infrastruktuurin tuhoaminen on yksinkertaisesti usein vain tehokkain tapa vaikka muitakin protestin muotoja varmasti tarvitaan. Ideaalisti molemmat varmasti tukisivat toinen toistaan mutta en enää usko niin käyvän tulevaisuudessa kun hehkutetaan jotain väkivallatonta kansalaistottelemattomuutta ja vaatimuksia poliitikoilta. Onko se parasta mihin pystytään?

Yksittäiset väkivallan hyväksyvät kommentit – Yllä kuvattujen kontekstien lisäksi Takku.netistä löytyy myös hajanaisempaa väkivaltaa puoltavaa tai siihen yllyttävää kommentointia. Näitä kannanottoja voi parhaiten luonnehtia eri vihollisryhmiin tai -instituutioihin kohdistuviksi purkauksiksi. Osassa aineistoa muun muassa yllytetään polttamaan vankilat, iskemään Turkin valtioon liittyviin kohteisiin ja kohdistamaan poliiseihin tappavaa väkivaltaa.

Väkivalta epätarkoituksenmukaista, tehotonta tai moraalitonta – Väkivallankäyttöä puoltavan aineiston lisäksi Takku.netissä julkaistusta materiaalista erottuu kuitenkin myös voimakeinoja vastustavaa puhetta. Osa tästä argumentaatiosta keskittyy väkivallan mahdollisiin seurauksiin. Väkivallankäytön nähdään muun muassa tuottavan omalle leirille mainehaittaa ja vastareaktion viranomaisten taholta. Voimakeinoja pidetään tutkimuksessa aineistossa myös vaikutukseltaan tehottomina ja niihin turvautumisen koetaan edesauttaneen aiempien anarkistiliikkeiden romahtamista. Osa väkivaltaa vastustavasta argumentaatiosta on toisaalta luonteeltaan moraalista – väkivallankäytön ihannointi ja sen kohdistaminen siviileihin koetaan aineistossa luotaantyöntäväksi ja moraalisesti vääräksi:

Jos insurrektionalistit eivät pysty vakuuttamaan edes anarkistipiirejä siitä, että heidän strategiansa on toimiva, niin silloin kannattaa joko miettiä parempia argumentteja tai tarkastella omaa strategiaansa uudelleen. Itse olen sitä mieltä, että ajatus ”helposti toistettavista sabotaasi-iskuista” toimintamallina, joka jotenkin

itsestään leviää aritmaattisesti pistäen vastustajan polvilleen ei ole osoittautunut toimivaksi.

ja:

...insurrektionalismin, illegalismin ja muun sekoilun nousu lähinnä edesauttoi koko [anarkisti] liikkeen romahtamista.

ja:

Jotkut anarkismin suuntauokset alkaa muistuttaa uskonnollista kulttia marttyyreineen

Antifasistinen verkkoaineisto

Antifasismi on – nimensä mukaisesti – fasismia vastustava aate. Se syntyi vastareaktion fasismien nousulle maailmansotien välisessä Euroopassa, erityisesti Italiassa ja Saksassa.⁴⁷ Antifasismien viholliskuva kattaa nykyään kuitenkin huomattavasti laajemman kirjon ilmiöitä kuin yksin fasismiksi tai äärioikeistolaisuudeksi tunnistettavat poliittiset virtaukset. Nykyhetken antifasistit vastustavat myös muun muassa patriarkaalisuutta ja homofobiaa sekä kapitalismia, jonka nähdään kiihdyttävän luokkataistelua ja avaavan mahdollisuuksia fasismien etenemiselle.⁴⁸

Antifasistit taistelevat vihollistaan vastaan lukuisin eri keinoin, kuten tekemällä tutkimusta fasisistisista ja äärioikeistolaisista liikkeistä sekä pyrkimällä paljastamaan niissä toimivien hahmojen henkilöllisyyden suurelle yleisölle.⁴⁹ Rauhanomaisten toimintamallien ohella osa antifasisteista on kuitenkin myös kohdistanut vastustajiinsa väkivaltaa. Liikkeen edustajat puolustelevat väkivallankäyttöä muun muassa vetoamalla siihen, että yhteiskunnallinen keskustelu, lainsäätäjät ja valtioninstitutiot, kuten poliisi, ovat toistuvasti osoittaneet kyvyttömyytensä ennaltaehkäistä fasismien nousua yhteiskunnassa. Antifasistit korostavat samoin harjoittamansa väkivallan väitettyä itsepuolustusellista luonnetta ja painottavat tämän lisäksi, että äärioikeistoon kohdistetut voimakkeudet ovat aiemminkin vaikeuttaneet sen julkista toimintaa merkittäväällä tavalla.⁵⁰

---

⁴⁷ Nigel Copsey, "Militant Antifascism: An Alternative (Historical) Reading", *Society* 55/3 (2018), DOI: 10.1007/s12115-018-0245-y, 243–244.

⁴⁸ Mark Bray, *Antifa: The Anti-fascist Handbook* (Melville House, 2017), 130, 159.

⁴⁹ Bray, *Antifa*, 86.

⁵⁰ Bray, *Antifa*, 129–30, 169.

Nykyuotoisen antifasismien juuret ulottuvat Suomessa 1990-luvun alkupuolelle, mutta liike koki uuden tulemisen 2010-luvulla. Montin ja Purokurun mukaan Suomen Vastarintaliikkeen (myöh. Pohjoismaisen Vastarintaliikkeen Suomen-osasto) väkivallanteot vuosina 2010–2012, kuten myös näkemys siitä, että Suomen poliisi oli haluton puuttumaan ryhmän toimintaan, antoivat kipinän järjestäytyneemmälle antifasistiselle toiminnalle. Nykyisistä antifasistista toimijoista merkittävin, Varisverkosto, on perustettu vuonna 2014.⁵¹

Epäinhimillistävä ja väkivaltaa oikeuttava puhe

Tutkimuksen antifasistinen aineisto on kerätty Varisverkoston verkko- ja Facebook-sivuilta sekä Punk in Finland -keskustelupalstalta.⁵² Rasismin- ja syrjinnän vastaisuus on näille sivustoille leimallista ja etenkin äärioikeistoa käsitellään niiden kautta erittäin kielteiseen sävyyn. Aineistosta heijastuu samoin kielteinen näkemys Turkin valtiosta, jonka yhteistyö islamistien kanssa sekä sotatoimet Rojavaa vastaan tuomitaan toistuvasti. Mainittujen tahojen lisäksi sivuilla käytävästä keskustelusta piirtyy myös suhteellisen kriittinen näkemys poliisista.

Varisverkoston itsensä julkaisemasta materiaalista erottuu kuitenkin vain harvoja esimerkkejä vihollisosapuolta yksiselitteisesti epäinhimillistävästä puheesta, vaikka se onkin muun muassa luonnehtinut tiettyjä äärioikeistohahmoja saastaisiksi. Epäinhimillistämisen sijaan verkosto pyrkii pikemminkin saattamaan vastapuolensa naurunalaiseksi ja osa sen julkaisemista teksteistä irvailee avoimesti äärioikeiston vastoinkäymisille.

Varisverkoston Facebook-sivuilla ja Punk in Finland -foorumilla käydystä vapaamuotoisemmasta keskustelusta epäinhimillistävää materiaalia löytyy sen sijaan enemmän. Suomalaiseen äärioikeistoon kuuluvia henkilöitä on kuvattu sivuilla muun muassa ihmiseritteiksi ja jätteiksi sekä verrattu näitä eläimiin. Myös poliisia on luonnehdittu tutkittussa aineistossa useampaan otteeseen sioiksi ja saastaksi. Osa vastapuolta koskevista luonnehdinnoista ei täytä varsinaisen epäinhimillistämisen kriteereitä, mutta alleviivaa yhtä kaikki tämän vastenmielisyyttä. Esimerkiksi uusnatseja on verrattu tutkittussa materiaalissa pikkulasten hyväksikäyttäjiin.

Myös pääosa väkivallankäyttöä koskevasta aineistosta on peräisin Varisverkoston Facebook-sivuilla ja Punk in Finlandilla käydystä vapaamuotoisemmasta keskustelusta

⁵¹ Monti & Purokuru, *Suoraa toimintaa!*, 29–30, 294–299.

⁵² Punk in Finlandin aineisto käsittää suomalaisen äärioikeiston ja sen poliittisten vastustajien välisiä yhteenottoja koskevia viestiketjuja, joista valtaosa on kerätty keskustelupalstan ”Syvä pääty”-alafoorumilta. Yhteenotot sijoittuvat maaliskuun 2019 ja kesäkuun 2020 väliin.

ja se kytkeytyy vahvasti kotimaisen äärioikeiston ja sen vastustamisen kontekstiin. Punk in Finlandin kohdalla tämä on aineiston rajaustavan vuoksi vääjäämätöntä,⁵³ mutta sama painotus näkyy myös Varisverkoston Facebook-sivuilla kerätyssä materiaalissa. Äärioikeistoon kohdistuvan väkivallankäytön mahdollisesta oikeutuksesta on keskusteltu kiivaasti etenkin kevään 2019 eduskunta- ja eurovaalitapahtumissa sattuneiden häiriötilanteiden ja yhteenottojen kohdalla. Vaikka osa teoista oli luonteeltaan väkivaltaa lievempää fyysiseen koskemattomuuteen kajoamista, tilanteisiin liittyi myös väkivallan käyttöä. Voimakeinoista ja niiden mahdollisesta oikeutuksesta on myös keskusteltu muiden äärioikeistoon kohdistuneiden väkivallantekojen yhteydessä sekä käsiteltäessä tämän toiminnan julkisuutta.

Äärioikeiston oma toiminta provosoi väkivaltaa – Käsitys, jonka mukaan äärioikeisto on aiheuttanut itseensä kohdistuvan väkivallan omalla toiminnallaan ja edustamallaan aatteella, piirtyy vahvana Varisverkoston Facebook-sivuilla ja Punk in Finland -foorumilla käydystä vapaamuotoisemmasta keskustelusta. Äärioikeiston kohdistuva väkivaltaa puolustelevat kirjoittajat muun muassa toteavat, että liikkeen ihmisryhmiä eriarvoistava ideologia tuottaa vastareaktion alempiarvoiseksi luokiteltujen ryhmien ja näiden liittolaisten taholta ja että osa suomalaisista äärioikeistohahmoista on suorastaan kerjännyt väkivaltaa omalla, provosoivaksi luonnehditulla toiminnallaan.

Entisenä kiusattuna tuota kiusaajaa, kun katsoo, niin sillä on hallussa kaikki perikiusaajan maneerit. Nautin aina, kun jollekin tästä kiusaajalaumasta sattuu kivuliaasti.

ja:

...siellä ei ollu MITÄÄN hämminkiä ennen ku känniset rasistit tuli ”kattelemaan” eli provoilemaan kameroidensa ja huuteluidensa kanssa Vittu mitä kusipäitä, ei tässä nyt kai oikein voi toivoa muuta kuin että seuraavalla kerralla käy vielä pahemmin.

Väkivalta välttämätön ja tehokas keino vastustaa äärioikeistoa – Etenkin Varisverkoston Facebook-sivuilla käydystä keskustelusta erottuu myös narratiivi, jonka mukaan äärioikeistoon kohdistuva väkivalta on välttämätöntä ja tehokasta. Keskustelussa muun muassa todetaan, että dialogi tai siihen pyrkiminen äärioikeiston kanssa on tuloksetonta ja että viranomaisten tai valtaapitävien ei voida luottaa puuttuvan liikkeen toimintaan tehokkaasti. Äärioikeistoon kohdistuvat voimatoimet ovat tuottaneet toivottua tulosta myös muualla maailmassa ja toisinaan väkivaltaan on yksinkertaisesti pakko vastata väkivallalla, keskustelussa tuumitaan. Tällaisissa kommentteissa

---

⁵³ Ks. edellinen viite.

saatetaan myös todeta, että valtaapitävät eivät ole puuttuneet äärioikeiston perustuslain vastaiseen toimintaan mitenkään, jolloin kansalaisten itsensä on ryhdyttävä toimintaan.

Väkivalta itsepuolustuksena – Äärioikeistoon kohdistuva väkivalta ja aineellinen vahinko kehystetään Varisverkoston Facebook-sivuilla käydyssä keskustelussa samoin itsepuolustukseksi. Kyseinen narratiivi korostaa sitä, että fasistisen retoriikan vaimentaminen on aina itsepuolustusta ja että vähemmistöjä sortavien ryhmien vapaus toimia nykysuomalaisessa yhteiskunnassa ei jätä vähemmistöille muuta vaihtoehtoa kuin omatoimisen puolustautumisen.

Yksittäiset väkivallan hyväksyvät kommentit – Kerätystä aineistosta löytyy myös kommentteja, joissa yksinkertaisesti ylistetään äärioikeistoon kohdistuvaa voimankäyttöä sitä laajemmin perustelematta. Tapaukset, joissa äärioikeiston vastustajat ovat tuottaneet liikkeen edustajille aineellista vahinkoa tai fyysisiä vammoja keräävät sekä Varisverkoston Facebook-sivuilla että Punk in Finlandilla kiitosta ja osa kirjoittajista myös toivoo tuotettujen vammojen olevan mahdollisimman kivuliaita. Muutamat henkilöt ovat myös kaavailleet osallistuvansa pahoinpitelijöille mahdollisesti langetettavien sakkojen maksamiseen.

Äärioikeistoon kohdistuvan väkivallan vähättely – Osa tutkitusta aineistosta myös vähättelee äärioikeistoon kohdistuvaa väkivaltaa vaikkei sitä avoimesti hyväksykään. Liikkeen edustajiin kohdistuneita iskuja luonnehditaan vakavuudeltaan vähäpätöisiksi ja niiden käsittelyä julkisuudessa virhearvioksi, joka saattaa kasvattaa äärioikeistoon kohdistuvaa sympatiaa. Äärioikeistoon kohdistuvien väkivallantekojen koetaan myös saaneen määräänsä suhteutettuna jopa liikaakin julkisuutta.

...eiköhän tätä nasujen kokemaa tuskaa ole käsitelty ihan kylliksi julkisesti – veikkaisin, että näiden tapausten ja ylipäättään aktiivisten äärioikeistolaisten määrään verrattuna itseasiassa aika paljon.

Väkivalta äärioikeistoa vastaan väärin tai tehotonta – Myös antifasistisen aineiston kohdalla on kuitenkin syytä painottaa, että siitä erottuu jopa huomattava määrä väkivaltaa vastustavaa argumentointia. Näkemys, jonka mukaan äärioikeistoon kohdistuva väkivalta vain vahvistaa äärioikeistoa piirtyy tutkitusta aineistosta suhteellisen vahvana. Osa kirjoittajista toteaa väkivaltaisten vastarinnan yksinomaan vahvistavan äärioikeiston piirissä toimivien henkilöiden aatteellista vakaumusta ja tarjoavan näille marttyyrin roolin; osa puolestaan uskoo kotimaiseen äärioikeistoon kohdistuvien toimienpiteiden ruokkivan sen menestystä eduskuntavaaleissa. Keskusteluissa korostetaan samoin, että vain väkivallaton vastarinta on hyväksyttävää, sillä väkivalta ruokkii väkivaltaa. Muita väkivaltaa vastustavia narratiiveja edustavat kannanotot, joiden mu-

kaan äärioikeiston vastainen väkivalta tekee harjoittajistaan äärioikeistolaisten kaltaisia kuin myös puhe siitä, että äärioikeiston vastaiset voimatoimet tulisi jättää poliisille. Tiettyjä äärioikeistohahmoja myös luonnehditaan fyysisesti niin mitättömiksi tai mielenlaadultaan syyntakeettomiksi, että näihin kajoaminen olisi epäoikeudenmukaista.

Pullonheittelyt sun muut vois jättää pois jooko. Toi mulkku saa säälipisteitä selasesta.

ja:

Vois jättää virkavallalle nää lyömiset.

Väkivalta Syyrian ja Irakin alueen konfliktissa – Äärioikeiston kontekstin ulkopuolella väkivaltaa koskevaa aineistoa esiintyy myös Rojavaa käsittelevissä kirjoituksissa. Varisverkoston itsensä julkaisemat, vakavaa väkivallankäyttöä selkeimmin puoltavat kannanotot koskevatkin nimenomaan Koillis-Syyrian kurdijohtoisten voimien kamppailua Isisiä ja Turkin armeijaa vastaan. Verkosto on muun muassa julkaissut tekstejä, joissa ylistetään YPG:n, YPJ:n ja SDF:n toimintaa ja aiemmin mainitun anarkistitaiteilija Orsettin uhrivalmiutta. Verkoston julkaisemassa aineistossa näkyy tämän lisäksi toisinaan PKK:n visuaalista symboliikkaa.

Kommunistinen verkkoaineisto

Kommunismi on 1800-luvulla jäsentyneen muodon saanut vasemmistolainen aate, jonka merkittävimpanä oppi-isänä pidetään Karl Marxia. *Kommunistisen manifestin* Friedrich Engelsin kanssa kirjoittanut Marx teorisoi, että historian kehitys etenee konfliktien kautta ja että konflikteista keskeisimmät koskevat yhteiskuntaluokkien välisiä suhteita. Marxin mukaan kapitalismi synnyttää omistavan luokan ja työväen välille ristiriitoja, jotka luovat edellytykset jälkimmäisen vallankumoukselle. Tämä puolestaan johtaa proletariaatin diktatuuriin ja sosialismiin. Sosialistinen yhteiskunta siirtyy tuotantovoimien pitkän aikavälin kehityksen myötä edelleen kommunismiin. Kommunistien tavoittelemassa valtiottomassa ja luokattomassa ihanneyhteiskunnassa tuotantovälit olisivat julkisessa omistuksessa ja kansalaisten kaikki aineelliset tarpeet näin ollen mahdollista tyydyttää.⁵⁴

Kommunismen viholliskuva kattaa laajan joukon toimijoita. Fasismin, äärioikeiston, kapitalistista yhteiskuntajärjestystä ylläpitävien instituutioiden ja omistavan luokan it-

---

⁵⁴ Leslie Holmes, *Communism: A Very Short Introduction* (Oxford: Oxford University Press, 2009), 1–6.

sensä lisäksi myös kilpailevien vasemmistolaisten aatesuuntausten, kuten sosialidemokratian, on usein nähty hankaloittavan kommunismin toteutumista.⁵⁵ Kommunismin eri suuntausten välillä on samoin ollut voimakasta ristivetoa kautta historian. Trotski-laisten ja stalinistien eriävät näkemykset muun muassa sosialismin rakentamisen globaalista mittakaavasta, kuten myös Neuvostoliiton ja Kiinan välille 1950-luvulla puhjenneet erimielisyydet stalinismin purkamisesta ovat vain muutamia esimerkkejä kommunismin sisäisistä kamppailuista.⁵⁶

Vaikka kommunismin teoreetikkojen käsitykset väkivallankäytöstä osana ihanneyhteiskunnan tavoittelua vaihtelevat, monet ovat vähintäänkin nähneet voimakeinot yhtenä mahdollisena luokkataistelun välineenä. Osa aatteen keskeisistä hahmoista, kuten Vladimir I. Lenin, on suhtautunut vallankumoukselliseen väkivaltaan jopa huomattavan suopeasti.⁵⁷ Väkivaltaa on pidetty kommunismissa paitsi käytännön keinona tavoitella ihanneyhteiskuntaa ja tätä päämäärää kohti viettävän historiallisen kehityksen vääjäämättömänä sivutuotteena, myös tapana iskostaa aatetta proletariaattiin. Esimerkiksi Franz Fanon on todennut hallitsevaan luokkaan kohdistuvan väkivallan olevan keino rakentaa sorrettujen vallankumouksellista tietoisuutta.⁵⁸ Väkivallan mahdollisuus on myös ollut osa suomalaista kommunismia. Suomen Kommunistinen Puolue asetti voimakeinoin tapahtuvan vallankumouksen ja proletariaatin diktatuurin tavoitteekseen vuonna 1918. Vaikka puolue lievensikin myöhemmin kantaansa ja totesi vuoden 1969 ohjelmassaan, että se pyrki toteuttamaan siirtymisen sosialismiin rauhanomaisen reformin keinoin, väkivallan ihannointi jatkoi kukoistustaan taistolaisen opiskelijaliikkeen piirissä siitäkin huolimatta, että sen edustajat eivät lopulta syyllistyneet veritekoihin.⁵⁹

---

⁵⁵ Holmes, Communism; Eve Rosenhaft, *Beating the Fascists? The German Communists and Political Violence 1929–1933* (Cambridge: Cambridge University Press, 1983).

⁵⁶ Holmes, *Communism*, 10–12, 112; Erik van Ree, "Socialism in One Country: A Reassessment", *Studies in East-European Thought* 50 (1998), <https://doi.org/10.1023/A:1008651325136>.

⁵⁷ Raphael Cohen-Almagor, "Foundations of violence, terror and war in the writings of Marx, Engels and Lenin", *Terrorism and Political Violence* 3/2 (1991), <https://doi.org/10.1080/09546559108427101>; Joan Witte, "Violence in Lenin's thought and practice: The spark and the conflagration", *Terrorism and Political Violence* 5/3 (1993), <https://doi.org/10.1080/09546559308427223>.

⁵⁸ Christopher J. Finlay, "Violence and Revolutionary Subjectivity: Marx to Žižek", *European Journal of Political Theory* 5/4 (2006), <https://doi.org/10.1177/1474885106067277>, 376–377, 385.

⁵⁹ Joni Krekola, "'Kauhea joskin on puhdistustyömme...' Skp ja väkivalta", teoksessa Ulla Aatsinki & Johanna Valenius (toim.), *Ruumiita ja mustelmia: Näkökulmia väkivallan historiaan*. Väki voimakas 17 (Työväen Historian ja Perinteen Tutkimuksen Seura, 2004), <https://helda.helsinki.fi/handle/10224/4763>, 132–133.

Epäinhimillistävä ja väkivaltaa oikeuttava puhe

Pääosa tutkimuksen kommunistisesta aineistosta on kerätty suomalaisen Proletaari-yhteisön verkko- ja Facebook-sivuilta, mutta siihen on myös sisällytetty yksittäisiä Takku.net-sivustolla käytyjä keskusteluja, joihin kommunistista yhteiskuntateoriaa kannattavat henkilöt ovat osallistuneet. Tutkittu aineisto on säilyttäen usein hyvin jyrkkää. Proletaari-yhteisö suhtautuu ehdottoman kielteisesti äärioikeistoon ja fasismiin, ja sivuilla julkaistavasta aineistosta piirtyy myös erittäin kriittinen näkemys porvaristosta ja maltillisemmasta vasemmistosta.

Yksiselitteisen epäinhimillistävä puhe on kommunistisessa aineistossa toisaalta vähäisempää, vaikkakaan ei täysin olematonta. Valtaosa tästä puheesta esiintyy vapaa-muotoisemmassa, sosiaalisessa mediassa käydyssä tai virallisia kannanottoja kommentoivassa keskustelussa. Poliittista oikeistoa verrataan tutkitussa aineistossa muun muassa ihmisjätöksiin ja saastaan ja toisinaan myös sosialidemokraattisia poliitikkoja luonnehditaan esimerkiksi peräpukamien kaltaisiksi.

Osa epäinhimillistäväistä ilmauksista liittyy eläinkuntaan tai muihin luonnonvaraisiin eliöihin. Suurituloisia, porvaristoa ja muita kapitalistisen talousjärjestelmän edustajia, mutta myös työväenluokan sisäisiksi vihollisiksi miellettyjä tahoja, kuten lakonrikku-reita, verrataan tutkitussa aineistossa erilaisiin eläimiin. Aineistossa esitetään työväenluokan vihollisiksi miellettyistä tahoista myös luonnehdintoja, jotka eivät täytä varsinaisen epäinhimillistämisen kriteereitä, mutta korostavat yhtä kaikki kohteen hirviömäistä luonnetta.

Kommunistisen aineiston pohdinnat väkivallankäytöstä liittyvät useisiin eri asiayhteyksiin. Toisinaan ne kytkeytyvät keskusteluihin, joita on käyty oikeistohahmojen työvoima- ja markkinapoliittisista ulostuloista sekä näiden maanpuolustusta koskevista näkemyksistä. Myös työtaistelua koskevaan aineistoon sisältyy muutamia esimerkkejä väkivaltaa punnitsevasta puheesta. Toisinaan taas pohdintojen taustalla on keskusteluja, joissa käsitellään kommunismin historiaa ja aatteen edustajien vastakkainasettelua poliittisen oikeiston kanssa. Aineistossa sivutaan toista maailmansotaa useampaankin otteeseen.

Myös väkivaltaa avoimesti lietsova tai sen oikeuttava puhe on kommunistisessa aineistossa kokonaisuutena arvostellen vähäistä, mutta ei kuitenkaan täysin olematonta.

Väkivalta vapauttavaa ja moraalisesti oikeudenmukaista – Yksi tähän puheeseen sisältyvistä narratiiveista koskee vasemmistolaisen väkivallan vapauttavaa luonnetta ja moraalista oikeutusta, vaikka onkin huomattava, että kyseinen narratiivi kytkeytyy keskusteluun Neuvostoliiton ja natsi-Saksan välisestä sodasta sekä suomalaisten SS-

miesten itärintamalla tekemistä sotarikoksista. Poliittisen vasemmiston todetaan keskustelussa oikeuttavan sellaisen väkivallan, joka tähtää työläisten, orjien ja sorrettujen vapauttamiseen siinä, missä oikeistolaiset kamppailevat pitääkseen nämä ryhmät edelleen orjuudessa.

Väkivalta on välttämätöntä - Toinen aineistosta erottuvista narratiiveista koskee väkivallan välttämättömyyttä. Esimerkiksi äärioikeiston lyömisen todetaan tutkimuksessa aineistossa edellyttävän voimakeinoja. Alla oleva kuva Normandian maihinnoususta on otettu Proletaarit-yhteisön Facebook-sivuilta. Yhteisö itse on kommentoinut kuvaa kysymyksellä ”Eikö tätäkin olisi voinut ratkaista dialogilla?”

Aineistossa esiintyy myös näkemyksiä siitä, että työväenluokan vallankumous vaatii vanhan järjestelmän kaatamista väkivalloin sen sijaan, että sitä yritettäisiin uudistaa rauhanomaisesti.

Väkivallan hyväksyvät yksittäiset kommentit – Osa väkivaltaa lietsovasta tai sen oikeuttavasta aineistosta on toisaalta yksittäisiin henkilöihin tai ihmisryhmiin kohdistuvia purkauksia, jotka eivät muodosta varsinaista narratiivia näihin kohdistettavan väkivallan oikeutuksesta. Kyseiset kannanotot ovat usein reaktioita kohteen – pääasiallisesti talousvaikuttajien tai oikeistopoliitikkojen – vasemmistoa kuohuttaviin lausuntoihin lehdistössä tai sosiaalisessa mediassa. Näiden toimijoiden toivotaan muun muassa tekevän itsemurhan tai menettävän henkensä aseellisessa konfliktissa. Toisinaan aineistossa myös spekuloidaan mahdollisuudella kohdistaa kyseisiin tahoihin oma-aloitteisempaa väkivaltaa ja todetaan muutamaan otteeseen, että suomalaisporvareita kohdeltiin oikeudenmukaisesti viimeksi kansalaissodassa.

2.6 Incel-alakulttuuriin liittyvä verkkoaineisto

Termi incel tulee sanoista *involuntary celibate* (tahdonvastaisesti selibaatissa oleva). Incel-ilmiossä on kyse viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana internetin keskustelupalstoilla kehittyneestä alakulttuurista ja virtuaalisesta yhteisöstä.⁶⁰ Sen juuret juontuvat vuonna 1997 naisen perustamaan Alana's Involuntary Celibacy Project -sivustoon. Alun perin se oli sekä naisia ja miehiä puoleensa vetänyt vertaistukiyhteisö niille, jotka kokivat kumppanin löytämisen ja parisuhteen muodostamisen vaikeaksi. Sittenmin siitä on kehittynyt selvästi tummasävyisempi ja naisvihamielinen, lähes yksinomaan miesten alakulttuuri ja verkkoilmiö. Incel-henkisiä keskusteluketjuja on ollut lukuisilla englanninkielisillä verkkoalustoilla (esimerkiksi Redditissä, jossa ollut alaforumia hiljattain suljettiin).

Nykyinceleiden maailmankuva rakentuu uskomukselle siitä, että naisten ja miesten pariutumista ja seksisuhteita määrittelee fyysiseen ulkonäköön perustuva yhteiskunnallinen valtahierarkia. Seksuaalisen vapauden myötä seksi ja parisuhteet eivät jatkadu enää tasan kaikkien miesten välillä. Naisten vapaus valita on johtanut siihen, että suurin osa naisista pariutuu parhaiten kauneusihanteita vastaavien miesten kanssa. Näitä miehiä kutsutaan alakulttuurissa Chad-miehiksi. Tämän vuoksi hierarkian keskivaiheille sijoittuvat niin sanonut normiesmiehet ja alimmalla portaalla olevat incelit jäävät ilman seksiä ja parisuhteita. Vaikka incelit kokevat elävänsä yhteiskunnan hierarkian pohjalla, he pitävät itseään muita ylempiarvoisina, koska ovat muita tiedostavampia. He ovat Matrix-elokuvasta lainatun ilmaisun mukaan ottaneet todellisuuden "oikean" luonteen paljastavan punaisen pillerin eivätkä elä sinisen pillerin illuusiossa kuten muut.

Incelit pitävät naisia turhamaisina ja pinnallisina ja siten syyttävät näitä vallitsevan hierarkian syntymisestä ja ylläpitämisestä. Naisten hierarkian huipulla olevien kauneusihanteita parhaiten vastaavien "Stacyjen" sijasta vihan pääkohteena ovat "Becky", jotka vastoin hierarkista asemaansa myös suosivat "Chadeja". Incelien näkemyksen mukaan Beckyjen velvollisuus olisi pariutua normimies- ja incel-miesten kanssa.

Incel-yhteisössä käydään monenlaista keskustelua siitä, miten tulla tilanteen kanssa toimeen. Englanninkielisistä verkkokeskusteluista löytyy runsaasti miesten ja naisten fyysisiä ominaisuuksia koskevaa pohdintaa. Inceleillä on monenlaisia käsityksiä siitä,

---

⁶⁰ Incel-alakulttuurin kuvaus perustuu mm. seuraaviin lähteisiin: Hoffman, Ware & Shapiro, "Assessing the Threat of Incel Violence"; Moonshot, *Incels: A Guide to Symbols and Terminology* (2020), <https://moonshotcve.com/incels-symbols-and-terminology/>; Jim Taylor, "The Woman Who Founded the 'Incel' Movement", *BBC*, 30.8.2018, <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-45284455>.

millainen leuka, olkapäät, käsivarret tai hiukset pitäisi olla sijoittuakseen korkealle hierarkiassa. Yhteisön piirissä incelit antavatkin neuvoja toisilleen, miten korjata omaa ulkonäköä kauneusleikkauksilla tai urheilemalla. Toisaalta keskustellaan myös siitä, miten yhteiskunnan "sääntöjä" pitäisi muuttaa niin, että naisten seksuaalinen huomio saataisiin tasattua. Yhtenä ratkaisuna nähdään siirtyminen takaisin konservatiivisiin arvoihin ja patriarkaalinen yhteiskuntamallin palauttaminen, toisin sanoen palauttaa naiset isiensä ja aviomiehensä hallinnan alle. Niin ikään erilaisista keinoista pakottaa naiset seksiin myös "alempiarvoisten" miesten kanssa keskustellaan (esim. raiskausten hyväksyminen).

Jotkut incelit kokevat, ettei mitään ole tehtävissä ja vaipuvat nihilistiseen fatalismiin, jota he kutsuvat mustan pillerin nielemiseksi. Ainoat jäljelle jäävät vaihtoehdot ovat heidän mukaansa joukkomurha tai itsemurha. Itseään inceleinä pitäneet miehet ovat tehneet Yhdysvalloissa ja Kanadassa viime vuosien aikana useita pääosin satunnaisiin ihmisiin kohdistuneita väkivaltaisia iskuja. Ensimmäinen iskuista tapahtui vuonna 2014 Isla Vistassa Kaliforniassa. Tämän iskun tekijää pidetään esikuvana ja miltei pyhimyksenä incel-yhteisön piirissä.

Suomenkielistä incel-keskustelua kartoitettiin tässä tutkimuksessa analysoimalla Yli-lautaa, jolta löytyy useita incel-aiheisia keskustelulankoja. Näissä käsitellyt teemat ja sanasto ovat hyvin samankaltaisia kuin englanninkielisessä incel-keskustelussa. Suurin osa Yli-laudan keskustelulangoista käsittelee yksinäisyyttä, masennusta ja seksuaalista turhautumista. Näissä keskusteluissa incelit tarjoavat toisilleen vertaistukea ja neuvoja siitä, miten parantaa mahdollisuuksia löytää itselleen kumppani. Keskusteluissa esitetään myös toistuvasti monenlaisia naisvihamelisiä kommentteja.

Englanninkielisiä verkkoalustoja koskevassa tutkimuksessa on havaittu yhtymäkohtia äärioikeiston ja incel-alakulttuurin aatemaailmojen ja verkkoyhteisöjenkin välillä.⁶¹ Molemmat ammentavat osin samasta manosphere-nimellä tunnetusta alakulttuurista ja jakavat samankaltaisia konservatiivisia arvoja. Äärioikeistolaiset ja maahanmuuttovastaiset näkemykset ovat yleisiä myös suomenkielisissä incel-keskusteluissa. Incel-keskustelulangoissa kommentoivat kertovat esimerkiksi uskovansa omien pariutumismahdollisuuksiensa vähentyneen maahanmuuttajataustaisten miesten määrän kasvun ja Tinder-sovelluksen kiihdyttämän naisten nirsoilun vuoksi. Jotkut käyttäjistä pitävätkin maahanmuuttajien aiheuttamaa "pariutumismarkkinoiden vääristymää" eksistentiaalisena ongelmana, jossa kantasuomalaiset naiset aiheuttavat joko tietoisesti tai tiedostamatta valkoisen suomalaisen heteromiehen sukupuuton. Maahanmuuttajavastaisuus ilmenee myös vahingonilon ilmaisuna, kun tulee tietoon, että maahanmuutta-

---

⁶¹ Esim. Hoffman, Ware & Shapiro, "Assessing the Threat of Incel Violence".

jataustainen mies on murhannut entisen kantasuomalaisen tyttöystävänsä. Näitä seuraavaa tyypillisesti ”mitäs menit mustamaan itsesi” (harrastamaan seksiä tummemman miehen kanssa) -tyyppistä kommentointia.

Väkivaltaa yllyttäviä incel-henkisiä viestejä ilmenee pääosin itsemurhaa käsittelevissä viestiketjuissa. Jotkut sen sijaan ehdottavat kostamista ”huorille” ja ”chadeille” siitä, että seksin puute on ajanut itsetuhoisiin ajatuksiin. Pieni vähemmistö incel-keskusteluihin osallistuvista ilmaisee ottaneensa ”mustan pillerin” eli omaksuneensa täydellisen nihilistisen maailmankuvan, jonka he haluavat levittää mahdollisimman laajalle ennen kuin tappavat itsensä. Yleensä tämä tarkoittaa sellaisten meemien jakamista, joissa argumentoidaan leukaluun tai silmien ”väärän” muodon olevan syyppää seksittömyyteen ja yksinäisyyteen. Ylilaudalle on ladattu myös jyrkkiä ja väkivaltaan yllyttäviä incel-viestejä, joita on kuitenkin poistettu varsin aktiivisesti.

Huomionarvoista Ylilaudan Incel-keskusteluissa on myös se, että niissä esiintyy toistuvasti inceleitä vastustavia, herjaavia ja halveksuvia kommentteja. Erityisesti musta pilleri -henkinen keskustelu tuomitaan. Toisinaan kommentoijat muistuttavat, että Ylilautaa lukevat myös alaikäiset käyttäjät.

2.7 Koulusurma-alakulttuuriin liittyvä verkkoaineisto

Koulusurmien käsittely ekstremistisen puheen yhteydessä voi tuntua ensi ajattelemalta oudolta, mutta ilmiön ympärille on kehittynyt 2000-luvun aikana oma alakulttuurinsa ja verkkoyhteisönsä. Tähän alakulttuuriin kuuluu myös jaettuja näkemyksiä yhteiskunnasta, ja nämä näkemykset ovat toistuvasti esiintyneet koulusurmien tekijöiden videoissa, manifesteissa sekä kertomuksissa omista motiiveistaan. Alakulttuurin liittyvissä verkkoyhteisöissä on aktiivisesti mukana ainakin kolmenlaisia ihmisiä. Osa on itse kiinnostunut koulusurman tekemisestä. Monet ovat kuitenkin joko yksinkertaisesti

kiinnostuneita ilmiöstä tai ihailevat koulusurmaajia ilman aikomusta vastaaviin tekoihin. Monet ovat nuoria ihmisiä, jotka kokevat pystyvänsä ymmärtämään koulusurmaajien ajatusmaailmaa.⁶²

Siinä missä koulusurmilla itsellään on pidempi historia, ilmiötä koskeva alakulttuuri kehittyi kuitenkin vasta vuoden 1999 jälkeen. Keskeinen käännekohta oli Columbinen koulusurma Yhdysvalloissa huhtikuussa 1999. Tämä koulun kahden oppilaan, eli 18-vuotiaan Eric Harrisin ja 17-vuotiaan Dylan Kleboldin tekemä koulusurma sai osakseen valtavaa mediajulkisuutta, mikä yhdessä kirjailija-dokumentaristi Michael Mooren tekemän dokumenttielokuvan kanssa teki siitä laajasti tunnetun teon.

Columbinen koulusurmaajien maineeseen vaikuttivat myös Harrisin ja Kleboldin jälkeensä jättämät videot ja kirjoitukset. Alakulttuuri alkoi kehittyä niiden ympärille eri verkkoalustoilla, joista erityisesti YouTube on ollut yhteisön kehityksen kannalta tärkeä. Columbinen lisäksi verkkoyhteisön piirissä on oltu kiinnostuneita useista muista koulusurmista, joiden tekijät ovat jollain tapaa samaistuneet tai liittäneet itsensä Columbineen ja sitä kautta alakulttuuriin. Näihin lukeutuvat myös Suomessa tapahtuneet Jokelan ja Kauhajoen koulusurmat, joiden tekijät näkivät itsensä osana tätä yhteisöä ja koulusurmien jatkumoa. Verkkoyhteisön piirissä aiempia koulusurmien tekijöitä muistellaan sankareina ja marttyyreinä.

Koulusurma-alakulttuuriin sisältyy monenlaisia kulttuurisia viitteitä, joista monet juontuvat Columbinen koulusurmasta. Edellisiä koulusurmaajia on jäljitely kuuntelemalla musiikkia, joista heidän on tiedetty pitäneen. Erityisesti KMFDM, Rammstein ja Nine Inch Nails ovat olleet yleisiä fanituksen kohteita. Elokvista suosituin on Syntyneet tappajiksi (Natural Born Killers), josta Harrisin ja Kleboldin tiedetään olleen siinä määrin kiinnostuneita, että nämä kutsuivat tekoaan sen mukaisesti NBK:ksi. Pukeutumisen suhteen kulttuurille ominaista on erityisesti pitkä musta trenssitakki ja t-paidat, joissa on printattuna jokin alakulttuuriin liittyvä slogan. Myös taakse kammatut hiukset

---

⁶² Jenni Raitanen & Atte Oksanen, "Global Online Subculture Surrounding School Shootings", *American Behavioral Scientist* 62/2 (2018), <https://doi.org/10.1177/0002764218755835>. Koulusurma-alakulttuurista ja verkkoyhteisöstä ks. myös Nathalie E. Paton, "Media Participation of School Shooters and Their Fans: Navigating Between Self-Distinction and Imitation to Achieve Individuation", teoksessa Glenn Muschert & Johanna Sumiala (toim.), *School Shootings: Mediatized Violence in a Global Age*. Studies in Media and Communications, vol. 7 (Bingley: Emerald, 2012); Nils Böckler & Thorsten Seeger, "Revolution of the Dispossessed: School Shooters and Their Devotees on the Web", teoksessa Nils Böckler, Thorsten Seeger, Peter Sitzer & Wilhelm Heitmeyer (toim.), *School shootings: International Research, Case Studies, and Concepts for Prevention* (New York: Springer, 2013); Atte Oksanen, James Hawdon & Pekka Räsänen, "Glamorizing Rampage Online: School Shooting Fan Communities on YouTube", *Technology in Society* 39 (2014), <https://doi.org/10.1016/j.techsoc.2014.08.001>.

ovat usein osa kuvastoa. Jotkut koulusurmaajat ovat käyttäneet myös sotilasvaate-
tusta, kuten maastokuvioituja vaatteita tai varustevöitä.

Columbinen koulusurman jälkeen useat muutkin vastaavia tekoja tehneet ovat julkais-
seet omia videoita ja manifestejaan, joiden he ovat selvästi odottaneet tulevan yh-
teisön löytämäksi. Yhteyttä aiempiin tekoihin on luotu myös jäljittelemällä erityisesti
Columbinen koulusurman teko tapaa ja tekijöiden vaatetusta. Manifesteissa ja vide-
oissa esiintyy toistuvasti poliittista sanastoa ja samankaltainen näkemys yhteiskun-
nasta, mistä on tullut osa alakulttuuria. Kaikista selvimmin ja monisanaisimmin tämä
yhteiskunnallinen näkemys esitetään Jokelan koulusurman tekijän kirjoittamassa
”luonnollisen valitsijan manifestissa”.

Koulusurmaajien manifesteissa esiintyy toistuvasti ajatus siitä, että suurin osa ihmi-
sistä on laumaeläimiä, jotka eivät ajattele omilla aivoillaan ja yksinomaan himoitsevat
kulutusyhteiskunnan tuotteita. Koulusurmaajat ajattelevat itse olevansa valaistunutta
vähemmistöä, joka näkee kaiken tämän läpi. Samalla he ovat myös väärinymmärret-
tyjä, kaltoin kohdeltuja ja vastoin omaa tahtoaan marginaaliin työnnettyjä. Koulusur-
mat asettuvat heidän omassa selityksissään eräänlaiseksi kostoksi ja luonnonvalin-
naksi, jossa uhriksi päätyy heidän mielestään heikompi aines. Vaikka teon suorana
kohteena on koulu, kyse ei ole ”vain” kouluun vaan koko yhteiskuntaan kohdistuvasta
iskusta. Manifesteissa ja videoissa näkyy myös vihan ja aggression ihannointia. Kou-
lusurmien tekijät ovat myös ilmaisseet, että he toivovat tekonsa inspiroivan muita mar-
ginaaliin työnnettyjä ryhtymään vastaaviin tekoihin. Alakulttuurissa näkyy myös äärioi-
keiston (erityisesti Hitlerin) ja muiden joukkomurhan tekijöiden ihailua.⁶³

On hyvin tiedossa, että myös Suomessa on ollut useita koulusurma-alakulttuurista
kiinnostuneita ja verkkoyhteisön parissa aktiivisia ihmisiä. Näiden joukossa on tekijöi-
den ihailijoita, muuten vaan kiinnostuneita, mutta myös iskujen tekijöitä. Niin Jokelan,
Kauhajoen kuin Kuopionkin koulusurmien tekijöiden tiedetään kuuluvan tähän jouk-
koon, samoin kuin useiden vastaavaa tekoa suunnitelleiden.⁶⁴ Verkkoyhteisöön kuulu-
vien identiteettiä on vaikea selvittää, mutta niin aiemmilta vuosilta kuin tässä tutkitulta
ajalta on viitteitä siitä, että YouTubessa koulusurma-aiheisia videoita kommentoivien
joukossa on myös Suomessa asuvia.

---

⁶³ Leena Malkki, ”Political Elements in post-Columbine School Shootings in Europe and North
America”, *Terrorism and Political Violence* 26/1 (2014),
<https://doi.org/10.1080/09546553.2014.849933>; Leena Malkki, ”Amok – private oder politische
Gewalt? School Shootings und die Grenzen der Einzeltäterthese”, *Mittelweg* 36/4–5 (2020).

⁶⁴ Tämä käy ilmi tekoja koskevista esitutkintapöytäkirjoista. Suunniteltuihin tekoihin lukeutuu
myös Helsingin yliopistossa tehtäväksi kaavailtu isku, ks. Leena Malkki, ”Target: University of
Helsinki”, *Politiikasta* 28.6.2014 (<http://politiikasta.fi/artikkeli/target-university-helsinki>).

Koulusurma-alakulttuuri näkyy ajoittain myös Ylilaudalla, mukaan lukien väkivaltaisista teoista puhuminen. Alustalla on esitetty koulusurma-uhkauksia, jotka ovat johtaneet joissain tapauksissa myös oikeusprosesseihin. Yhtä tällaista tapausta käsiteltiin oikeudessa elokuussa 2019. Tapahtumahetkellä alaikäinen poika oli kirjoittanut Ylilaudalle suunnitelleensa pitkään ”koulu hieromista” ja aikovansa toteuttaa sen seuraavana päivänä. Toisessa päivityksessä hän julkaisi kuvan iskun kohteeksi aiotusta koulusta.⁶⁵ Hieronta on Ylilaudalla usein käytetty termi koulusurmista ja muista joukkoampumisista.

Vaikka koulusurma-aineistoa poistetaankin alustalta, niin Ylilaudalta löytyy tästä huolimatta säännöllisesti joko Columbinen koulusurman tekijöitä tai yleisemmin koulusurmia ihannoivaa aineistoa. Tätä tutkimusta tehdessä sivustolla oli muun muassa ketju, jossa julkaistiin koulusurmia ihannoivia videoita, joissa aidoista tai näytellyistä koulusurmista olevan kuva-aineiston taustalla soitettiin koulusurmasta kertovaa kappaletta tai muuta hilpeää musiikkia. Toisinaan sivustolla muistellaan esimerkiksi Jokelan koulusurman tekijää ja kerrataan hänen henkilöhistoriaansa. Näissä keskusteluissa esiintyy (Ylilaudalle tyypillisesti) erilaista luonteeltaan ronskia kommentointia, myös tekijöiden halventamista. Tekijät saavat myös usein ymmärrystä, mikä usein perustuu siihen, että heitä katsotaan kohdellun niin ikävästi, että teko oli tosiasiasa kiusaajien syytä. Eri ketjuihin myös postataan silloin tällöin varsinkin Columbinen ja Jokelan koulusurman tekijöiden itsestään jakamia kuvia.

Joskus koulusurma- ja incel-keskustelut risteävät, kun pohditaan, olivatko jotkut koulusurman tekijöistä myös inceleitä. Kumppanin löytämisvaikeuksista kerrottaessa vihaillaan myös toisinaan esimerkiksi kuvavalintojen avulla samaistumista koulusurman tekijöihin. Incel-alakulttuurin tavoin myös koulusurma-alakulttuuri on monilta osin tuttu Ylilaudalla kirjoittaville, mutta varsinaista koulusurmiin liittyvää väkivaltapuhetta on löydettävissä varsin vähän.

---

⁶⁵ Petri Elonheimo, ”Vaasalaisteini kirjoitteli nettifoorumilla ”kouluhieromisesta” – poliisi korjasi välittömästi talteen”, *Iltalehdi* 1.8.2019.

2.8 Jihadistinen aatemaailma

Jihadismi on islamin uskontoon pohjautuva ekstremistinen ja väkivaltainen aate, joka on yksi väkivaltaisen islamismin alasuuntauksista.⁶⁶ Jihadisteilla on muista väkivaltaisista islamisteista eroavia suhtautumistapoja uskontoon ja politiikkaan.⁶⁷

Jihadismin perustana on laaja ja alati kasvava kokoelma eri teologioiden, ideologioiden ja muiden ajattelijoiden kirjallista ja audiovisuaalista tuotantoa. Tämä toimii sen uskonnollisen järjestelmän, maailmankatsomuksen, arvojen, normien, tavoitteiden sekä toimintamallien kulmakivenä.⁶⁸ Jihadismi ei ole kuitenkaan pelkästään aate, vaan myös omanlainen alakulttuurinsa, johon lukeutuu muun muassa runoutta, muotia, musiikkia ja unientulkintaa.⁶⁹

Jihadismin pohjalta on muodostunut vahva kollektiivinen identiteetti ja globaali usko-vaisten yhteisö, jonka yhdessäpitävänä voimana aate toimii.⁷⁰ Tämän kollektiivisen identiteetin omaksuneet kokevat ennen kaikkea olevansa muslimeita ja katsovat uskonsa edustavan puhdasta alkuperäistä islamia.⁷¹ Kollektiivisen identiteetin ympärille on muodostunut globaali jihadistinen yhteiskunnallinen liike, johon aatteen omaksuneet identifioituvat voimakkaasti.⁷² Tunnetuimpia jihadistisia ryhmiä ovat al-Qaida ja Isis paikallishaaroinen.

Jihadistisen ajattelun ja liikehdinnän juuret ovat Afganistanin konfliktissa 1980-luvulla ja alueelle kohdistuneessa vierastaistelija-liikkuvuudessa.⁷³ Liikkeen vaikutus keskittyi

---

⁶⁶ Magnus Ranstorp, *Islamist Extremism: A Practical Introduction*. RAN Centre of Excellence, RAN Factbook (2019), https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/ran-papers/docs/ran_factbook_islamist_extremism_december_2019_en.pdf, 5.

⁶⁷ Cole Bunzel, "Jihadism on Its Own Terms: Understanding A Movement", a Hoover Institution Essay (2018), https://www.hoover.org/sites/default/files/research/docs/jihadism_on_its_own_terms_pdf.pdf, 6.

⁶⁸ Assaf Moghadam; *Nexus of Global Jihad; Understanding Cooperation Among Terrorist Actors* (New York: Columbia University Press, 2017), 71.

⁶⁹ Katso esimerkiksi Thomas Hegghammer (toim.), *Jihadi Culture: The Art and Social Practices of Militant Islamists* (Cambridge: Cambridge University Press, 2017).

⁷⁰ Katso esimerkiksi Assaf Moghadam, "The Salafi-Jihad as a Religious Ideology", *CTC Sentinel* 1/3 (2008); Moghadam, *Nexus of Global Jihad*, 73.

⁷¹ Salafistisesta liikkeestä ja salafi-jihadistien salafismin tulkinnasta, katso Shiraz Maher, *Salafi-Jihadism: The History of an Idea* (Lontoo: Hurst & Co, 2016), 6–16.

⁷² Bunzel, "Jihadism on Its Own Terms", 2.

⁷³ Katso esimerkiksi Thomas Hegghammer, *The Caravan: Abdallah Azzam and the Rise of Global Jihad* (New York: Cambridge University Press, 2020); Mustafa Hamid & Leah Farrall, *The Arabs at War in Afghanistan* (Lontoo: Hurst & Co, 2015).

aluksi Afganistaniin, josta se levisi laajemmin muslimienemmistöisten valtioiden konfliktialueille (etenkin Lähi-idässä). Näillä alueilla ilmiö on edelleen voimakkaimmin läsnä. Jihadismi on kuitenkin alkanut 2000-luvun aikana vetää entistä enemmän puoleensa myös länsimaissa asuvia ja oleskelevia muslimeja, mukaan lukien islamiin kääntyneitä.⁷⁴

Jihadistisesta ajattelusta ja liikehdinnästä kiinnostuneita on ollut myös Suomessa.⁷⁵ Jihadistinen miljöö poikkeaa kuitenkin aiemmin käsitellyistä miljöistä siinä, että suomen kielellä tapahtuvaa avointa viestintää on ollut kaiken aikaa vähän. Sen jälkeen, kun verkkoaineistojen valvonta tiukentui vuoden 2016 tienoilla, se on ollut lähes olematonta. Jihadismin kansallinen ulottuvuus on Suomessa ylipäänsäkin ollut varsin heikko ja suomenkielisen aineiston merkitys tietyvästi vähäinen.⁷⁶ Jihadistiseen liikehdintään kiinnittyminen ja ajatteluun tutustuminen vaikuttaa tapahtuneen ennemminkin seuraamalla jihadistista viestintää useilla eri kielillä ja eri kanavilla.

Jihadistit tavoittelevat oman tulkintansa mukaisen uskonnollisen lain hallinnoiman poliittisen entiteetin, al-Qaidan ja Isisin tapauksessa globaalien kalifaatin muodostamista.⁷⁷ Koska jihadistinen liikehdintä ja ajattelu ei näiden ryhmien tapauksessa ole järin kansallisesti orientoitunutta, sitä on mielekkäämpää tarkastella yleisemmällä tasolla. Seuraavassa käydään läpi jihadismin perususkomuksia, väkivallan oikeutusta ja länsimaalaiselle yleisölle kohdistetun viestinnän sisältöjä.

Jihadismin keskeiset uskomukset

Jihadismi pohjautuu teologisesti salafismiin, joka on vähemmistösuuntaus sunnalaisen islamin sisällä. Salafismissa keskeisenä pyrkimyksenä on harjoittaa islamia samalla tavalla kuin islamin ensimmäiset kolme sukupolvea. Siinä uskotaan edistykseen

---

⁷⁴ Katso esimerkiksi Guido Steinberg, *German Jihad: On the Internationalization of Islamist Terrorism* (New York: Columbia University Press, 2013); Sam Mullins, *'Home-Grown' Jihad: Understanding Islamist Terrorism in the US and UK* (Lontoo: Imperial College Press, 2016); Bart Schuurman, Peter Grol & Scott Flower, "Converts and Islamist Terrorism: An Introduction", *The International Centre for Counter-Terrorism - The Hague* 7, no. 3 (2016), <http://dx.doi.org/10.19165/2016.2.03>.

⁷⁵ Leena Malkki & Juha Saarinen, *Jihadistinen liikehdintä Suomessa*. Sisäministeriön julkaisuja 2019:14 (Sisäministeriö, 2019), <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-254-8>.

⁷⁶ Leena Malkki & Matti Pohjonen, *Jihadistinen verkkoviestintä ja Suomi*. Sisäministeriön julkaisuja 2019:15 (Sisäministeriö, 2019), <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-255-5>.

⁷⁷ Isisinä tunnettu islamilainen valtio saavutti osittain tämän tavoitteen kesäkuu 2014, kun se julisti kalifaatin perustetuksi uudelleen valloittamilleen alueille Syyriassa ja Irakissa. Ryhmän julistaman kalifaatin ensimmäinen kalifi, Abu Bakr al-Bagdadi kuoli lokakuussa 2019, vaikka Isisin kalifaattiin kuuluneet alueet eivät ole enää ryhmän hallinnassa, al-Bagdadin seuraaja käyttää yhä kalifin arvonimeä.

taantumuksen kautta eli pyritään tuomaan muslimit takaisin alkuperäiseksi ja puh-
taaksi tulkitun islamin äärelle, jota harjoittamalla muslimi voi elää täydellisen elämän
ja pelastua. Salafistinen islamin tulkinta on tiukan dogmaattista ja literalistista eli pyhiä
tekstejä luetaan kirjaimellisesti ja vaaditaan tiukkaa sitoutumista uskonopilliseen puh-
tauteen.⁷⁸ Islamin alkuaikojen jälkeen kehittyneet tulkinnat hylätään salafismissa puh-
dasta islamia korruptoivina innovaatioina ja uskon ulkopuolisina kulttuurillisina vaikut-
teina.⁷⁹ Salafisteille, jihadistit mukaan luettuna, on ominaista myös se, että ”Allahin ju-
malallista auktoriteettia” pidetään ainoana uskonnollisesti oikeutettujen lakien ja sään-
nösten lähteenä.⁸⁰

Kaikki salafistit eivät kuitenkaan ole jihadistiteja, vaan jihadistit ovat vähemmistösuun-
taus salafistisen liikkeen sisällä. He uskovat muiden salafistien tavoin olevansa ainoa
lahko islamin sisällä, joka harjoittaa uskoaan jumalan tarkoittamalla tavalla ja pelas-
tuu.⁸¹ Jos ollaan tarkkoja, niin kaikki jihadistit eivät historiallisesti ole olleet salafisteja.
Käytännössä kuitenkin kaikki 2000-luvun merkittävät jihadistiset aseelliset ryhmät ja
avainhahmot ovat jakaneet salafistisen teologian.⁸² Tämän vuoksi jihadismia kutsu-
taan toisinaan salafi-jihadismiksi.⁸³

Mitä sitten tulee uskon harjoittamisen tapoihin, niissä jihadistit poikkeavat merkittä-
västi muista salafisteista. Toisin kuin muilla salafisteilla, jihadistiteilla uskonnon harjoit-
tamiseen kuuluu keskeisesti vankkumaton sitoutuminen jihadiin, jonka he määrittele-
vät yksinomaan aseellisena kamppailuna ja henkilökohtaisena uskonnollisena velvolli-
suutena jokaiselle muslimille.⁸⁴ Perinteisesti jihadismissa aseelliseen kamppailuun
osallistuminen on määritelty tärkeänä, tai jopa tärkeimpänä, uskonnon harjoittamisen
muotona, jonka tarkoituksena on ”samanaikaisesti puolustaa ja edistää islamin

---

⁷⁸ Maher, *Salafi-Jihadism*, 7.

⁷⁹ Ranstorp, *Islamist Extremism*, 6. Salafismista laajemmin, katso myös Roel Meijer (toim.), *Global Salafism: Islam's New Religious Movement* (Lontoo: Hurst & Co, 2009).

⁸⁰ Ranstorp, *Islamist Extremism*, 9.

⁸¹ Salafistisessa ja jihadistisessa kirjallisuudessa tähän ryhmään viitataan voittoaikana ryhmänä
(*al-taifa al-mansoura*) tai pelastettuna lahkona (*al-firqa al-najiya*). Maher, *Salafi-Jihadism*, 7.

⁸² Esimerkiksi al-Qaidan salafismin tulkinnasta ja harjoittamista, katso Bernard Haykel (kään-
täjä), ”Al-Qaeda’s Creed and Path”, teoksessa Meijer *Global Salafism*, 51–56. Isisin vastaavasta,
katso Aymenn Jawad al-Tamimi (kääntäjä), ”This is our Aqeeda and This is our Manhaj: Islam
101 according to the Islamic State”, *Pundicity* 27.10.2015, <http://www.aymennjawad.org/2015/10/this-is-our-aqeeda-and-this-is-our-manhaj-islam>].

⁸³ Katso esimerkiksi Moghadam, ”The Salafi Jihad as a Religious Ideology”; Maher, *Salafi-Ji-
hadism*; Ranstorp, *Islamist Extremism*.

⁸⁴ Bunzel, ”Jihadism on Its Own Terms”, 8. Tosin perinteisesti jihadistiset toimijat ovat määrittä-
neet aseelliseen toimintaan osallistumisen miesten miesten tehtäväksi ja naisten velvollisuudeksi
taistelija miehensä tukemisen sekä uusien uskonsotureiden synnyttämisen ja kasvattamisen.

asiaa”.⁸⁵ Jihadismissa on myös eskatologinen ulottuvuus, sillä ilmiössä jihadiin osallistuminen määritellään pakolliseksi maailmanloppuun (tuomiopäivään) asti, jolloin hyvän ja pahan voimat, uskon ja epäuskon leirit kokoontuvat viimeiseen taisteluun.⁸⁶

Jihadismissa vastustetaan sekä kansainvälistä valtiopohjaista järjestelmää että yksittäisten valtioiden olemassaoloa. Niiden valtaa pidetään oikeudettomana sekä islamin ja etenkin jumalan ykseyden vastaisina.⁸⁷ Näin ollen jihadisteille väkivaltainen aktivismi on luonteeltaan maailmanlaajuista eikä siis rajoitu aatteellisesti yksittäisiin valtioihin tai konfliktialueisiin.

Jihadismille on ominaista myös vahva jako sisäryhmän (”meidän”) ja ulkoryhmän (”muiden”) välillä. Ekstremistiselle ajattelulle tyypilliseen tapaan sisäryhmän kohtamien vaikeuksien ja kriisien uskotaan olevan ulkoryhmien syytä.⁸⁸ Sisäryhmään kuuluvat ainoastaan jihadistiseen aatteeseen sitoutuneet, ja kaikki muut ovat jihadismin näkökulmasta ulkoryhmää. Sisäryhmään kuuluvien uskon autenttisuutta ja oikeellisuutta korostetaan, kun taas ulkoryhmään kuuluvat esitetään alempiarvoisina (esimerkiksi epäpuhtauden kautta⁸⁹), vääräuskoisina sekä vihamielisinä jihadistien aitona pitämää islamia ja muslimiyhteisöä kohtaan.⁹⁰

Jihadismissa ulkoryhmä voidaan jakaa kahteen eri osaan. Ensimmäisen osan muodostavat islamin ulkopuoliset tahot, jotka uhkaavat uskon ja uskonyhteisön hyvinvointia ja menestystä. Näihin lukeutuvat kristillisinä ristiretkeläismaino kuvatut länsimaat ja heidän vääräuskoiset kansalaisensa, jotka Yhdysvaltain johtaman ”Pax Americana” -maailmanjärjestyksen kautta käyvät globaalia sotaa islamia ja muslimeja vastaan.⁹¹ Tähän ryhmään lukeutuvat myös Israel ja juutalaiset, joihin jihadistit viittaavat sionisteina. Toisen osan muodostavat ne, jotka uhkaavat uskoa ja uskonyhteisöä sisältäpäin. Uskonopillisen puhtauden vaalijoina itsensä esittävät jihadistit ovat perinteisesti määrittäneet näiden olevan muun muassa harhaoppineita, uskonluopioita, epäjumaa-

---

⁸⁵ Maher, *Salafi-Jihadism*, 37.

⁸⁶ Ranstorp, *Islamist Extremism*, 9.

⁸⁷ Maher, *Salafi-Jihadism*, 8–12.

⁸⁸ Moghadam, *Nexus of Global Jihad*, 71–73.

⁸⁹ Jihadistien epäpuhtautta korostavissa termivalinnoissa toistuvat eläimet – etenkin islamin epäpuhtaana pitämät eläimet, kuten koira ja sika.

⁹⁰ Ranstorp, *Islamist Extremism*, 6; Moghadam, *Nexus of Global Jihad*, 71. Jihadistisen liikehdinnän kasvaessa ja kehittyessä länsimaissa monet Isisiin kytkeytyvät aktivistit ovat myös omaksuneet slangi-ilmaisuja, kuten kookosmuslimi, joilla tarkoittaa länsimaissa asuvaa muslimia, joka on ulkoisesti muslimi mutta sisältä valkoinen.

⁹¹ Ranstorp, *Islamist Extremism*, 7.

lanpalvelijoita, teeskentelijöitä ja tekopyhiä, jotka ovat ajautuneet uskossaan aidon islamin ulkopuolelle.⁹² Tällaisia ovat myös jihadistien harhaoppisina pitämät islamistit ja etenkin muslimiveljeskunnan edustajat.⁹³

Jihadistisen salafismin tulkinnan mukaan ne muslimit, jotka eivät jaa jihadistien tapaa tulkita ja harjoittaa uskontoaan, ovat luopuneet islamista ja ovat näin ollen oikeutettu väkivallan kohde. Joidenkin tulkintojen mukaan heitä kohtaan on jopa velvollisuus käyttää väkivaltaa.⁹⁴ Jihadismin mukaiseksi aidoksi muslimiksi voi kuitenkin tulla myös kääntymisen kautta. Islamiin kääntyneet ovatkin monin paikoin yliedustettuina ilmiössä, kuten esimerkiksi useissa länsimaissa on nähty.⁹⁵

Jyrkkä jako meihin ja muihin värittää voimakkaasti myös sitä, miten sisäryhmään kuuluvien odotetaan jihadismissa käyttäytyvän muita ihmisiä kohtaan. Jihadistiseen aatteeseen kuuluu yhtäältä muslimien velvollisuus olla lojaali ja kuuliainen muita sisäryhmään kuuluvia kohtaan ja toisaalta suhtautua epäluuloisesti tai jopa vihata ulkoryhmien edustajia sekä etäännyttää itsensä heistä.⁹⁶ Länsimaissa asuvien kohdalla tämä tarkoittaa mahdollisimman voimakasta vetäytymistä moraalittomina ja rappioituneina pidetyistä länsimaisista yhteiskunnista, jotka ovat jihadistisen näkemyksen mukaan täynnä houkutuksia ja vaaroja, jotka voivat johtaa lipeämään uskon polulta. Vetäytyminen voi toteutua muuttamalla alueelle ja yhteisöön, jossa voi asua islamilaisen lain alaisuudessa sekä olla tosiuskovaisten ympäröimä.

Väkivallan oikeuttaminen ja siihen kannustaminen

Kuten edellä on käynyt ilmi, aseellisella taistelulla ja väkivallalla on keskeinen rooli jihadistisessa ajattelussa ja toiminnassa. Jihadismissa keskeisessä asemassa ovat olleet eri konfliktialueilla toimivat aseelliset ryhmät, etenkin al-Qaida ja Isis.⁹⁷ Niillä on useita paikallisia haaroja ja liittolaisia monilla eri konfliktialueilla sekä lähes globaali

⁹² Moghadam, "The Salafi-Jihad as a Religious Ideology".

⁹³ Kuten esimerkiksi Cole Bunzel on huomoinut, jihadistien mukaan islamistit ovat harhaoppisia. He ovat muun muassa liian suvaitsevaisia muita harhaoppisia muslimeja (kuten suufeja ja shiioja) ja muslimihallitsijoita kohtaan sekä liian innokkaita osallistumaan valtioiden poliittiseen järjestelmään (jota jihadistit pitävät epäislamilaisena) tavoitteidensa saavuttamiseksi. Ks. Bunzel, "Jihadism on Its Own Terms", 6.

⁹⁴ Moghadam, "The Salafi-Jihad as a Religious Ideology".

⁹⁵ J. M. Berger, *Extremism*. The MIT Press Essential Knowledge series (Cambridge & Lontoo: The MIT Press, 2018), 34; Schuurman, Grol & Flower, "Converts and Islamist Terrorism".

⁹⁶ Maher, *Salafi-Jihadism*, 140–141; Ranstorp, *Islamist Extremism*, 9.

⁹⁷ Katso esimerkiksi Petter Nesser, *Islamist Terrorism in Europe: A History* (Lontoo: Hurst & Co, 2016), 13–14; sekä Petter Nesser, "Military Interventions, Jihadi Networks, and Terrorist Entrepreneurs: How the Islamic State Terror Wave Rose So High in Europe", *CTC Sentinel* 12/3 (2019).

kannattajien ja aktivistien verkosto. Sekä al-Qaida että Isis ovat järjestelmällisesti pyrkineet motivoimaan, inspiroimaan, rekrytoimaan ja tukemaan verkostojaan ja niihin kuuluvia yksilöitä, soluja ja pienryhmiä väkivaltaisiin iskuihin ja väkivallattomaan tukitoimintaan eri ryhmien ja jihadismin aatteen puolesta.

Väkivallan oikeutettujen kohteiden lista on jihadismissa laaja. Siihen kuuluvat valtioiden ja niiden turvallisuuskohteiden edustajat, mutta myös siviilit, mukaan lukien vääräuskoisiksi julistetut muslimit. Myös oikeaoppisten muslimien joutuminen uhriksi voi olla hyväksyttävää, mikäli tämä on välttämätöntä jihadin edistämiseksi. Teologisesti jihadismissa väkivallan käyttö esitetään puolustukselliseksi, vaikkakin jihadistien poliittinen väkivalta etenkin konfliktialueiden ulkopuolella on strategisesti ja taktisesti usein luonteeltaan hyökkäävää.⁹⁸ Väkivallan oikeuttamisessa vedotaan valikoivasti islamin keskeisiin lähteisiin eli koraaniin, sunnaan ja haditheihin.⁹⁹

Jihadistinen liike ei kuitenkaan ole yhtenäinen, vaan sen sisällä on historiallisesti ollut useita jakolinjoja ja suuntauksia.¹⁰⁰ Jakolinjat ovat usein syntyneet sitä kautta, että jihadistiset ryhmät ovat joutuneet kehittämään ja oikeuttamaan uusia väkivallan muotoja ja menettelytapoja voittaakseen eteen tulleet haasteet ja ongelmat senhetkisessä toimintaympäristössään. Jihadismin sisällä ei ole esimerkiksi täyttä yksimielisyyttä siitä, keihin väkivaltaa saa kohdistaa ja millaisissa tilanteissa. Etenkin sunnalaisiin muslimisiviileihin kohdistunut tai muslimien henkiä vaatinut väkivalta on synnyttänyt merkittäviä erimielisyyksiä jihadistisen liikkeen sisällä. Tämä on ollut esimerkiksi Isisin ja al-Qaidan välisten konfliktien aihe.¹⁰¹ Sen sijaan islamin ulkopuolisiin tahoihin kohdistuva väkivalta on aiheuttanut merkittävästi vähemmän kiistelyä jihadistien keskuudessa.

Jihadististen ajattelijoiden ja liikkeiden julkaisuista on löydettävissä useita toistuvia tapoja oikeuttaa väkivallan käyttämistä sekä motivoida niiden jäseniä ja kannattajia väkivaltaisiin tekoihin. Yleisesti on hahmotettavissa kolme eri päälinjaa siinä, miten ja mistä lähtökohdista väkivallalle rakennetaan oikeutusta ja merkitystä.

Väkivallan oikeuttaminen vallitsevalla tilanteella (diagnostinen kehys) – Ensimmäinen tapa rakentaa väkivallalle oikeutusta on lähteä kuvaamaan ”meihin” kohdistuvia sosiaalisia, poliittisia ja taloudellisia haasteita ja ongelmia sekä esittää selitys sille, mistä nämä haasteet ja ongelmat johtuvat. Lisäksi identifioidaan ne ulkopuoliset tahot,

---

⁹⁸ Maher, *Salafi-Jihadism*, 67.

⁹⁹ Maher, *Salafi-Jihadism*, 17.

¹⁰⁰ Katso esimerkiksi Assaf Moghadam & Brian Fishman (toim.), *Fault Lines in Global Jihad: Organizational, Strategic, and Ideological Fissures* (Lontoo: Routledge, 2011).

¹⁰¹ Bunzel, "Jihadism on Its Own Terms", 9–10.

jotka ovat syypäitä tilanteeseen ja kuvataan, miten nämä tahot heikentävät yhteisen ryhmän hyvinvointia ja olemassaolon ja menestymisen edellytyksiä. Näin luodaan maailmankuva, jossa väkivallan käyttö on oikeutettua ja myös välttämätöntä.

Jihadistisessa viestinnässä esitetään yleisesti, että islam on ollut jo pitkään heikkenevässä niin sotilaallisesti, poliittisesti, uskonnollisesti, kulttuurisesti kuin taloudellisestikin.¹⁰² Tämän väitetään johtuvan muun muassa siitä, että muslimit ovat kääntäneet jihadistien aitona pitämälle islamille selkänsä ja että uskoa ovat korruptoineet vuosisatojen aikana erilaiset uskontulkinnalliset innovaatiot ja islamin ulkopuoliset kulttuuriset vaikutteet. Jihadistit vertaavat toistuvasti tätä tilaa islamin syntyä edeltäneeseen tilaan, joka jihadistien mukaan oli tietämättömyyden ja kurjuuden hallitsema. Sen sijaan islamin ensimmäisten sukupolvien aikana muslimit nauttivat ihmisoikeuksista, menestyksestä ja onnellisuudesta islamin laajentuessa ympäröiville alueille.¹⁰³ Juuri muslimiväestön hurskaus ja sitoutuminen alkuperäisen, puhtaan islamin harjoittamiseen johtivat islamin voittokulkuun ja nopeaan laajenemiseen Arabian niemimaalta alueelle, joka ulottuu Pohjois-Afrikasta aina Keski-Aasiaan asti.¹⁰⁴

Jihadistien mukaan islamin ja globaalien muslimiyhteisön painoarvo on heikentynyt myös siksi, että ne ovat eksistentiaalisen, kulttuurisen, poliittisen ja sotilaallisen hyökkäyksen kohteena.¹⁰⁵ Tämän hyökkäyksen keihäänkärkenä ovat kansainvälispoliittista "Pax Americana" -järjestelmää johtavat salaliitossa olevat Yhdysvallat ja muut kristilliset "ristiretkeläisvaltiot" (länsimaat) sekä "sionistit" (Israel). Nämä ovat vastuussa kaikista muslimiyhteisön kokemista vastoinkäymisistä niin muslimienemmistöisissä valtioissa kuin länsimaissaakin.¹⁰⁶ Monien paikallisten konfliktien (esimerkiksi Tshetsheniassa, Afganistanissa, Irakissa, Somaliassa ja Jemenissä) esitetään olevan osa tätä globaalia hyökkäystä.¹⁰⁷

Tätä tulkintaa vahvistakseen jihadistit kuvaavat yksityiskohtaisesti ja elävästi konfliktialueiden muslimiväestöön kohdistuvia toimia, kuten miehittämistä, laajamittaisia naisväestöön kohdistuvia raikauksia, alaikäisten ja vanhusten teloituksia, moskeijojen ja

---

¹⁰² Moghadam, "The Salafi-Jihad as a Religious Ideology".

¹⁰³ Kurt Braddock, "The Impact of Jihadist Terrorist Narratives and How to Counter Them: A Research Synthesis", teoksessa Anthony Richards, Devorah Margolin & Nicolò Scremin (toim.), *Jihadist Terror: New Threats, New Responses* (Lontoo: I.B. Tauris, 2019), 15–16.

¹⁰⁴ Braddock, "The Impact of Jihadist Terrorist Narratives", 15.

¹⁰⁵ Moghadam, *Nexus of Global Jihad*, 71–72; Braddock, "The Impact of Jihadist Terrorist Narratives", 16.

¹⁰⁶ Alexander Meleagrou-Hitchens, *Incitement: Anwar al-Awlaki's Western Jihad* (Cambridge (Mass): Harvard University Press, 2020), 270.

¹⁰⁷ Moghadam, *Nexus of Global Jihad*, 73.

koraanien häpäisyä sekä jihadistien mukaan muslimeille kuuluvien luonnonvarojen ryöstämistä.¹⁰⁸ Mobiililaajakaistojen, älylaitteiden ja sosiaalisen median yleistyttyä jihadistisessa viestinnässä on siirrytty entistä voimakkaammin tällaisten rikosten kirjallisesta kuvailusta niiden näyttämiseen visuaalisesti tai audiovisuaalisesti. Tämä on helppottanut entistä voimakkaampien tunnereaktioiden herättämistä kohdeyleisöissä.¹⁰⁹

Jihadistit väittävät, että myös jihadistien islamin tulkintaa jakamattomat muslimit tekevät yhteistyötä ristiretkeläisten ja sionistien kanssa muslimien alistamiseksi.¹¹⁰ Heidän mukaansa muslimienemmistöisten valtioiden epälegitiimit ja islamista luopuneet paikalliset hallitsijat, joihin he viittaavat usein islamista luopuneina tyranneina, eivät siis kykene suojelemaan paikallista muslimiväestöä tai varmistamaan heidän hyvinvointiaan, vaan ovat heidän vihollisiaan.¹¹¹

Länsimaista jihadistit maalaavat kuvan moraalisesti rappioituneena ja tekopyhänä kokonaisuutena. Heidän mukaansa länsimaat ovat kantaväestöilleen liberaaleja demokratioita, mutta sortavat ja alistavat muslimeita eivätkä anna näiden harjoittaa rauhassa omaa uskontoaan. Länsimaissa asuvan muslimiväestön kaltoinkohtelu tarkoittaa, että islam ei ole hyökkäyksen kohteena vain konfliktialueilla vaan myös itse länsimaiden alueella.¹¹² Esimerkkeinä muslimien sorrosta länsimaissa annetaan esimerkiksi musliminaiisiin kohdistuvat huivikiellot, profeetta Muhammedia esittävien pilapiirrosten toistuva julkaisu, terrorismirikoslainsäädännön kehityssuunta, muslimeihin kohdistuva poliisitoiminta, islamofobia ja muslimeihin kohdistuva syrjintä. Ulkopoliittisessaan ”ristiretkeläinen” länsi on jihadistien mukaan muslimeita kohtaan lähtökohtaisesti aggressiivinen, sortava ja alistava.¹¹³

Väkivallan esittäminen ratkaisuna tilanteeseen (prognostinen kehys) – Toinen lähtökohta väkivallan oikeutukselle on perustella, miksi väkivaltaisten keinojen käyttäminen vastaa haasteisiin. Jihadismissa väkivallan käyttöä ei esitetä pelkästään uskonnollisesti oikeutettuna vaan myös välttämättömänä.¹¹⁴ Vain tosiuskovaisiksi itsensä

¹⁰⁸ Thomas Hegghammer, ”The Rise of Muslim Foreign Fighter: Islam and the Globalization of Jihad”, *International Security* 35/3 (2010/2011), 73, 53–94.

¹⁰⁹ Ranstorp, *Islamist Extremism*, 11.

¹¹⁰ Päävihollisten lisäksi yksittäiset jihadistiseen liikkeeseen kuuluvat teologit, ideologit ja teoreetikot ovat luoneet laajemman islamin vastaisina pitämänsä vihollisleirin, johon voivat kontekstista riippuen kuulua esimerkiksi monikansalliset yritykset, kansainväliset organisaatiot ja kansalaisjärjestöt. Ks. Moghadam, *Nexus of Global Jihad*, 72–74.

¹¹¹ Braddock, ”The Impact of Jihadist Terrorist Narratives”, 16; Moghadam, *Nexus of Global Jihad*, 71–72.

¹¹² Meleagrou-Hitchens, *Incitement*, 72.

¹¹³ Ranstorp, *Islamist Extremism*, 10.

¹¹⁴ Berger, *Extremism*, 46, 76.

mieltävien aseellisen toiminnan kautta väitetään voitavan muuttaa islamin historian suuntaa eli lopettaa globaalın uskonyhteisön sorto ja nöyryytys sekä palauttaa islamin maailmanpoliittinen asema ja painoarvo.¹¹⁵ Kollektiivisen väkivallan kautta muslimit voimaantuvat ja heidän kokemaansa nöyryytystä, kärsimystä, alistamista ja sortoa seuraa vääjäämättä jumalan lupaama voitto sekä kunnian ja ylpeyden palautuminen.¹¹⁶

Väkivallan perustellaan olevan välttämätöntä, koska islamin ja globaalın muslimiyhteisön kohtaama uhka on liian vakava ja sen viholliset niin vihamielisiä ja epäluotettavia, etteivät muut vaihtoehdot voi toimia.¹¹⁷ Lisäksi väitetään, että vain jihadistit pystyvät puolustamaan muslimeja. Heidän uskonsa, hurskautensa sekä sinnikkyytensä pyhän tavoitteen eteen tuovat vääjäämättömän voiton, jonka jumala on luvannut. He myös kykenevät kostamaan muslimiyhteisön kokemat vääryydet.¹¹⁸

Laajamittaisen, islamin vihollisiin kohdistuvan väkivallan lisäksi ainoa tapa taata muslimien hyvinvointi ja menestys on jihadistien mukaan tiukka islamin tulkinnan noudattaminen ja länsimaiden tukemien sekulaarien tyrannioiden korvaaminen sharia-lain mukaan hallitulla järjestelmällä eli käytännössä emiraattien muodostamisella ja lopulta kalifaatin uudelleenperustamisella.¹¹⁹ Sekä al-Qaida että Isis ovat omassa viestinnässään toistuvasti korostaneet, että kalifaatin uudelleen perustaminen voi tapahtua ainoastaan aseellisen kamppailun kautta.¹²⁰ Tämä viesti on sisältynyt Isisin viestintään myös ryhmän julistaman kalifaatin menettämisen jälkeen. Isisin mukaan kyseessä on vain tilapäinen takaisku ja jumalan koettelemus tosiuskovaisille.¹²¹

Aseelliseen toimintaan osallistumisen ei väitetä olevan välttämätöntä vain yhteiskunnallisen kehityksen tasolla, vaan myös henkilökohtaisella tasolla. Jihadistien mukaan jihadiin osallistuminen on jokaisen muslimin henkilökohtainen uskonnollinen velvollisuus.¹²² Jihadismissa aseelliseen kamppailuun osallistumista korostetaan merkittävänä – ja paikoitellen jopa merkittävimpänä – uskon harjoittamisen muotona,¹²³ ja sen

---

¹¹⁵ Moghadam, "The Salafi-Jihad as a Religious Ideology"; Moghadam, *Nexus of Global Jihad*, 72–73.

¹¹⁶ Ranstorp, *Islamist Extremism*, 11.

¹¹⁷ Hegghammer, "The Rise of Muslim Foreign Fighter", 73.

¹¹⁸ Ranstorp, *Islamist Extremism*, 12.

¹¹⁹ Braddock, "The Impact of Jihadist Terrorist Narratives", 15.

¹²⁰ Braddock, "The Impact of Jihadist Terrorist Narratives", 16; Ranstorp, *Islamist Extremism*, 12.

¹²¹ Ranstorp, *Islamist Extremism*, 12.

¹²² Moghadam, *Nexus of Global Jihad*, 72.

¹²³ Katso esimerkiksi Moghadam, "The Salafi-Jihad as a Religious Ideology"; Maher, *Salafi-Jihadism*.

huipentumana on marttyyriyden saavuttaminen.¹²⁴ Niitä, jotka eivät kykene osallistumaan aseelliseen toimintaan, rohkaistaan osallistumaan ja tukemaan jihadistien pyrkiä esimerkiksi varainkeruun, propagandan luomisen tai levittämisen kautta.¹²⁵ Sen sijaan ne muslimit, jotka eivät tue jihadistien ”kamppailua jumalan tiellä”, eivät ole jihadistien mukaan aitoja muslimeita vaan uskonsa jättäneitä väärauskoisia, jotka ansaitsevat tulla rangaistuksi.¹²⁶

Väkivaltaan motivointi (motivoiva kehys) – Osa jihadistisesta viestinnästä on laadittu nimenomaisesti inspiroimaan ja motivoimaan jihadistisen aatteen, identiteetin ja maailmankuvan sisäistäneitä väkivallan tekoihin.¹²⁷ Tähän tähtääviä kertomuksia ja argumentaatioita on useita.

Yksi motivointitapa on esittää jihadistiseen liikehdintään osallistuminen voimaannuttavana ja elämälle suuntaa-antavana tekona, jolla yksittäinen muslimi voi ottaa kohtalonsa omiin käsiinsä, vapautua sorrosta ja alistamisesta johtuvasta häpeästä, nöyrytyksestä ja kunnian menetyksestä ja saavuttaa ylpeyden itsestään.¹²⁸ Toinen tapa on korostaa, kuinka kuka tahansa voi osallistua toimintaan ja nousta siinä merkittäväänkin asemaan.¹²⁹ Jihadia ei ole tarkoitettu pelkästään kaukaisilla konfliktialueilla toimiville sotureille, vaan se on kaikkien velvollisuus ja siihen voi osallistua missä ja milloin tahansa.¹³⁰ Viestinnässä korostetaan myös, kuinka jihadistiseen toimintaan osallistuminen voi olla monimuotoista ja asteittain kehittyvää.¹³¹ Se voi tarkoittaa terrori-iskuja länsimaissa tai vierastaistelijaksi lähtemistä konfliktialueelle, mutta myös väkivallatonta osallistumista kuten jihadistisen aineiston tuottamista ja levittämistä sekä varainkeruuta.¹³²

Jihadistisessa viestinnässä esitetään toimintaan osallistuminen toistuvasti myös sovitamisen ja lunastuksen tienä. Siinä luvataan jäsenyyttä ainoassa islamin lahkossa, joka harjoittaa uskoaan jumalan tarkoittamalla tavalla ja lopulta pelastuu.¹³³ Taistelun jumalan tiellä luvataan sovittavan aiemmat synnit. Lisäksi väitetään, että muutoin syn-

---

¹²⁴ Moghadam, "The Salafi-Jihad as a Religious Ideology"; Meleagrou-Hitchens, *Incitement*, 270.

¹²⁵ Ranstorp, *Islamist Extremism*, 11; Meleagrou-Hitchens, *Incitement*, 269.

¹²⁶ Braddock, "The Impact of Jihadist Terrorist Narratives", 16.

¹²⁷ Meleagrou-Hitchens, *Incitement*, 9.

¹²⁸ Ranstorp, *Islamist Extremism*, 12.

¹²⁹ Ranstorp, *Islamist Extremism*.

¹³⁰ Meleagrou-Hitchens, *Incitement*, 268.

¹³¹ Ranstorp, *Islamist Extremism*, 12.

¹³² Meleagrou-Hitchens, *Incitement*, 269.

¹³³ Ranstorp, *Islamist Extremism*, 12.

neiksi määritettävään toimintaan osallistuminen (kuten huumeiden myynti tai talousrikokset) ei ole syntiä, mikäli se tapahtuu uskonnon vuoksi ja hyödyttää uskonyhteisöä. Lunastusta korostavassa viestinnässä myös esitetään, kuinka jokainen marttyyrinä kuollut pääsee automaattisesti paratiisiin, säästyy haudan kärsimyksiltä ja voi pelastaa myös läheisiään tuomiopäivänä.

Toimintaan herätellään myös korostamalla, että muslimien on valittava puolensa islamin ja epäuskon leirien välillä. Tätä tehdään esimerkiksi muistuttamalla, että muslimeilla on velvollisuus olla solidaarisia ja lojaaleja uskonveljiään kohtaan sekä etäännyttää itsensä muista ja vihata heitä. Länsimaissa asuvien muslimien kohdalla tämä on perinteisesti tarkoittanut vähintäänkin eristäytymistä ympäröivästä moraalisesti rappeutuneena ja muslimeille vihamielisenä pidetystä yhteiskunnasta. Tiukemmat tulokinnat esittävät kaksi vaihtoehtoa länsimaissa asuville muslimeille – joko muutto uskonveljien keskuuteen tai taistelu vääräuskoisia vastaan siellä missä on (väkivaltaisesti tai väkivallattomasti). Puolueettomuus tai toimimattomuus tuomitaan vääräuskoisuutena ja petoksena globaalia muslimiyhteisöä kohtaan.¹³⁴

Väkivaltapuheen kohdistaminen länsimaisiin kohdeyleisöihin

Länsimaissa tapahtuva jihadistinen liikehdintä on ollut viimeisen reilun seitsemän vuoden ajan kytkeytynyt voimakkaasti Isisiin.¹³⁵ Myös Al-Qaida on Euroopan turvallisuusviranomaisten mukaan yhä relevantti toimija ja uhka.¹³⁶ Sen vetovoima on tosin ollut viime vuosina Isisiä merkittävästi heikompa¹³⁷ ja pyrkimykset kohdistaa viestintäänsä länsimaisiin kohdeyleisöihin vaatimattomampia. Isis puolestaan on osoittanut modernin viestintäympäristön ymmärrystä ja sisäistänyt viestinnän merkityksen aivan eri tavalla kuin mikään jihadistinen ryhmä aikaisemmin. Se on pyrkinyt luomaan monimuotoisen viestinnällisen kokonaisuuden, jossa eri viestit ja viestintämuodot nivoutuvat

---

¹³⁴ Meleagrou-Hitchens, *Incitement*, 158.

¹³⁵ Katso esimerkiksi Lorenzo Vidino, Francesco Marone & Eva Entenmann, *Fear Thy Neighbor: Radicalization and Jihadist Attacks in the West* (Milano: Ledizioni LediPublishing, 2017).

¹³⁶ Europol, *European Union Terrorism Situation and Trend Report 2020* (European Union Agency for Law Enforcement Cooperation, 2020), <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-te-sat-2020>, 33; Raffaello Pantucci, "A View from the CT Foxhole: Gilles de Kerchove, European Union Counter-Terrorism Coordinator", *CTC Sentinel* 13/8 (2020).

¹³⁷ Asfandiyar Mir & Colin Clarke, "Al Qaeda's Franchise Reboot", *Foreign Affairs*, 9.9.2020, <https://www.foreignaffairs.com/articles/afghanistan/2020-09-09/al-qaedas-franchise-reboot>.

yhteen tavalla, joka maksimoi sanoman leviämisen ja resonoi voimakkaasti tavoiteluissa kohdeyleisöissä.¹³⁸ Huippuvuosinaan 2013–2016 Isis tuotti ennennäkemättömän määrän kulttuurisesti ja ideologisesti räätälöityä sisältöä lukemattomille kohdeyleisöille ympäri maailmaa monissa eri formaateissa ja useilla kielillä.¹³⁹ Tätä viestintää se myös käytti tehokkaasti rekrytoinnissaan.¹⁴⁰ Isisin itsensä lisäksi verkkosisältöjä tuotti aktiivisesti myös varsin laaja joukko sen globaalien aktivistiverkoston jäseniä sekä myös Syyriaan ja Irakiin matkustaneita vierastaistelijoita.

Isisin mediatuotanto on ollut paitsi ennennäkemättömän runsasta ja korkealaatuista niin myös monipuolista mitä tulee käytettyihin viestintäformaateihin. Se tuotti kohdeyleisöilleen sanomalehtien ja aikakauslehtien kaltaisia julkaisuja, elokuvia, YouTube-videoita, radiolähetysä, kirjoja sekä jopa runoutta ja a cappella -hymnejä (anashid).¹⁴¹ Viestinnän monikielisyys on ollut sille tärkeää globaalien liikkeen imagon luomiseksi, ylläpitämiseksi ja vahvistamiseksi. Pelkästään länsimaihin Isis tuotti sen sanomaa levittävää viestintää englannin lisäksi saksaksi ja ranskaksi sekä pienempiä määriä muilla kielillä.

Viestinnällisesti Isisin tuottama sisältö on ollut enimmäkseen samankaltaista aiemman jihadistisen viestinnän kanssa. Sen luoma kokonaisuus on ollut kuitenkin visuaalisesti ja temaattisesti yhtenäisempää.¹⁴² Sisällöllisesti Isisin viestinnässä on ollut hahmotettavissa useita eri kokonaisuuksia. Siinä on nostettu esimerkiksi esiin Isisin julmuutta ja sotilaallista vahvuutta (sen voiman ja päättävyyden osoituksena) ja sunnalaisten muslimien kokemia vääryyksiä. Tämän varsin tummansävyisen viestinnän ohella on ollut myös runsaasti myönteisempää viestintää, jossa on esimerkiksi kuvattu Isisin luoman yhteiskunnan arkielämää oikeamielisten muslimien toiveiden täyttymyksen taivon. Viestinnässä korostetaan usein myös muslimien globaalia yhteenkuuluvuutta sekä armoa pelastumisen mekanismina.¹⁴³

---

¹³⁸ Haroro Ingram, "The Strategic Logic of Islamic State's Full-Spectrum Propaganda", teoksessa Stephane Baele, Katherine Boyd & Travis Coan (toim.), *Isis Propaganda: A Full-Spectrum Extremist Message* (New York: Oxford University Press, 2020), 20–21.

¹³⁹ Katso esimerkiksi Baele, Boyd & Coan (toim.), *Isis Propaganda*.

¹⁴⁰ J.M. Berger, "Tailored Online Interventions: The Islamic State's Recruitment Strategy", *CTC Sentinel* 8/10 (2015).

¹⁴¹ Thomas Hegghammer, "Afterword: The Uniqueness of the Islamic State", teoksessa Baele, Boyd & Coan (toim.), *Isis Propaganda*, 267–269.

¹⁴² Hegghammer, *The Caravan*, 268.

¹⁴³ Charlie Winter, *The Virtual 'Caliphate': Understanding Islamic State's Propaganda Strategy* (Quilliam Foundation, 2015).

Isisin viestinnän sisällön painopisteet ovat muuttuneet ryhmän toimintaympäristön ja strategisten tarpeiden mukaan.¹⁴⁴ Isisin sotaonnen käännyttyä yhteenkuuluvaisuuden tunteen, kalifaatin muodostaman utopian¹⁴⁵ ja armon näkyvyys sen viestinnässä on vähentynyt merkittävästi. Sen sijaan uskonyhteisöön kohdistuvia koettelemuksia sekä Isisin väkivaltaisuutta ja julmuutta – etenkin kansainvälisten terrori-iskujen yhteydessä – kuvaava aineisto on lisääntynyt.¹⁴⁶ Tämä on tarkoittanut paluuta Isisin edeltävän muodon, Irakin islamilaisen valtion aikana (2006–2013) nähtyyn viestintään. Vastaava siirtymä on tapahtunut myös Isisin virallisissa lausunnoissa.¹⁴⁷

Isisin kyky tuottaa viestintää ja saavuttaa kohdeyleisönsä on kärsinyt merkittävästi sen kokemien takaiskujen myötä. Sen huippuvuosista on jäänyt kuitenkin perinnöksi suuri määrä materiaalia, jonka myötä sen ”virtuaalinen kalifaatti” säilyy ja laajenee edelleen erilaisissa verkkoympäristöissä. Isisin virtuaalisen näkyvyyden perusta rakentui merkittävässä määrin niinä vuosina, kun ryhmä aktivistiverkostoineen pystyi levittämään jokseenkin avoimesti viestintäänsä monissa eri sosiaalisissa medioissa, kuten Twitterissä, Facebookissa, YouTubessa sekä useilla pienemmillä alustoilla. Avoin sosiaalisen median viestinnän kulta-aikaa olivat varsinkin vuodet 2013–2014.

Sittemmin jihadistista aineistoa on pyritty määrätietoisesti poistamaan sosiaalisen median alustoilta. Tämän myötä jihadistisen aineiston levittämisestä laajasti käytetyillä avoimilla sosiaalisen median alustoilla on tullut huomattavan hankalaa. Jihadistiselle aineistolle vaikuttaa olevan kuitenkin edelleen kysyntää Isisin kokemista tappioista huolimatta.

Isisin kokemien takaiskujen siivittämänä eurooppalaisia kohdeyleisöjä tavoittelevan jihadistisen viestinnän painopiste on todennäköisesti siirtymässä Syyriasta ja Irakista ainakin väliaikaisesti takaisin Eurooppaan. Saksan, Ranskan, Belgian ja Ison-Britannian jihadistisissa miljoissa tuotetaan todennäköisesti lähivuosina uutta jihadistista aineistoa ja jatketaan vanhemman aineiston levittämistä sekä omien yhteisöjen sekä mahdollisesti laajemmin Euroopan jihadistisen miljöön kuluttajille. Näistä miljoista nousee erityyppisiä aktivisteja (kuten ”näppäimistösureita”, saarnaajia tai ideolo-

---

¹⁴⁴ Ks. esim. Haroro Ingram, ”Islamic State’s English-Language Magazines, 2014–2017: Trends & Implications for CT-CVE Strategic Communications”, *The International Centre for Counter-Terrorism – The Hague* 8, no. 15 (2018), <http://dx.doi.org/10.19165/2018.1.03>.

¹⁴⁵ Joskin Isis on pyrkinyt omassa viestinnässään korostamaan kalifaatin menetyksen olevan väliaikainen koettelemus ja ryhmän voiton olevan vääjäämätön. Colin Clarke & Haroro Ingram, ”Defeating the Nostalgia Narrative”, *The RAND Blog*, 19.4.2018, <https://www.rand.org/blog/2018/04/defeating-the-isis-nostalgia-narrative.html>.

¹⁴⁶ Ingram, ”Islamic State’s English-Language Magazines”.

¹⁴⁷ Ks. esim. Haroro Ingram, Craig Whiteside & Charlie Winter, *The ISIS Reader: Milestone Texts of the Islamic State* (Lontoo: Hurst & Company, 2020).

geja), joilla on halua ja kykyä viestiä eri kohdeyleisöille tavoilla, jotka resonoivat näiden piirissä. On myös mahdollista, että viestinnässä otetaan entistä enemmän vaikutteita länsimaisesta kulttuurista ja alakulttuureista sisällyttäen monenlaista visuaalista kuvastoa ja symboliikkaa jihadistiseen viestintään aina meemeistä hip hoppiin ja hymiöistä ”shitpostaukseen”.¹⁴⁸ Viestinnän yhteydessä erityisesti jaetun kulttuurin ja kielien (sanaston, kuvaston ja ilmaisutyylin) merkitys korostuu. Se edesauttaa ideologiasta viestimistä sekä helpottaa kohdeyleisön näkemysten ja uskomusten muokkaamista ideologian mukaiseksi.¹⁴⁹

Länsimaiden yhteydessä kulttuurisesti resonoivan sisällön tuottaminen on ollut keskeinen elementti liikehdinnän kehityksessä. Kuten esimerkiksi Thomas Hegghammer on huomauttanut, useat jihadistiseen liikehdintään osallistuneet ovat kuluttaneet suuria määriä jihadistista materiaalia verkossa ennen kuin he ovat tutustuneet syvällisemmin jihadistiseen aatteeseen tai osallistuneet siihen kytkeytyvään toimintaan joko itsenäisesti tai osana aseellista ryhmää.¹⁵⁰

Vaikka jihadistista viestintää on useilla eri kielillä, moniin Suomen kaltaisiin jihadistisen miljööön syrjäseudun maihin ei ole kuitenkaan toistaiseksi kehittynyt ainakaan avoimilla alustoilla näkyvää dynaamista jihadistista keskustelukulttuuria paikallisilla kielillä. Monet ilmiöstä kiinnostuneet ja siihen tavalla tai toisella kytkeytyneet vaikuttavat hakevan tietoa ja osallistuvan verkkokeskusteluihin englanniksi tai muulla kielellä, joilla aineistoa on helpommin saatavilla. On myös hyvin mahdollista, että Suomesta käsin osallistutaan aineiston tuottamiseen muilla kielillä. Jihadistinen verkkomiljöö on voimakkaasti transnationaalinen ja jihadistisen viestinnän lokalisointi suomen kielellä ja Suomen kontekstiin on ollut kaiken aikaa vähäistä. Avoimesti saatavilla olevasta verkkoaineistosta ei löydy esimerkiksi juurikaan sellaisia tekstejä tai visuaalista aineistoa, joissa Suomesta tai siellä asuvista erityisesti rakennettaisiin viholliskuvia. Suomi tulee toisinaan mainituksi jihadistisessa viestinnässä, mutta yleensä vain yhtenä monista länsimaista. Mikäli suomalaiselle kohdeyleisölle räätälöityä jihadistista aineistoa esiintyy, se on määrällisesti todennäköisesti vähäistä ja sijaitsee suljetuilla kanavilla, jonne vain erikseen mukaan otetuilla on pääsy.

---

¹⁴⁸ Vastaavanlaisista aktivisteista Syyriaan kohdistuneen vierastaistelijaliikkuvuuden yhteydessä, ks. esim. Joseph Carter, Shiraz Maher & Peter Neumann, *#Greenbirds: Measuring Importance and Influence in Syrian Foreign Fighter Networks* (ICSR, 2014), <https://icsr.info/wp-content/uploads/2014/04/ICSR-Report-Greenbirds-Measuring-Importance-and-Influence-in-Syrian-Foreign-Fighter-Networks.pdf>.

¹⁴⁹ Baele, Boyd & Coan (toim.), *Isis Propaganda*, 3; Neil Krishan Aggarwal, *Media Persuasion in the Islamic State* (New York: Columbia University Press, 2019), 21–22.

¹⁵⁰ Andrew Anthony, ”The Art of Making a Jihadist”, *The Guardian*, 23.7.2017, <https://www.theguardian.com/world/2017/jul/23/the-culture-that-makes-a-jihadi-thomas-hegghammer-interview-poetry-militancy>.

3 Ekstremististen aatemaailmojen käsittely uutismediassa

Sosiaalisessa mediassa leviävän aineiston ohella extremististen ideologioiden yhteiskunnallinen merkitys riippuu olennaisesti myös siitä, miten ne tulevat käsitellyiksi, toisinnetuiksi ja jaetuiksi näiden verkkoalustojen ulkopuolella. Tässä journalistisesti toimitetun median uutisoinnilla on keskeinen rooli. Siksi tässä raportin toisessa osassa analysoidaan sitä, miten, millä tavoin, millaisissa yhteyksissä ja miten usein väkivaltaista ekstremismistä ja siihen kytkeytyviä aatemaailmoja yleisesti ottaen käsitellään valtakunnallisessa uutismediassa. Valtakunnallisen median rooli on tässä erityisen keskeinen, koska sen tavoitavuus on niin laaja.

Journalistisesti toimitettu media ei toki ole likimainkaan ainoa määrittelyvaltaa käyttävä toimija ja kanava yhteiskunnallisessa keskustelussa. Muun muassa viranomais-tiedotuksella, eri puolueiden toiminnalla ja kansalaisjärjestöjen viestinnällä on tässä oma merkittävä roolinsa. Valtakunnallisen uutismedian lisäksi esimerkiksi puoluesidonnaisella medially on myös merkittävä rooli siinä, mitkä ilmiöt saavat huomiota, miten niistä puhutaan ja mitkä tulkinnat valtavirtaistuvat.

On samoin syytä painottaa, että väkivaltapuheen ja vastustajia epäinhimillistävien näkemysten saamaa julkisuutta journalistisesti toimitetussa mediassa ei voi pitää automaattisesti epätoivottavana. Niiden käsittelyn voi katsoa olevan olennainen osa journalismin perustehtäviä liberaalissa demokratiassa. Ekstremististen aatemaailmojen saama julkisuus ei ole yksiselitteisen epätoivottavaa myöskään väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisytyön näkökulmasta. Olennaista ei ole vain se, kuinka paljon ekstremistisiä aatemaailmoja ja toimintaa käsitellään julkisuudessa, vaan myös se, *miten* niitä käsitellään. Seuraavaksi siirrytäänkin kartoittamaan aihepiiriä koskevan uutisoinnin piirteitä. Tämän jälkeen palataan vielä pohtimaan havaintoja median roolista ja väkivaltaisesta ekstremismistä aiemmin käydyn keskustelun valossa.

3.1 Aineisto

Ekstremistisiä näkemyksiä ja ideologioita koskevalle uutisoinnille on tyypillistä se, että varsin pieni osa jutuista käsittelee niitä pääaiheenaan, kun taas aihepiiriä erilaisissa yhteyksissä sivuavia juttuja on selvästi enemmän. Uutismaininnat eivät läheskään aina liity mihinkään tiettyyn kirjoitukseen tai verkkoalustaan, vaan usein laajemmin tä-

mäntyyppisten näkemysten olemassaoloon. Esimerkiksi ensimmäisessä osassa analysoituilla verkkoalustoilla käytyyn keskusteluun viitataan uutisissa suoraan vain harvoin.¹⁵¹

Kattavan kokonaiskuvan luomiseksi onkin ollut siksi tarpeen kartoittaa laajasti ääriilikeitä ja ääriajattelua koskevaa uutisointia, mukaan lukien myös niiden laajempien aatemaailmojen käsittely, joihin ekstremistinen ajattelu ja toiminta liittyy. Tätä varten kerättiin laaja aineisto aihepiiriä koskevaa uutisointia lähes kahden vuoden ajalta (1.3.2019–31.12.2020). Aineistoon sisällytettiin uutisointi tärkeimmässä valtakunnallisissa uutismedioissa (Helsingin Sanomat, Ilta-Sanomat, Iltalehti ja Yleisradion verkkosivut).

Analysoitava aineisto kerättiin käyttämällä joukkoa hakusanoja, jotka liittyvät väkivallan hyväksyvään tai vastustajia epäinhimillistävään puheeseen ja sen taustalla vaikuttaviin aatteisiin, kuten myös hakusanoja, jotka esiintyvät yleisesti ääriilikeitä ja ääriajattelua koskevassa uutisoinnissa.¹⁵² Hakutulokset käytiin läpi ja suodatettiin pois ne jutut, joilla ei ole yhteyttä tarkasteltavaan ilmiöön.

Aineistosta on rajattu pois myös sellaiset uutiset, joilla ei ole yhteyttä Suomen tai länsimaiden kontekstiin. Esimerkiksi Isisin ja al-Qaidan kohdalla aineiston ulkopuolelle jäivät jutut, joissa käsitellään yksinomaan tilannetta konfliktialueella. Lisäksi on paikallaan painottaa, että aineistoon ei sisällytetty ekstremististä puhetta puoluepolitiikassa käsittelevää uutisointia, ellei jutussa ollut selvää kytköstä ulkoparlamentaariseseen kontekstiin. Mainittakoon kuitenkin, että tutkittavana ajanjaksona julkaistiin myös useita juttuja, joissa käsiteltiin kansanedustajien väkivallan hyväksyvää ja toisia ihmisiä epäinhimillistävää puhetta.

---

¹⁵¹ Aineistossa on yhteensä 93 näihin sivustoihin liittyvää mainintaa. Alustoilla esiintyvään ekstremistiseen puheeseen liittyviä mainintoja on näistä yhteensä 26. Tämän lisäksi on 16 sellaista mainintaa, jotka liittyivät muulla tavoin ekstremistiseen puheeseen tai (lain rajoja koettelemaan) ulkoparlamentaariseseen toimintaan. Temaattisesti maininnat käsittelevät valtaosaltaan äärioikeistolaista ja maahanmuuttovastaista puhetta. Useimmin tulee mainituksi Ylilauta.

¹⁵² Käytetyt hakusanat ovat akselerationismi, Al-Hol, Al-Naba, Al-Qaida/Al-Qaeda, anarkismi, Antifa, antifasismi, antisemitismi, Atomwaffen, Charlie Hebdo, Christchurch, Columbine, Daytonin isku, ekstremismi, El Pason isku, etnonationalismi, fasismi, fasismin vastainen, Feuerkrieg, Hallen isku, Hanaun isku, Hommaforum, incel, ISIS + Adnani/Bagdadi/Baghdadi, Isis + corona/COVID-19/korona, Isis + Dabiq/Rumiyah, Isis + Suomi, islamismi, itsenäisyyspäivä, jihadismi, juutalaisvastainen, Kansallismielisten liitto, kansallissosialismi, Kohti vapautta, koulu + uhka, kouluampuminen, kouluhyökkäys, kouluisku, koulusurma, koulu-uhkaus, Partisaani, poliittinen väkivalta, Proletariaatit, Punk in Finland, PVL, Ranska + isku, Soldiers of Odin, synagoga, takku.net, Turun puukotus/isku, uusnatsi, Varisverkosto, vastarinta.com, vastarintaliike, Wienin isku, Ylilauta, ääriajattelu, ääri-islam, ääriilike, äärioikeisto, ääriryhmä, ääriivasemmisto. Haut tehtiin käyttäen jokaisen median omaa hakutoimintaa ja Mohawk Analyticsin mediatietokantaa.

Koko näin kerätty aineisto sisältää yhteensä 1824 juttua. Näistä 475 on julkaistu Helsingin Sanomissa, 410 Iltalehdessä, 444 Ilta-Sanomissa ja 495 Yleisradion verkkosivustolla.

Aineistosta otettiin tarkemmin analysoitavaksi ne jutut, joissa käsitellään ekstremististä puhetta ja siihen liittyvien aatesuuntausten sisältöä, ääriilikkeiden viestintää, verkkoaineistoja, symboleita tai tekijöiden ideologisia motiiveja ja taustaa yhden virkkeen mainintaa pidemmin. Samoin otettiin mukaan jutut, joissa käsitellään radikalisoitumisen vastaista toimintaa. Tarkemmin analysoitavaksi valikoitui näin noin kolmasosa jutuista. Aineisto jaettiin aatesuunnan perusteella alakokonaisuuksiksi, joita alettiin jäsentää aineistolähtöisesti temaattisen analyysin keinoin.¹⁵³

3.2 Tärkeimmät huomiot

Analyysin pohjalta voidaan sanoa, että ääriilikkeisiin ja ääriajatteluun liittyvää uutisointia on ollut vuosina 2019–2020 varsin paljon. Aiheesta on julkaistu keskimäärin 19 juttua viikossa. Tämä tarkoittaa sitä, että juttuja on ollut lähes 5 per viikko jokaisessa tutkitussa mediassa. Näin ollen ääriilikehdintä ja ääriajattelu saa suomenkielisessä valtakunnallisessa mediassa merkittävästi julkisuutta.

Eniten uutisointia on ollut äärioikeistoon liittyen. Myös jihadistisesta liikehdinnästä on uutisoitu varsin runsaasti. Tässä kohtaa on hyvä muistaa, että aineistossa on mukana vain länsimaihin liittyvät jutut eli siihen ei sisälly esimerkiksi Syyrian ja Irakin konfliktia käsittelevä uutisointi, jolla ei ole yhteyttä länsimaihin esimerkiksi alueelle matkanneiden vierastaistelijoiden tai al-Holin leirin kautta. Juttujen määrät on jaoteltu alla olevassa taulukossa sen mukaan, mitä aatesuuntausta ne käsittelevät. Jos jutussa on käsitelty useita aatesuuntauksia, luokittelu on tehty eniten huomiota saavan suuntauksen mukaan.

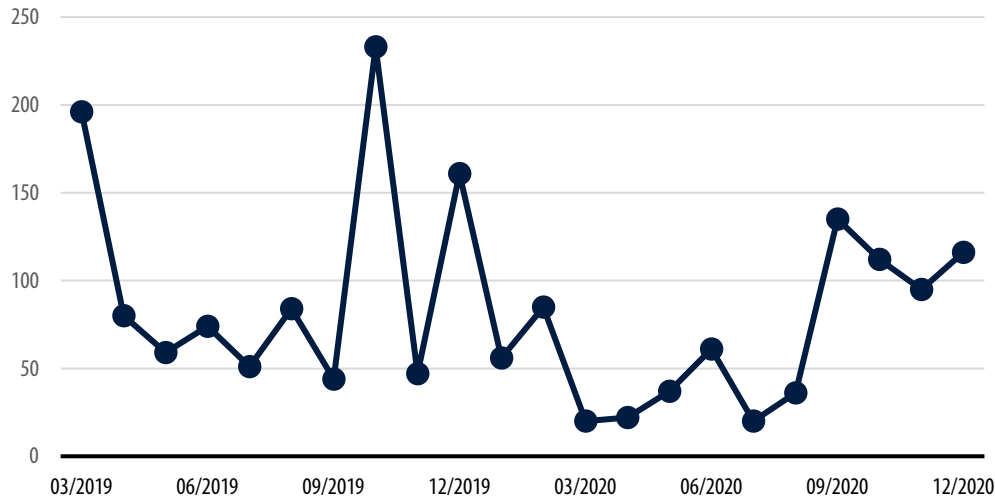
¹⁵³ Incel-alakulttuuria koskeva uutisointi jätetään käsittelemättä raportissa erikseen. Sitä koskevia uutisia löytyi vain kourallinen ja suurin osa niistä kytkeytyy äärioikeistoon. Nimenomaan incel-ilmioon keskittyvät jutut liittyvät Pohjois-Amerikassa tapahtuneisiin iskuihin, joissa on epäilty incel-tyyppistä motiivia. Näiden yhteydessä käydään läpi inceliä koskevia uskomuksia sekä sitä, missä määrin ilmiö on näkyvissä myös Suomessa (todeten, että se on olemassa täälläkin).

Taulukko 2. Juttujen määrä jaoteltuna median ja pääasiallisen aiheen mukaan (koko aineisto, N=1824)

	HS	IL	IS	Yle	Yht.
Äärioikeisto	242	141	195	208	786
Vasemmistoanarkismi ja antifasismi	22	16	8	13	59
Jihadismi	124	173	159	136	592
Koulusurmat	59	73	71	101	304
Incel	4	0	1	2	7
Yleisen tason jutut	24	7	10	35	76

Uutisoinnille on kaiken kaikkiaan tyypillistä reaktiivisuus. Jutut keskittyvät voimakkaasti tiettyjen erityisen paljon huomiota saaneiden tapahtumien jälkimaininkeihin. Suurimmat piikit ovat Uuden-Seelannin Christchurchissa tapahtuneiden moskeijaiskujen jälkeen maaliskuussa 2019 ja Kuopion kouluhyökkäyksen jälkeen lokakuussa 2019. Muut huiput liittyvät pääosin muihin Euroopassa tapahtuneisiin iskuihin, al-Holin kysymykseen ja kotimaiseen äärioikeistotoimintaan.

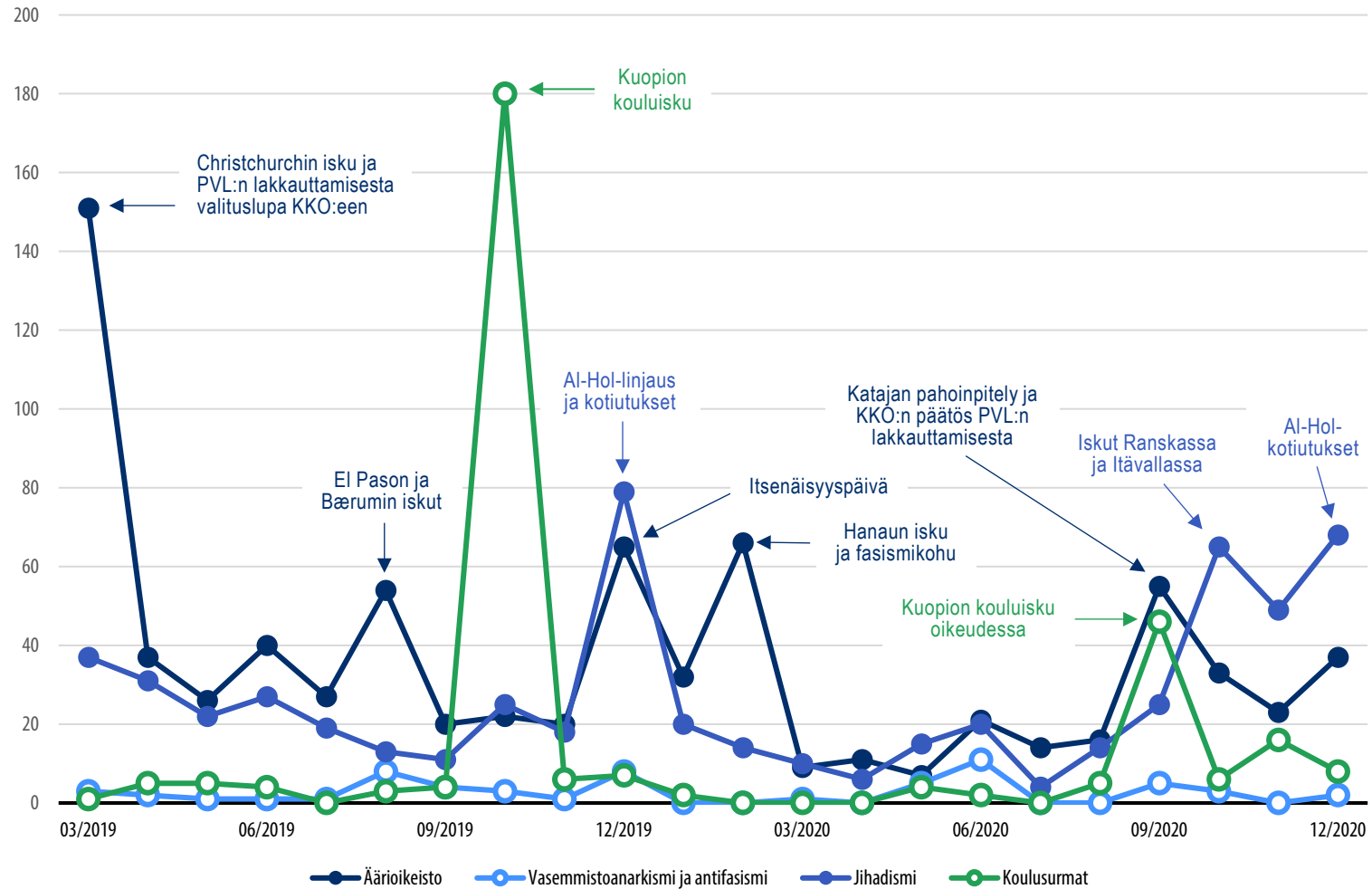
Valtaosa uutisoinnista koskee sitä, mitä on tapahtunut ja miten muut ovat siihen reagoineet (ja mitä pitäisi jatkossa tehdä). Sisällössä painottuu tapahtumien kulun yksityiskohtainen selvittäminen ja eri tahojen lausunnoista raportoiminen. Tapahtumiin liittyvien aatemaailmojen käsittely jää sen sijaan vähemmälle huomiolle. Suurimmassa osassa juttuja näitä asioita ei käsitellä lainkaan. Silloinkin kun ne tulevat puheeksi, käsittely jää yleensä muutaman virkkeen maininnaksi. Joukossa on kuitenkin myös pieni määrä pidempiä juttuja, joissa ekstremistiseen ajatteluun liittyvät kysymykset ovat jutun pääaiheena. Juttujen kokonaismäärä on myös kaiken kaikkiaan niin suuri, että kokonaisuutena tarkasteltuna ekstremistinen ajattelu saa kohtuullisen paljon huomiota. Käsittely on kuitenkin monilta osin siinä määrin suppeaa, että ilmiöstä välittyvä kuva jää varsin pinnalliseksi.

Kuvio 1. Aineistoon sisältyvien juttujen määrä kuukausittain (koko aineisto, N=1824)

Uutisoinnin sävy on kauttaaltaan pääosin kielteinen. Aineistossa on yleisesti ottaen hyvin vähän sellaisia piirteitä, joita voisi pitää ääriajattelun tai väkivaltaisen toiminnan glorifiointina. Jihadistisesta toiminnasta uutisointia hallitsevat voimakkaasti siihen liittyvät turvallisuusuhkat sekä Isisin toiminnan esittäminen raakana ja äärimmäisenä. Kielteinen sävy on myös ilmeinen äärioikeistoa koskevan uutisoinnin kohdalla. Koulusurmien kohdalla yleissävy on kaksijakoinen – yhtäältä itse tekoja pidetään tuomittavina, mutta teon taustalla olleisiin koettuihin vaikeuksiin suhtaudutaan ymmärtäväisemmin. Vasemmistoanarkistisen ja antifasistisen toiminnan uutisoinnissa sävy on yleisesti ottaen jonkin verran neutraalimpi, varsinkin mitä tulee henkiläjuttuihin.

Uutisointi noudattaa valtaosaltaan monia terrorismista ja ekstremistisestä väkivallasta raportoinnin laajasti jaettuja hyviä käytäntöjä. Esimerkiksi Kuopion kouluhyökkäyksen jälkeisessä uutisoinnissa suurin osa huomiosta kohdistuu pelastustoimiin ja tapahtumien kulkuun eikä niinkään tekijään. Useiden iskujen kohdalla jätettiin julkaisematta kuvia tekijästä ja hänen sosiaalisen median päivityksistään, vaikka sellaisia olisi ollut saatavilla. Osassa aineistoa on toisaalta tehty myös ratkaisuja, jotka ovat tuoneet väkivaltaiseen toimintaan osallistuneiden itse tuottamaa materiaalia julkisuuteen. Uutisoinnissa on esimerkiksi käsitelty joitakin iskun tekijöiden manifesteja yksityiskohtaisesti ja toistuvasti. Kuva-aineistona on toisinaan käytetty ekstremistiseen toimintaan liittyviä symboleita, kuvakaappauksia ekstremististen liikkeiden omista videoista sekä Syyriaan ja Irakiin taistelemaan lähteneiden itsestään julkaisemia kuvia.

Kuvio 2. Juttujen määrä kuukausittain per aatesuuntaus, pääasiallisen aiheen mukaan luokiteltuna (koko aineisto, pois lukien incel- uutisointi ja yleisen tason jutut)

Ekstremististä toimintaa ja siihen osallistuvien ihmisten motiiveja taustoitettaessa huomio kohdistuu vaihtelevissa määrin ideologiaan. Jihadististen liikkeiden kohdalla kontekstualisointia tehdään tyypillisimmin kertaamalla liikehdinnän tapahtumahistoriaa. Yksittäisten ihmisten kohdalla taas yleisin ratkaisu on käydä läpi tämän elämänvaiheita ja kokemuksia, usein muiden kertomana. Tämä on tyypillistä myös koulusurmissa. Jihadismiin osallistuneiden kohdalla uskonnollisten näkemysten muuttuminen tulee henkilöhistorian yhteydessä esille, mutta uskomusten sisältö ja laajemmin jihadistisen liikehdinnän taustoittaminen aatemaailman kautta jää suppeaksi. Äärioikeiston kohdalla ideologiaan liittyvä uutisointi on yleisempää ja selvästi monipuolisempaa.

Seuraavassa käydään läpi tarkempia havaintoja aatesuuntauksittain.

3.3 Äärioikeistoa koskeva uutisointi

Aineistoon sisältyy yhteensä lähes 800 artikkelia, joissa äärioikeiston toiminta tai aatemaailma on jutun pääaiheena. Paitsi että uutisointia on tutkituista aihepiireistä määrällisesti eniten äärioikeistosta, aatesuuntaa koskeva aineisto on myös teemojen ja käsitelytapojen suhteen moninaisinta. Tämä koskee äärioikeistoon liittyvää uutisointia ylipäänsä, mutta myös tapoja, joilla aineistossa käsitellään äärioikeistolaisia aatemaailmoja ja niihin liittyvää viestintää. Kaiken kaikkiaan voidaan sanoa, että äärioikeistolainen aatemaailma saa uutisissa varsin paljon näkyvyyttä. Vaikka äärioikeistolaiset ideologiat eivät tyypillisesti ole juttujen pääaiheena, niitä tavalla tai toisella sivuavia juttuja on paljon. Tämän vuoksi äärioikeistoa koskevaa uutisointia käsittelevä osio on muita laajempi.

Uutisoinnin suuri volyyymi liittyy osin aiheen ajankohtaisuuteen ja useisiin tapahtumiin, jotka ovat alleviivanneet ilmiön kartoittamisen tärkeyttä. Äärioikeistoa koskevan uutisoinnin määrää nostavat erityisesti ajanjaksolla tapahtuneet terrori-iskut. Huomiota vetää ideologian suuntaan usein kysymys näiden tekojen motiivista, kuten myös tekijöiden julkaisemat manifestit ja videot. Terrori-iskuja koskevan uutisoinnin vuoksi suuri osa tutkitusta aineistosta liittyy ulkomaiseen kontekstiin, vaikka ajanjaksolle sijoittuu toki myös useita kotimaisia tapahtumia ja kehityskulkuja, jotka saavat osakseen paljon mediahuomiota. Ulkomailla tapahtuneita iskuja koskevasta uutisoinnista piiryy toisaalta myös esiin ymmärrys siitä, että kyse ei ole puhtaasti ulkomaan uutisista. Ulkomaisten terroritekojen aatteellisten taustaelementtien nähdään olevan läsnä myös Suomessa ja iskujen yhteydessä viitataan toisinaan Suomen tilanteeseen.

Äärioikeistoa käsittelevän uutisoinnin runsautta selittänee toisaalta myös se, että aatemaailmaa koskevaa aineistoa on saatavilla avoimilla verkkoalustoilla suomeksi ja

englanniksi, jolloin se on aiheena varsin helposti lähestyttävä. Tilanne onkin tässä suhteessa olennaisesti erilainen kuin jihadistisen aineiston kohdalla.

Äärioikeistolainen väkivalta ja sen uhka

Äärioikeistolaiseen väkivaltaan ja sen uhkaan sekä toteutuneiden tekojen jälkiselvitteilyyn (ml. oikeudenkäynnit) liittyvä uutisointi muodostaa tutkitun aineiston merkittävimmän temaattisen kategorian, josta erityisesti vuosina 2019–2020 tapahtuneet terroristi-iskut piirtyvät voimakkaasti esiin. Etenkin Uuden-Seelannin Christchurchissa maaliskuussa 2019 tapahtunut isku, jossa tuliasein varustautunut äärioikeistoterroristi hyökkäsi kahteen moskeijaan, on saanut suomalaismediassa osakseen mittavaa huomiota. Muita suhteellisen laajasti uutisoituja tapauksia ovat Texasin El Pasossa sekä Saksan Halleissa ja Hanaussa vuosina 2019 ja 2020 tapahtuneet terroriteot, kuten myös Norjan Bærumissa sijaitsevaan moskeijaan kohdistunut iskuyritys elokuussa 2019.

Tekijöiden aatetaustaa käsittelevä aineisto muodostaa toistuvan elementin iskuja koskevassa uutisoinnissa, mutta on harvemmin juttujen nimenomainen fokus siitäkin huolimatta, että aiheeseen paneutuvia isku-uutisia on julkaistu tutkitulla ajanjaksolla suhteellisen paljon. Äärioikeistolaisia ideologioita kommentoivat osuudet ovat tyypillisesti muutaman kappaleen tai lauseen mittaisia tekstipätkiä, jotka sijoittuvat itse iskua ja sen uhreja sekä pelastustoimenpiteitä ja viranomaisten reaktioita kommentoivan aineiston lomaan.

Äärioikeistolaisten terroristien itsensä julkaisemat manifestit ja muut viestit ovat ideologiaa käsittelevässä aineistossa merkittävässä osassa etenkin Christchurchin iskun suhteen. Tapahtumaa koskevat uutiset kertovat usein terroristin manifestissaan esittämistä näkemyksistä koskien sitä, kuinka Tukholmassa keväällä 2017 tapahtunut jihadistinen terroristi-isku ja maahanmuuttajataustaisten henkilöiden eurooppalaiseen kantaväestöön – myös Oulussa – kohdistama seksuaaliväkivalta toimivat pontimina teolle. Myös terroristin väitteet länsimaiden valkoisen kansanosan väitetystä syrjäyttämisestä maahanmuuton keinoin (ns. valkoisten kansanmurha) nousevat toisinaan esille. Tekijän kerrotaan luonnehtineen itseään muun muassa rasistiksi, valkoisen ylivallan kannattajaksi ja etnonationalistiksi ja tämän teon kuvaillaan ilmentävän maailmanlaajuisia muslimivihaa. El Pason iskun kohdalla uutiset tuovat ajoittain esille tekijän manifestissaan esittämän väitteen latinalaisamerikkalaisten tunkeutumisesta Yhdysvaltoihin, joskin on huomattava, että manifestin sisältöä luonnehditaan usein myös rasis-tiseksi toistamatta tekijän varsinaista viestiä. Hallen ja Hanaun iskuja käsittelevät jutut viittaavat puolestaan tekijöiden viesteissään ilmaisemaan juutalais- ja maahanmuutta-

javihaan sekä näiden näkemyksiin niin sanotusta väestönvaihdosta. Erityisesti Hannan iskun kohdalla uutisissa käsitellään myös tekijän harhaisiksi luonnehdittuja pohdintoja esimerkiksi tiedustelupalveluiden vainon kohteena olemisesta.

Christchurchin ja El Pason iskujen sekä Norjan iskuyrityksen uutisoinnissa toistuu myös tekijöiden viesteissään ilmaisema ihailu aiempia äärioikeistoterroristeja kohtaan. Christchurchin kohdalla uutiset viittaavat tekijän ihailuun Anders Behring Breivikiä ja Dylann Roofia¹⁵⁴ kohtaan, kun taas El Pason ja Bærumin tapausten osalta lehdistö nostaa esille tekijöiden ihailun Christchurchin terroristia kohtaan. Lehtien haastattelumat asiantuntijat arvioivatkin, että verkon kuvalaudoille on pesiytynyt aiempia terroristeja ja joukkomurhaajia ihannoiva alakulttuuri ja että muun muassa El Pason ampuja julkaisi manifestinsa tällaisen verkkosivun kautta.

Tutkitut julkaisut suhtautuvat tekijöiden ilmaisemiin näkemyksiin kaikkea muuta kuin kriittikömmästi ja etenkin osa mielipiteellisemmästä aineistosta tuomitsee ne voimakkaasti. Myös tavanomaisiin uutisiin on sisällytetty esimerkiksi poliitikkojen hyvin kielteisiä luonnehdintoja tekijöiden aatemaailmasta, vaikka Christchurchin iskun kohdalla myös australialaisenaattori Fraser Anningin näkemykset muslimien maahanmuutosta teon taustavaikuttimena saavat palstatilaa.

Ulkomailla tapahtuneiden iskujen aatetaustaa avataan tutkitussa aineistossa toisaalta myös tekijöiden viestien ulkopuolella. Käsitys muukalaisvastaisten näkemysten valtavirtaistumisesta ja tämän kehityksen yhteydestä äärioikeistolaiseen väkivaltaan on esillä monissa uutisissa. Etenkin El Pason ja Saksan terroritekojen kohdalla pohditaan Yhdysvaltain presidentin Donald Trumpin ja Alternativ für Deutschland (AfD) -puolueen kielenkäytön vaikutusta ilmiöön. Hallen isku on myös toiminut sytykkeenä Saksassa ja muualla länsimaissa esiintyvää juutalaisvastaisuutta laajemmin pohtiville artikkeleille. Käsitys antisemitismin lisääntymisestä on näissä jutuissa vahvasti läsnä ja ne myös punnitsevat kehityksen mahdollisia taustatekijöitä.

Ulkomailla tapahtuneita väkivallantekoja koskeva uutisointi avaa myös laajasti sitä, kuinka äärioikeistolaiset ideologiat näkyvät verkossa ja kuinka vaivattomasti aatesuuntaa tukeva aineisto leviää sosiaalisessa mediassa. Käsitys valtiorajat ylittävästä virtuaaliyhteisöstä, joka valtavirtaistaa ja levittää äärioikeistolaista, väkivaltaan yllyttävää materiaalia ja jonka piirissä on helppo saada omille ajatuksilleen vastakaikua, koroostuu monissa uutisissa. Christchurchin terroriteon kohdalla huomio keskittyy etenkin

---

¹⁵⁴ Dylann Roof teki äärioikeistolaisesti motivoituneen iskun Yhdysvaltain Etelä-Carolinan osavaltion Charlestonissa sijainneeseen, tummaihoisten suosimaan kirkkoon kesäkuussa 2015. Ks. esim. Sophia Brown & Jonathan Matusitz, "U.S. Church Leaders' Responses to the Charleston Church Shooting: An Examination Based on Speech Act Theory", *Journal of Media and Religion* 18/1 (2019), <https://doi.org/10.1080/15348423.2019.1642008>, 29.

iskusta kuvatus videon leviämiseen verkossa, mutta osa aineistosta kommentoi myös sitä, kuinka tekijä sai aatteellista inspiraatiota verkon kuvalaudoilta ja YouTubeista. Tekijän tapa sisällyttää manifestiinsa ja iskuvideoonsa meemejä ja tämän kannattajilleen suuntaama vetoisuus uusien meemien laatisemisesta tekoa koskien nousee samoin esille aineistossa. El Pason iskun kohdalla huomio keskittyy internetin kuvalautoihin ja etenkin 8Chan-verkkoyhteisöön, jonka kautta tekijä julkaisi manifestinsa. Helsingin Sanomat avaa elokuussa 2019 julkaisemassaan artikkelissa laajasti 8Chanilla ja muilla kuvalaudoilla käytävän keskustelun luonnetta sekä kuvalautakulttuurin historiaa yleisesti ottaen. Kuvalautojen nähdään tutkimuksessa aineistossa edesauttavan ekstremistisen näkemysten leviämistä ja osassa uutisia vaaditaankin niihin kohdistuvia toimenpiteitä (tähän palataan tarkemmin myöhemmin).

Yksittäisiin terroritekoihin keskittyvien uutisten ohella aineistoon sisältyy myös ulkomailla tapahtuneita iskuja kootusti käsitteleviä uutisia. Esimerkiksi Yleisradio käy keuhkuussa 2020 julkaisemassaan artikkelissa läpi Christchurchin iskusta inspiroituneita terroritekoja eri puolilla maailmaa ja haastattelee asiantuntijaa muun muassa äärioikeiston ja jihadistien maailmankuvien yhtäläisyyksistä.

Akselerationistisia uusnatsiverkostoja koskevien uutisten voidaan samoin katsoa luokituvan äärioikeistolaisen terrorismin kontekstiin, vaikka aihetta koskevat jutut eivät pääasiallisesti liitykään toteutuneisiin iskuihin. Esimerkiksi Iltalehti käsittelee heinäkuussa 2020 julkaisemassaan artikkelissa laajasti The Base -akselerationistiverkoston rekryointitoimintaa ja kertoo jutun yhteydessä myös liikkeen maailmankuvasta, tavoitteista ja sen piiriin hakeutuvien henkilöiden taustasta.

Suomessa tapahtuneiden väkivallanteekojen ja iskuyritysten osalta uutisiin nousevat muun muassa perussuomalaisten kunnallisvaltuutetun Pekka Katajan pahoinpitely keuhkuussa 2020, Soldiers of Odinin takkiin pukeutuneen henkilön yritys pahoinpidellä ulkoministeri Timo Soini keuhkuussa 2019 ja Suomessa asuvaa latvialaistaustaista uusnatsia vastaan nostettu oikeusjuttu tämän kaavailuista iskeä ulkomaalaisia vastaan uudenvuodenaattona 2018. Katajan pahoinpitelyn kohdalla aatteellisia seikkoja käsitellään Kansallismielisten Liittouman ja Soldiers of Odinin taustaideologioihin liittyen sekä epäiltyjen mahdollisten motiivien kautta, mutta tapausta koskevassa aineistossa pohditaan myös perussuomalaisten ja ulkoparlamentaarisien äärioikeiston välisiä kytköksiä ja näiden aatemaailmojen yhtymäkohtia. Esimerkiksi Yleisradion syyskuussa 2020 julkaisemaan uutiseen haastateltu asiantuntija kertoo, että perussuomalaisia ja ulkoparlamentaarisia äärioikeistoa yhdistävät maahanmuuttopoliittisten näkemysten ohella muun muassa samankaltaiset viholliskuvat ja yleisluontoisempi kritiikki valtavirtaista ajattelua kohtaan. Ulkoministeri Soinin pahoinpitelyn yhteydessä sivutaan toisinaan Soldiers of Odinin aatetaustaa, mutta uutisointi keskittyy käsittelemään politiikkojen uhkailua ja vihapuhetta yleisemmällä tasolla osin senkin takia, että tekijän yhteyttä järjestöön ei ole voitu varmentaa. Uudenvuodenaaton 2018 iskusuunnitelman

kohdalla nostetaan puolestaan esille syytetyn ajatukset kulttuurillisten ja uskonnollisten ryhmien erottamisesta toisistaan sekä tämän ihailu kansallissosialismia kohtaan.

Suomea koskien on myös julkaistu äärioikeistolaista väkivaltaa ja sen uhkaa kootummin käsittelevää aineistoa. Esimerkiksi Yleisradio on avannut kesäkuussa 2020 julkaisemassaan laajassa artikkelissa suomalaispoliitikkoihin toisen maailmansodan jälkeiden kohdistuneita hyökkäyksiä ja niiden yrityksiä, käsitellen myös äärioikeistolaisten väkivallantekojen taustaa. Suomeen liittyvän äärioikeistolaisen väkivallan ohella myös ulkomailla tapahtuneiden terrori-iskujen yhteydessä viitataan ajoittain kotimaan kontekstiin. Christchurchin iskun tekijän manifestia koskeva aineisto on huomionut tekstin sisältämän viittauksen Oulussa tapahtuneisiin seksuaalirikoksiin ja ulkomaisten kuvallautojen roolia äärioikeistoterrorismissa pohtivissa uutisissa viitataan myös suomenkielisillä kuvallaudoilla julkaistuun, poliittista väkivaltaa ihannoivaan aineistoon. Samoin Helsingin Sanomien kesäkuussa 2019 julkaisemassa, verkon väkivaltaa lietsovaa puhetta laajasti käsittelevässä artikkelissa pohditaan ilmiön näkymistä suomenkielisessä sosiaalisessa mediassa. Myös Suomen yleisempi maahanmuuttoa koskeva keskusteluilmapiiri nousee esille ulkomaisten iskujen yhteydessä. Esimerkiksi Helsingin Sanomien El Pason iskun jälkeen julkaisemassa artikkelissa pohditaan suomalaisen maahanmuuttokeskustelun kärjistymiseen mahdollisesti liittyvää väkivallan riskiä.

Ekstremististen liikkeiden muu toiminta

Vaikka äärioikeistolaisten väkivallantekojen ja iskusuunnitelmien konteksti hallitsee aatesuuntaan liittyvää uutisointia, merkittävä osa tutkitusta aineistosta käsittelee myös ekstremististen liikkeiden aktivismia väkivallantekojen ulkopuolella. PVL:n jatkeeksi luonnehditun Kohti Vapautta! -liikkeen (KV) itsenäisyyspäiväksi 2019 kaavailema mielenosoituskulkue muodostaa tämän temaattisen kategorian toistuvimman aiheen. Kulkueita koskevissa jutuissa sivutaan usein PVL:n lakkauttamispäätöksen oikeudellisia perusteita, mutta niissä pohditaan myös poliisin päätöstä kieltää kyseinen kulkue ja vertaillaan samoin PVL:n ja KV:n visuaalista symboliikkaa. Aineistossa tuodaan esille se, että poliisi on päättänyt kieltää kulkueen ennalta, sillä sen epäillään jatkavan PVL:n toimintaa ja tähtäävän rasistisen, väkivaltaisen ja ulkomaalaisia sekä etnisiä ja seksuaalivähemmistöjä syrjivän sanoman levittämiseen. PVL:n jäsenet pääsivät itsenäisyyspäivänä 2019 toisaalta marssimaan Soldiers of Odinin järjestämän kulkueen suojista ja moni tapahtumaa jälkikäteen tarkasteleva uutinen tuokin esille sen, että kyseiseen kulkueeseen liittyi samankaltaisia iskulauseita, tunnusvärejä ja banderolleja kuin PVL:n aiempina vuosina järjestämässä itsenäisyyspäivän tapahtumissa. PVL:n ja KV:n symboliikkaa avaavassa aineistossa käsitellään myös jälkimmäisen liikkeen käyttämää tursaansydän-symbolia, jota luonnehditaan eräänlaiseksi hakaristiksi.

PVL:n ideologiaa pohditaan myös sen muun toiminnan kontekstissa, joskin myös osa näistä uutisista käsittelee liikkeen aatetta sen lakkauttamiseen johtaneiden oikeudellisten perusteiden kautta. Näin on tehty esimerkiksi toukokuussa 2019 julkaistuissa uutisissa, jotka käsittelevät viranomaisten epäilyjä siitä, että PVL on pyrkinyt jatamaan aktivismiaan sitä koskevasta väliaikaisesta lakkauttamispäätöksestä huolimatta.

PVL ja KV kytetään myös antisemitistisen toiminnan kontekstiin erilaisiin juutalaisiin kohteisiin kohdistuneen ilkvallan kautta. Vaikka järjestöjä ei teoista suoraan syytetäkään, ne yhdistetään ilkvallaa käsittelevissä uutisissa osaksi antisemitismiä muun muassa kertomalla, että KV poltti Israelin lipun Tampereella Auschwitzin vapauttamisen muistopäivänä ja jakoi propagandaansa Haminan alueella ennen juutalaiseen hautausmaahan kohdistunutta ilkvallaa. Israelin Helsingin-suurlähetystöön kohdistunutta ilkvallaa koskevassa uutisoinnissa epäilykset toisaalta kohdistetaan suuremmin PVL:een. Suomessa esiintyvän antisemitismin lisääntymistä ja taustaa perataan ilkvallantekoihin liittyen myös esimerkiksi Helsingin Sanomien tammikuussa 2020 julkaistussa artikkelissa, jossa Åbo Akademin tutkijat kertovat äärioikeistolaisen antisemitismin saavan kasvuvoimansa muun muassa populismin vahvistumisesta ja vellovan valkoiseen ylivaltaan ja juutalaisiin liitettyihin salaliittoteorioihin uskovien ryhmien piirissä.

Muiden ekstremististen liikkeiden ideologiaa käsittelevät artikkelit ovat väkivallan ulkopuolisen toiminnan kontekstissa suhteellisen hajanaisia. Osa Yhdysvaltain syksyn 2020 presidentinvaaleja käsittelevistä uutisista tuo esille Proud Boys -järjestön näkemystä sovinismista, islamista, juutalaisuudesta ja valkoihosiin miehiin väitetyistä kohdistuvasta uhkasta. Soldiers of Odinin aatetta ja sen jäsenistöä puolestaan käsitellään laajasti vain yhdessä ajanjaksolla julkaistussa uutisessa, jonka kimmokkeena on toiminut järjestöstä julkaistu valokuvakirja.

Oikeusprosessit väkivallantekojen ulkopuolella

Myös äärioikeistolaiseen ekstremismiin liittyviä oikeudenkäyntejä on käsitelty tutkimuksessa aineistossa väkivallantekojen kontekstin ulkopuolella. Etenkin PVL:n lakkauttamista koskevasta oikeusprosessista on uutisoitu ajanjaksolla varsin laajasti. Aihetta käsittelevät uutiset koskevat sekä korkeimman oikeuden (KKO) järjestölle maaliskuussa 2019 myöntämää valituslupaa että prosessin lopullista ratkaisua eli KKO:n syyskuussa 2020 langettamaa lakkauttamispäätöstä. Vaikka PVL:n aatetta käsitellään tyypillisesti varsin lyhyesti näissä uutisissa, osa teksteistä perkaa aihetta perusteellemmin.

Oikeusprosessiin liittyvät uutiset ovat tuskin tarjonneet PVL:lle sen aatteelleen havittelemaa julkisuutta, sillä ideologiaa käsitellään niissä usein järjestöä koskevan haastehakemuksen ja eri oikeusasteiden antamien päätösten kautta. Näin ollen esimerkiksi PVL:n näkemyksiä etnisistä ja seksuaalivähemmistöistä luonnehditaan uutisissa vihapuheeksi ja hyvien tapojen vastaisiksi ja järjestön poliittisia tavoitteita demokraattisten perusarvojen sekä Suomen perustuslain vastaisiksi. PVL:n lakkauttamisen oikeudelliset perusteet nousevat esille muissakin yhteyksissä, kuten KV:n itsenäisyyspäiväksi 2019 kaavailemaa mielenosoituskulkuetta ja moottoripyöräjengi United Brotherhoodia vastaan nostettua lakkauttamisoikeudenkäyntiä koskevissa uutisissa. Molemmissa aineistolajeissa viitataan yllä mainitun lailla PVL:n lakkauttamisen oikeudellisiin perusteisiin.

Tutkittu aineisto käsittelee myös muita PVL:ttä koskevia oikeusprosesseja. Sen jäsenen päätös kantaa natsi-Saksan hakaristilippuja vuoden 2018 itsenäisyyspäivän mielenosoituksessaan ja näiden keväällä 2018 järjestämä mielenilmaus Merilahden peruskoulun liepeillä johtivat syytteisiin järjestöä vastaan. Valtionsyyttäjä on kuvaillut aihetta koskevissa uutisissa hakaristilippujen viestin kohdistuvan tiettyihin kansanryhmiin ja olevan lainsäädännön perspektiivistä tarkasteltuna uhkaava ja solvaava. PVL:n jäsenen Merilahden koulun lähellä pitämää puhetta luonnehditaan puolestaan rasistiseksi sekä maahanmuuttajaoppilas- ja nuorisoryhmiä panettelevaksi ja solvaavaksi. Näissäkin uutisissa järjestön aatetta kuvataan siis hyvin kielteiseen sävyyn.

PVL:n ohella aineistoon sisältyy uutisia myös muiden ekstremististen liikkeiden ja toimijoiden oikeusjutuista. Esimerkiksi ulkomaiden kontekstissa käsitellään toisinaan Ison-Britannian uusnatseille ja uusnatsijärjestöille langetettuja tuomioita, joiden yhteydessä esitellään myös niiden ulkoista ja sisäistä viestintää.

Äärioikeistolaisen ekstremismin vastainen toiminta

Aineistoon sisältyy myös näkemyksiä äärioikeistolaisten aatteiden vastustamisesta. Väkivallanteot ja iskusuunnitelmat toimivat usein myös tämän aineistotyypin kimmokkeena. Merkittävä osa aihetta koskevista teksteistä keskittyy verkkoympäristössä – ennen kaikkea sosiaalisessa mediassa – toteutettaviin toimenpiteisiin. Christchurchin iskua seuranneissa uutisissa tuodaan usein esille poliitikkojen sosiaalisen median yhtäihin kohdistama paine, jotta nämä panostaisivat aiempaa voimakkaammin ekstremistisen aineiston poistamiseen palveluistaan. Terroritekoa koskevassa aineistossa kerrotaan samoin yksittäisten maiden, kuten Uuden-Seelannin ja Australian, tekemistä lakimuutoksista verkossa leviävän ekstremistisen aineiston poistamiseksi. Vaikka Christchurchin terroristin kuvaama ja Facebookin kautta verkkoon lähettämä video iskusta on usein näiden uutisten keskiössä, niiden yhteydessä pohditaan myös laajemmin ääriajatteluun kannustavan aineiston karsimista sosiaalisesta mediasta. El

Pason iskun jälkeen huomio keskittyy puolestaan kuvalautoihin. Media nostaa esille 8Chanin perustajan ja entisen omistajan, Fredrick Brennanin, vaatimuksen kuvalaudan sulkemisesta ja uutisoi samoin verkkoyhtiöiden Cloudflare ja Epik päätöksistä katkaista palveluidensa tarjoaminen 8Chanille. Iskua koskeviin uutisiin haastatellut asiantuntijat kuitenkin toteavat, että kuvalautojen sulkeminen todennäköisesti ajaa ekstremistisen keskustelun uusille foorumeille sen sijaan, että se sammuttaa sen.

Verkon ulkopuolisen äärioikeistolaisten ideologioiden vastaisen toiminnan yksi teema on Suomen poliisin velvollisuus puuttua PVL:n symboleihin ja sanomaan mikäli niitä yritetään pitää näkyvillä lakkauttamispäätöksen jälkeen. KKO:n päätöksiä koskevan uutisoinnin ulkopuolella aihetta käsitellään etenkin KV:n itsenäisyyspäiväksi 2019 kaa-vaileman mielenosoituksen yhteydessä. Verkon ulkopuolelle sijoittuvaa äärioikeistolaisten ideologioiden vastustamista pohditaan myös muun muassa väkivallantekojä ja juutalaisvastaista ilkivaltaa koskevissa uutisissa, joskin osa aihetta koskevista kannanotoista on varsin yleisluontoisia. Esimerkiksi arvojohtajuus, demokratia ja toimiva oikeusvaltio nimetään kyseisessä aineistossa keinoiksi torjua vihaa ja sen kehittymistä väkivallaksi. On samoin syytä huomata, että äärioikeistolaisten ideologioiden vastustamisen keinot nivoutuvat uutisoinnissa osaksi yleisluontoisempaa äärioikeistolaisen ekstremismin vastustamista. Näin ollen on usein hankala erottaa, milloin aineistossa käsitellään nimenomaan aatteen vastustamista ja milloin ilmiön torjumista laajempänä kokonaisuutena.

Varsinaisia deradikalisoitumiseen tähtääviä ohjelmia, kuten exit-toimintaa ja vankiloihin sijoittuvaa radikalisoitumisen vastaista työtä käsitteleviä uutisia on tutkitussa aineistossa vain vähän eivätkä ne keskity yksinomaan äärioikeiston vastaiseen toimintaan. Näissä jutuissa käsitellään erilaisten ammattilaisten tarjoamaa tukea henkilöille, jotka haluavat irrottautua ääriajattelusta sekä sitä, miten näiden mielipiteitä pyritään haastamaan radikalisoitumisen vastaisten ohjelmien kontekstissa.

Yleisluontoisempi uutisointi äärioikeiston ideologioista ja symboleista

Vaikka äärioikeistolaiset ideologiat ja symbolit näkyvät tutkitussa aineistossa voimakkaasti väkivallantekojen ja ekstremististen liikkeiden muun toiminnan kontekstissa, on syytä huomata, että niistä on uutisoitu myös huomattavasti laajemminkin, väkivallantekoihin ja ekstremistisiin liikkeisiin liittymättömissä yhteyksissä. Näin esimerkiksi etnonationalismia, jonka kannattajaksi Christchurchin iskun tekijää luonnehditaan, käsitellään myös perussuomalaisten nuorten keväällä 2019 tekemän ”kohutwiitin” yhteydessä, jonka yhdenvertaisuusvaltuutettu näki rikkoneen etniseen alkuperään perustuvan syrjinnän kieltoa. Etnonationalismin aatesisältöä avataan myös perussuomalaisten kesällä 2019 järjestämää puoluekokousta koskevissa uutisissa ja muutamissa laa-

jemmissä, puoluepolitiikkaan liittymättömissä jutuissa. Samoin fasismia ja sen historiaa perataan jutuissa, joiden kimmokkeena on toiminut perussuomalaisten nuorten toisen varapuheenjohtajan helmikuussa 2020 tekemä ja julkisuuteen päätynyt kannotto, jossa tämä tunnustautui etnonationalistiksi, traditionalistiksi ja fasistiksi.

Myös antisemitismi on eräs äärioikeistolaisia aatevirtauksia yleisluontoisemmin käsittelevän aineiston teemoista. Vaikka aihetta pohditaan pääasiallisesti Suomessa tapahtuneiden ilkeiden ja Hallen terrori-iskun yhteydessä, sitä koskevia juttuja on julkaistu myös väkivallantekojen ja ääriliikkeiden toiminnan ulkopuolisessa kontekstissa. Esimerkiksi Ilta-Sanomien kolumnissa maaliskuussa 2019 julkaisemassaan kolumnissa laajasti Suomessa ja muualla länsimaissa esiintyvää juutalaisvihaa sekä sen mahdollisia taustatekijöitä. Antisemitismiä koskevien kirjoitusten kohdalla on tosin syytä huomata, että ne käsittelevät äärioikeiston juutalaisvastaisuuden ohella toisinaan myös ääriivasemmiston ja Euroopan muslimiväestön keskuudesta kumpuavaa antisemitismiä.

Aineistoon sisältyy muitakin eri aatevirtauksia käsitteleviä artikkeleita, jotka liittyvät äärioikeistoon vain osin. Äärioikeistolaisia ideologioita on pohdittu esimerkiksi salaliittoteorioita yleisesti koskevissa kirjoituksissa. Yleisradion huhtikuussa 2020 julkaisema, salaliittoteorioiden anatomiaa ja niiden yhteyttä koronavirusepidemiaan laajasti käsittelevä artikkeli kytkee aiheen äärioikeistoon ja laajemmin maahanmuuttovastaisuuteen kertomalla, kuinka osa aatetta kannattavista epäilee viruksen olevan keino piilotella ”väestönvaihdon” toteuttamista. Myös esimerkiksi QAnon-salaliittoteoriaa sekä incel-liikkeen ja äärioikeiston yhtäläisyyksiä käsittelevissä kirjoituksissa pääaihe kytetään vain osin äärioikeistolaiseen aatemaailmaan. Samoin osa vihapuhetta koskevista kirjoituksista yhdistää ilmiön vain osittain äärioikeistoon, vaikka aineisto käsittää myös nimenomaan äärioikeiston taholta kumpuavaan solvaamiseen ja uhkailuun liittyviä uutisia.

Äärioikeistolaisten symbolien suhteen etenkin sormilla muodostettava niin sanottu OK-merkki nousee väkivallantekojen ulkopuolella uutisoinnin aiheeksi useampaan kertaan. Vaikka aihetta on käsitelty Christchurchin iskun uutisoinnissa syytetyn muodostettua käsimerkin vangitsemisoikeudenkäyntinsä aikana, moni artikkeli taustoittaa symbolia laajemminkin. Esimerkiksi Yleisradio kertoo syyskuussa 2019 julkaisemassaan artikkelissa, että yhdysvaltalaisjärjestö Anti-Defamation League on luokitellut OK-merkin vihasymboliksi ja viittaa järjestön näkemykseen, jonka mukaan äärioikeisto käyttää kyseistä käsimerkkiä trollaamisen keinona ja viestinä muille äärioikeistolaisille sosiaalisessa mediassa julkaistavissa omakuvissa. Symbolin taustaa ja merkityssisältöä avataan vieläkin seikkaperäisemmin Helsingin Sanomien muutamaa päivää myöhemmin julkaisemassa artikkelissa, jossa lehti kertoo, kuinka 4Chan-kuvalaudan käyttäjät lähtivät levittämään sitä osin pilailumielessäkin vuonna 2017.

3.4 Jihadismia koskeva uutisointi

Jihadistista toimintaa ja siihen liittyviä maailmankuvia koskeva uutisointi keskittyy suurelta osin Syyrian ja Irakin konfliktiin sekä Isisiin. Uutisoinnissa korostuu erityisen voimakkaasti Suomesta lähteneiden naisten ja heidän lastensa päätyminen al-Holin leirille Koillis-Syyriassa. Tämä tapahtui sen jälkeen, kun Isis menetti viimeiset maa-alueensa Baghouzissa maaliskuussa 2019. Miltei puolet analysoiduista jutuista liittyy jollain tavalla al-Holiin. Tämän lisäksi on kymmenittäin juttuja, joissa käsitellään muita Syyriaan ja Irakiin matkanneita länsimaalaisia sekä Isisin tilannetta ja sen julkilausumia. Toinen runsaasti huomiota saanut asiakokonaisuus ovat länsimaissa tapahtuneet jihadistiset (tai sellaisiksi epäillyt) iskut ja iskurytykset. Reilu neljännes jutuista liittyy iskuihin tai niitä seuranneisiin oikeudenkäynteihin. Eniten huomiota saavat syksyllä 2020 tapahtuneet iskut Ranskassa ja Itävallassa.

Suoraan Isisin tai sen kannattajien ideologiaan keskittyviä juttuja on julkaistu tutkittuna aikana varsin vähän. Uutisoinnin painopiste on kauttaaltaan selvästi enemmän siinä, mitä on tapahtunut ja toisaalta miten siihen on reagoitu tai pitäisi reagoida. Isisin tavoitteiden ja ideologian vähäinen käsittely johtunee ainakin osittain siitä, että kyse on jo pidempään jatkuneesta konfliktista ja Isisin oletetaan olevan lukijoille jo tuttu.

Jihadistista ajatusmaailmaa ja verkkoaineistoja käsitellään kuitenkin toistuvasti lyhyemmin useissa eri yhteyksissä. Maininnoissa korostuvat erityisesti pelko, kontrolli, äärikonservatiivisuus, viha, äärimmäisyys ja väkivalta. Isisin kerrotaan tavoitelleen kaikkien kansojen alistamista ja islamilaisen valtion perustamista sekä pitävän kaikkia muita vihollisina, mukaan lukien shiiamuslimeita. Tavoitteiden ja ideologian käsittelyn sävyä kuvaavat hyvin siitä käytetyt termit ”kuoleman kultti” ja ”vihon valtakunta”. Joissakin jutuissa listataan myös erilaisia Isisin määräämiä käyttäytymissääntöjä. Sen sijaan esimerkiksi Isisin viestinnässä näkyvästi esillä olleet voimaannuttamisen ja sovituksen narratiivit saavat vähemmän näkyvyyttä. Ääneen pääsevät myös Isisiin kielteisesti suhtautuvat muslimit ja toisinaan myös liikkeen jättäneet henkilöt, mutta tätä useammin on äänessä toimittaja, viranomainen, poliitikko tai tutkija.

Al-Holin leirillä olevien näkemykset ja naisten rooli Isisissä

Al-Holin leiriä koskeva uutisointi kietoutui läpi koko ajanjakson pitkälti sen ympärille, miten Suomen pitäisi toimia siellä olevien kansalaistensa ja heidän lastensa suhteen. Asiaan liittyviä näkökohtia käydään läpi useaan kertaan, pitkälti samoja huomioita toistaen. Ideologiset kysymykset nousevat tässä yhteydessä esiin pääosin kolmea kautta: Mitä naiset ajattelevat Isisistä nyt, mikä naisten rooli on Isisin ideologiassa ja tavoitteissa sekä miten Isisin vallan alla kasvaminen on vaikuttanut lapsiin.

Leirillä olevien naisten ajatusmaailma nousee keskeiseksi kysymykseksi siksi, että sen uskotaan vaikuttavan siihen, millainen turvallisuushka nämä olisivat Suomeen palatessaan. Uutisissa todetaan toistuvasti se, että Isisiä kannatetaan edelleen al-Holin leirillä olevien keskuudessa ja jotkut naisista odottavat kalifaatin paluuta. Isisin kalifaatin esitetään muuttaneen naisten mukana leirille, ja joidenkin naisten valvovan tiukastikin Isisin oppien noudattamista. Mitä Suomesta lähteneet naiset sitten nykyisin Isisistä ajattelevat, lähdettiin selvittämään haastattelemalla naisia leirillä. Haastatteluja tekivät Ylen ja Helsingin Sanomien toimittajat, ja tämän lisäksi raportoitiin tarkasti Suomesta lähteneiden esiintymisistä kansainvälisessä mediassa. Naisten omat kommentit ovat varsin niukkoja ja haastattelut tehty kontrolloiduissa olosuhteissa. Kommentteja käydään kuitenkin läpi tarkasti ja vertaillen eri ajankohtina annettuja haastatteluja.

Kiinnostus kohdistuu ennen kaikkea siihen, kannattavatko naiset edelleen Isisiä. Heidän näkemyksiensä kerrotaan tämän suhteen vaihtelevan – osa vaikutti menettäneen uskonsa järjestykseen, toiset puolestaan odottivat kalifaatin paluuta. Paljon tätä syvällisemmin heidän ajatuksiaan ei käsitellä. Haastateltujen vastaukset naisten aseman ja Isisin harjoittaman väkivallan suhteen rajoittuvat lähinnä siihen, että he toteavat sen olevan oikein, mikä on sharia-lain mukaista. Ajoittain selvitetään myös sitä, millaisia mahdollisuuksia on vaikuttaa siihen, että jihadistiseen toimintaan mukaan lähteneet luopuisivat siihen osallistumisesta ja ääriajattelusta. Tämä johtaa tyypillisesti käymään läpi deradikalisoitumisessa tukevien exit-ohjelmien toimintaperiaatteita.

Al-Holin tilanteen vuoksi Isisin näkemyksistä eniten käsitellään sen käsityksiä naisten roolista. Jutuissa todetaan toistuvasti, että Isisin mukaan naisten paikka on kotona ja heidän tärkein tehtävänsä on kasvattaa lapsia. Samalla painotetaan, että he eivät kuitenkaan olleet siinä mielessä "vain" perheenjäseniä, että naisten toiminta tässä roolissa on olennainen osa Isisin strategiaa. Naisten tulee kasvattaa lapsensa liikkeen ideologian mukaisesti ja siten valmistella heitä Isisin toiminnan tuleviksi jatkajiksi. Myös naisten rooli propaganda-aineiston tuottajina ja rekrytoijina tuodaan esille, kuten myös se, että joidenkin naisten tiedetään osallistuneen jesidien orjuuttamiseen.

Niin ikään lasten suhteesta Isisin ideologiaan keskustellaan useaan otteeseen. Pohdinta liittyy ideologian sisällön sijasta sen omaksumiseen eli siihen, kuinka vahvasti ja peruuttamattomasti lapset ovat omaksuneet Isisin näkemyksiä. Tässä yhteydessä tulee mainituksi se, että Isisin piirissä kaikkien lasten ideologinen kasvatusta alkaa varhain ja että poikia aletaan jo nuorella iällä kouluttaa taistelijoiksi. Merkkeinä ideologisten näkemysten siirtymisestä lapsille raportoidaan siitä, miten al-Holin leirillä olevat lapset olivat huudelleet toimittajille Isisin ajatusmaailman mukaisia iskulauseita. Jutuissa käydään läpi sitä, miten heitä voidaan auttaa irtautumaan ideologiasta ja käsittelemään traumaattisia kokemuksia, pitkälti tullen siihen tulokseen, että paljon on tehtävissä.

Al-Holille päätyneiden naisten ja lasten lisäksi uutisjutuissa käsitellään joitakin muitakin Suomesta ja muista Euroopan maista konfliktialueelle matkustaneita. Monet jutuista ovat varsin suppeita ja keskittyvät pääosin esimerkiksi näiden henkilöiden van- kilatuomioista raportointiin. Joukossa on myös pari laajaa juttua, joissa on käsitelty muiden näkökulmien lisäksi konfliktialueelle lähteneiden ajatusmaailmaa esimerkiksi läheisille lähetettyjen viestien kautta. Näiden kautta hahmottuu monipuolisempi kuva uskonnollisuuden sisällöstä ja lähtemisestä, kun esiin nousee halu auttaa hädässä olevia uskonveljiä sekä elää ja harjoittaa rauhassa uskontoaan valtiossa, joka on rakennettu (henkilön oman käsityksen mukaan) sen periaatteiden mukaisesti. Tällaisia juttuja on viime vuosina julkaistu kuitenkin varsin vähän.

Isisin tuottama ja sille myönteinen verkkoaineisto

Uutisjuttuja lukemalla tulee tutuksi, että raportin ensimmäisessä osassa kuvatun kaltaista jihadistista verkkoaineistoa on ollut ja on edelleen saatavilla verkossa ja että sillä on ollut merkittävä rooli Isisin toiminnassa. Erityisesti nousee esille se, että verkkoaineistoja ja sosiaalista mediaa on käytetty ja käytetään edelleen rekrytoinnissa. Joissakin jutuissa tuodaan esille, että Isisin menetettyä maa-alueensa se jatkaa elämänsä muun muassa juuri verkossa olevan aineiston ja keskustelualustojen muodostaman ”virtuaalisen kalifaatin” kautta. Myös syitä Isisin verkkopropagandan veto-voimalle pohditaan toisinaan.

Uutisissa seurataan edellisvuosien tapaan Isisin julkaisemia nauhoitteita, joiden määrä oli kuitenkin tutkittuna ajanjaksona huippuvuosia vaatimattomampi. Niistä uutisointi on suhteellisen suppeaa ja nojaa pääosin kansainvälisten uutistoimistojen tai muiden lehtien raportointiin. Jutuissa käydään läpi nauhoitteiden sisältöä, joskus suoria lainauksia käyttäen. Osa jutuista sisältää myös kuvakaappauksia videoista. Isisin propagandan sisällön ja sävyn huomautetaan muuttuneen maa-alueiden menettämisen myötä uhosta ja mahtipontisuudesta kohti rauhallisempaa arkielämän kuvaamista ja toivon luomista taistelun jatkumisesta.

Isisin viestinnästä eniten huomiota osakseen saa huhtikuussa 2019 julkaistu video, jolla järjestön johtaja Abu Bakr al-Baghdadi esiintyi ensimmäistä kertaa yli viiteen vuoteen. Uutiskynnyksen ylittävät myös Isisin al-Naba -julkaisussaan kannattajilleen esittämät koronaohjeet, joiden pääkohdat käydään läpi, mukaan lukien Isisin näkemys, että korona on Jumalan määräämä vitsaus ja kosto hänen vihollisikseen nähdyille ta- hoille, kuten länsimaille.

Vaikka uutisissa mainitaan, että jihadistista aineistoa on edelleen verkossa ja monet Isisin kannattajat tuottavat sitä oma-aloitteisesti, kannattajien viimeisen kahden vuoden aikana tuottamaa sosiaalisen median aineistoa ei käsitellä juuri lainkaan. Yksi

harvoista sitä käsittelevistä jutuista on Iltalehden juttu, jossa kerrotaan ruotsalaislehti Expressenin uutisoinnin pohjalta Isis-mielisissä suljetuissa Facebook-ryhmissä käyttäjä väkivaltaan myönteisesti suhtautuvia keskusteluja.

Uutisoinnissa palataan ajoittain aiempina vuosina julkaistuun niin Isisin itsensä kuin sen jäsenten ja kannattajien tuottamaan jihadistiseen verkkoaineistoon. Tämä tapahtuu tyypillisimmin silloin, kun käsitellään Isisin toiminnan vaiheita tai yksittäisiä Syyriaan matkustaneita henkilöitä. Lisäksi vanhempia verkkoaineistoja käsitellään muutamassa jutussa huhtikuun 2019 alussa niitä käsittelevän sisäministeriön tilaaman raportin julkaisun yhteydessä. Osassa näistä jutuista käydään varsin laajasti läpi verkkopropagandan erilaisia sisältöjä, visuaalista ilmettä ja narratiiveja.

Yksittäisistä julkaisuista useimmin mainituksi tulevat odotetusti Suomesta lähteneiden naisten sosiaalisen median julkaisut ja esiintyminen Isisin viestinnässä. Esille nostetaan erityisesti Isisin Dabiq-lehdessä vuonna 2016 julkaistu juttu, jossa nimellä Umm Khalid al-Finlandiyyah esiintynyt nainen kertoo siitä, miten hän kääntyi islamiin sekä kehottaa tekemään iskuja Euroopassa. Jutun kuvituksessa esiintyy Tempelliaukion kirkko. Lisäksi useamman kerran tulevat mainituksi Suomesta lähteneen naisen takavuosina päivittämä Umm Irbab -niminen Twitter-tili sekä Isisin Rumiyah-lehdessä julkaistu teksti, jonka kirjoittajan kerrotaan olevan Umm Musa Al-Finlandiyyah. Kaikki kolme naista päätyivät al-Holin leirille.

Verkkoaineiston käsittelyn yhteydessä esiintyy useita kertoja lyhyitä suoria sitaatteja jihadistien kommenteista. Jutuissa on lisäksi ajoittain kuvia ja kuvakaappauksia Isisin ja sen kannattajien takavuosina tuottamasta materiaalista. Osa näistä on kuvakaappauksia Isisin entisestä johtajasta Abu Bakr al-Baghdadista. Lisäksi on julkaistu Isisiin liittyneiden sosiaaliseen mediaan lataamia kuvia itsestään järjestön palveluksessa. Julkaistu kuvamateriaali sisältää myös edelleen kuvakaappauksia Isisin aiempina vuosina julkaisemasta aseellista taistelua korostavasta propagandasta sekä teloitusvideoista. Lisäksi Isisin tunnuksena toimiva mustavalkoinen lippu esiintyy useaan kertaan kuvissa, tyypillisesti jonkin Isisin jäsenen liehuttamana. Erityisesti näiden sitaattien ja kuvien kautta uutisoinnissa käytetään suoraan Isisin verkkopropagandan sisältöjä. Tällaisten juttujen määrä on kuitenkin pieni.

Suomenkielistä aineistoa analysoidaan jutuissa harvemmin, mikä johtunee sen vähäisyydestä. Laajimmin tällaisen aineiston sisältöä käsitellään Iltä-Sanomien huhtikuussa 2019 julkaisemassa jutussa, jossa käydään läpi Suomen naisverkostoissa aktiivisesti vaikuttaneen ja Syyriassakin käyneen "Fatiman" kirjoituksia islam-aiheisella keskustelufoorumilla aiempina vuosina. Jutussa listataan ilmeisen tiukkaan ja kirjaimelliseen islamin tulkintaan pohjautuvia näkemyksiä siitä, millainen käytös on sallittua ja millainen ei. Tässä yhteydessä siteerataan myös sellaisia viestejä, joissa oikeutetaan aseellista taistelua ja esitetään sen olevan jihadistiselle ajattelulle ominaisesti jokaisen

muslimin velvollisuus. Ilta-Sanomien uutisoinnista käy ilmi myös se, että suomalaisten käännynnäisten levittämät jyrkän salafistiset opit verkon keskustelupalstoilla ovat saaneet jotkut käännynnäisnaiset luopumaan uskostaan.

Länsimaissa tapahtuneet iskut

Länsimaissa tehtyjä iskuja koskevaa uutisointia oli eniten syksyllä 2020, jolloin tapahtui lyhyen ajan sisällä useita jihadistisina tekoina käsiteltyjä iskuja Ranskassa ja Itä-vallassa. Samoihin aikoihin uutisissa oli myös Charlie Hebdon toimitukseen viisi vuotta aiemmin tehdyn iskun oikeudenkäynti, joka alkoi syyskuun alussa 2020. Myös joitakin muita iskuja ja iskurytyksiä mainitaan, mutta ne jäävät vähälle huomiolle.

Iskujen yhteydessä ideologiaan liittyviä seikkoja käsitellään suppeasti. Suurin huomio kohdistuu tapahtumien kulusta raportointiin, silminnäkijöiden kertomuksiin ja eri tahojen reaktioihin. Yksi ensimmäisiä käsiteltyjä asioita heti iskun jälkeen on tosin teon motiivi. Motiivin käsittely rajoittuu kuitenkin yleensä lähes täysin siihen, oliko tekijä radikalisoitunut vai ei eli oliko teolla poliittinen tai uskonnollinen motiivi. Teon taustoitus ohjautuu radikalisoitumisen kautta käymään läpi iskun tekijän henkilöhistoriaa ja yhteyksiä, kun taas ideologisten näkemysten avaaminen ja taustoittaminen aatesuuntauksen nimeämistä laajemmin on harvinaisempaa.

Tekijän motiivia selvitetessä tukeudutaan viranomaislausuntojen lisäksi usein siihen, mitä tämän sosiaalisen median toiminnasta tiedetään. Osoituksena uskonnollisesta motiivista saatetaan tuoda esille esimerkiksi se, millaisia sosiaalisen median päivityksiä tai kirjoituksia tekijä on iskun yhteydessä asettanut saataville tai tehnyt aiemmin. Vuosina 2019–2020 tapahtuneista iskuista useammankin kohdalla tällaista aineistoa on saatavilla. Näiden viestien sisältöä käsitellään kuitenkin suppeasti eikä juttuihin yleensä sisällytetä isisin tai iskun tekijän tuottamaa materiaalia kuten esimerkiksi kuvakaappauksia sosiaalisen median päivityksistä tai tekijän kuvia. Jonkinlaisen poikkeuksen tästä muodostaa opettajan murha Ranskassa syksyllä 2020. Sosiaalisen median kirjoittelu ja väkivaltaan yllyttäminen nousevat silloin laajemmin puheeksi, kun käy ilmi, että tekijä oli ilmeisesti toiminut verkossa tapahtuneen yllytyksen motivoimana.

Yhteys laajempaan uskonnolliseen liikehdintään tulee luoduksi toisinaan silloin, kun uutisoidaan iskuja seuranneista vastatoimista. Itävallan ja Ranskan iskujen jälkeen nousee lyhyesti esille esimerkiksi imaamien kouluttaminen, radikaalien moskeijoiden sulkeminen ja pyrkimys poistaa nopeasti terroristiset sisällöt verkosta. Ranskan tapahtumien taustoituksessa ideologisia seikkoja käsitellään muita iskuja selvästi laajemmin. Laajempi taustoittaminen heijastaa tässä sitä, että sananvapauden tulkinta ja uskonnon asema ranskalaisessa yhteiskunnassa nousivat silloin laajasti keskusteluun

paita Ranskassa, myös muualla. Vastatoimista keskusteltaessa nousevat toisinaan esille myös huolet siitä, että väkivaltainen ekstremismi tulisi yhdistetyksi yksinomaan islamismiin ja nähdä nimenomaisesti sen vastaisena toimintana.

3.5 Koulusurmia koskeva uutisointi

Koulusurmia koskevaa uutisointia oli tutkimusjakson aikana verrattain paljon, mikä johtui lähes täysin lokakuussa 2019 tapahtuneesta Kuopion kouluiskusta ja sitä noin vuotta myöhemmin seuranneesta oikeudenkäynnistä, joihin valtaosa analysoiduista uutisista liittyy. Tämän lisäksi oli joitakin varsin suppeita uutisia Yhdysvalloissa tapahtuneista kouluiskuista sekä aiemmista koulusurmista Suomessa. Toistuva lyhyiden juttujen aihe olivat myös koulu-uhkaukset. Kuten uutisoinnissakin todetaan, keskusrikospoliisin tietoon tulee vuosittain kymmeniä koulu-uhkauksia Suomessa. Krip:n tietoon tulevat vain vakavimmat tapaukset, kun taas eritasoisia uhkauksia tulee paikallispoliisin tietoon päivittäin.¹⁵⁵ Uhkausten vakavuus vaihtelee pilailumielessä tehdyistä uhkauksista todellisiin koulusurmasuunnitelmiin. Tutkitussa uutisoinnissa mainittiin kymmenkunta koulu-uhkausta, joista osa oli tapahtunut jo aikaisemmin. Suurin osa koulu-uhkauksista jäi siis uutisoimatta näissä medioissa kokonaan.

Kuopion kouluhyökkäystä koskeva uutisointi keskittyy voimakkaasti iskun jälkeisiin pelastustoimiin, tapahtumakulun selvittelyyn, silminnäkijöiden kertomuksiin ja iskua seuranneisiin käytännön järjestelyihin. Kysymys motiivista nousee välittömästi esille, mutta sen käsittely jää vähälle, sillä tekijältä ei ollut tuoreeltaan saatavissa mitään internetiin ladattua manifestia tai sosiaalisen median päivityksiä, joissa hän olisi selittänyt tekoa tai avannut ajatteluaan. Tekoa lähdetään sen sijaan taustoittamaan tekijän henkilöhistorian kautta. Uutisissa käydään läpi tekijän entisten koulukaverien kertomuksia hänen luonteestaan ja kouluajastaan sekä tekijän koulunkäyntihistoriaa ja -menestystä koskevia tietoja. Erityistä huomiota kiinnitetään koulukiusaamiseen.

Henkilöhistorian läpikäyntiä vaikuttaa ohjaavan jo varsin vakiintunut näkemys siitä, että koulusurmat ovat ennen kaikkea seurausta tekijän psykososiaalisista ongelmista. Erityisen huomion kohteena ovat koulukiusaaminen, sosiaalinen syrjäytyminen ja mielenterveyden haasteet. Näitä syitä ei nähdä yleensä pelkästään yksilön ongelmina, vaan ne kytketään laajempiin yhteiskunnallisiin ongelmiin, erityisesti liian heikkoon oppilashuoltoon ja nuorten mielenterveyspalveluihin, sekä myös siihen, että ongelmissa

---

¹⁵⁵ Lari Malmberg, ”’Huomenna koulussa pamahtaa’ – Itä-Uudenmaan poliisin mukana kouluja uhkaillaan lähes päivittäin, vitsien seuraukset vakavia”, *Helsingin Sanomat* 8.4.2019; Verna Vuoripuro, ”Keskusrikospoliisi: ’Koulu-uhkausten tekijöitä ajaa usein jonkinlainen vääryyden kokemus ja katkeruus muita ihmisiä kohtaan’”, *Helsingin Sanomat* 1.10.2019.

olevia nuoria ei osata (ajoissa) tunnistaa. Ajoittain koulusurmat yhdistetään myös suomalaiseseen puhumattomuuden kulttuuriin, jossa varsinkin poikia on kasvatettu siihen, että vaikeat asiat ja tunteet on vain kestävä eikä niistä ole sopivaa puhua tai valittaa.

Tekijän omia näkemyksiä päästään käsittelemään varsinaisesti vasta oikeudenkäynnin yhteydessä. Jutuissa käydään läpi varsin laajasti sitä, mitä tekijä kertoi tekonsa syistä ja taustoista kuulusteluissa ja oikeussalissa. Aiempien koulusurmien kerrotaan toimineen niin sysäyksenä kuin mallina iskulle. Tekijän kerrotaan tutustuneen muun muassa YouTube-videoiden kautta aiempiin koulusurmiin ja samastuneen niiden tekijöihin. Motiiveiksi hänen kerrotaan maininneen halun kostaa sekä katkeruuden siitä, että hänellä meni huonommin kuin muilla. Tekijän sanotaan myös tiedostaneen teon saavan osakseen paljon huomiota ja herättävän kauhua ja turvattomuuden tunnetta. Itse teon toteutustavan suhteen hän oli ottanut mallia erityisesti Kauhajoen koulusurmasta ja iskusta kouluun Ruotsin Trollhättanissa vuonna 2015.

Koulusurmien syitä pohdittaessa ajatusmaailman ja ideologian rooli jää kuitenkin varsin pieneksi. Koulusurmien tekijöiden kiinnostus aiempia koulusurmia kohtaan tulee mainituksi varsinkin Kuopion kouluiskun oikeudenkäynnin yhteydessä, mutta huomiota ei lähdetä sen enempää avaamaan tai syventämään. Toisinaan jutuissa tulee mainituksi, että tekijät saavat ihailua ja kannustusta internetissä, mutta itse koulusurmiin liittyvää alakulttuuria ja virtuaalista yhteisöä käsitellään vain vähän. Columbinen koulusurma ei ole selvästikään unohtunut, sillä siihen viitataan toisinaan, mutta sen inspiroima alakulttuuri symboleineen, ajatusmalleineen ja esikuvineen vähälle huomiolle. Asiaa käsitellään laajemmin vain yhdessä jutussa, jossa puhutaan koulusurmien kulttuurisesta käsikirjoituksesta Atte Oksasen tutkimustyöhön nojaten. Asiaa sivutaan myös sitä kautta, että käsitellään koulusurmien yhteyttä vallitseviin miehuuden malleihin ja niihin liittyviin väkivaltaisii ongelmanratkaisumalleihin. Yhdysvalloissa tapahtuneiden koulusurmien taustoituu suuntautuu tyyppillisesti aselainsäädännön suuntaan.

Media uutisoinnissa on tästä huolimatta sellaisia piirteitä, jotka ovat omiaan vahvistamaan koulusurma-alakulttuurin omia käsityksiä iskujen tekijöistä ja tekojen merkityksestä. Mediassa koulusurmille annetut selitykset nimittäin resonoivat merkittävästi koulusurmien tekijöiden ja näiden ihailijoiden omien selitysten kanssa. Näissä koulusurmien tekijöitä pidetään väärin kohdeltuina uhreina, joiden kärsimys on johtunut muiden toiminnasta. Tähän sisältyy usein myös ajatus siitä, että koulusurman tekijät ovat muita tiedostavampia tai älykkäämpiä.

Media uutisointi tulee ilmeisen tahattomasti vahvistaneeksi näitä näkemyksiä korostamalla sitä, miten iskut liittyvät tekijän kokemuksiin vaikeuksiin. Mielikuvaa koulusurmajista uhreina välittää myös se, että jutuissa ilmaistaan toistuvasti, ettei kenenkään pi-

täisi joutua kokemaan koulukiusaamista tai joutua syrjäytetyksi. Nämä ovat perusteltuja huomioita, sillä tutkimustulokset tukevat sosiaalisen syrjäytymisen ja osattomuuden kokemusten merkitystä koulusurmien taustatekijöinä (koulukiusaamisen rooli sen sijaan on monitulkintaisempi).

Koulusurmien syitä käsiteltäessä on kuitenkin hyvä olla tietoinen siitä, että myös valamedian uutisointi on toiminut koulusurma-alakulttuurin merkittävänä raaka-aineena ja siihen liittyvien näkemysten vahvistajana. Koulukiusaamista on käsitelty hyvin paljon koulusurmia koskevassa uutisoinnissa, ja siitä on tullut myös keskeinen osa koulusurma-alakulttuurin omia kertomuksia ja tekojen oikeutusta.¹⁵⁶

3.6 Vasemmistoanarkismia ja antifasismia koskeva uutisointi

Tutkittavana ajanjaksona oli vähän vasemmistoanarkismia ja antifasistista toimintaa koskevaa uutisointiä, varsinkin mitä tulee sellaiseen toimintaan, jota voi pitää muodoltaan tai maailmankuvultaan selvästi ekstremistisenä. Ajanjaksolle ei sattunut tällaiseen ajatusmaailmaan nojaavia väkivallan tekoja, joka olisivat saaneet osakseen laajaa huomiota. Poliittisen väkivallan uhkaa koskevissa, yleensä viranomaisraportteihin pohjautuvissa uutisissa vasemmistoanarkismi ja antifasismi jäävät sivuroolin, jos tulevat edes mainituksi. Niihin liittyvää väkivallan uhkaa ei tällä hetkellä pidetä selvästikään kovin merkittävänä, mikä lienee yksi syy myös sille, miksi käsittely ylipäänsä jää valtakunnallisessa mediassa varsin vähäiseksi.

Suurin osa antifasistista tai vasemmistoanarkistista väkivaltaa tai sen uhkaa koskevista uutisista liittyy ulkomailla tapahtuneisiin iskuihin tai levottomuuksiin mielenosoitusten yhteydessä. Eniten tällaisia uutisia on Yhdysvalloista. Merkittävässä osassa Yhdysvaltojen protesteja kesällä 2020 koskevassa uutisoinnissa ei ole kuitenkaan suoria viittauksia vasemmistoanarkisteihin, Antifa-liikkeeseen tai yleisemmin antifasisteihin. Yhdysvaltojen tapahtumien lisäksi uutisissa tulevat mainituksi myös mellakoinniksi yltyneet mielenosoitukset Pariisissa, joissa kerrotaan olleen mukana niin sanotun mustan blokin jäseniä. Suomen osalta mainitaan lähinnä jotkin talonvaltauksset ja Helsinki ilman natsseja -mielenosoitus, jotka ovat kuitenkin sujuneet viime vuosina pitkälti

---

¹⁵⁶ Koulukiusaamisesta ja koulusurma-alakulttuurin narratiiveista katso erityisesti Jenni Raitanen, Sveinung Sandberg & Atte Oksanen, "The Bullying-School Shooting Nexus: Bridging Master Narratives of Mass Violence with Personal Narratives of Social Exclusion", *Deviant Behavior* 40/1 (2019), 96–109, <https://doi.org/10.1080/01639625.2017.1411044>.

rauhanomaisesti.¹⁵⁷ Kerätyssä aineistossa mainitaan myös vuonna 2019 tapahtunut äärioikeiston toimintaan osallistuvan henkilön pahoinpitely, jota on muun muassa tekotapansa vuoksi epäilty antifasistiseksi teoksi. Sitä ei kuitenkaan liitetä uutisoinnissa antifasistiseen toimintaan.

Vasemmistoanarkistisen ja antifasistisen liikehdinnän taustalla oleva ajatusmaailma ja tavoitteet jäävät pitkälti lyhyiden mainintojen varaan laitonta tai väkivaltaista toimintaa koskevissa jutuissa. Niitä käsitellään tarkemmin vain muutamassa henkilöjutussa, joissa haastatellaan joko aiemmin laittomassa toiminnassa mukana olleita aktivisteja tai YPJ:hin eli kurdien aseellisiin naisjoukkoihin Suomesta lähtenyttä naista. Anarkistista ja antifasistista toimintaa ja ajattelua käsitellään tämän lisäksi jonkin verran väkivallattomaan ja lain puitteissa harjoitettuun aktivismiin liittyen.

Vasemmistoaatteita koskevan uutisoinnin määrään vaikuttaa jonkin verran se, että Rojavan puolesta pidettyjä mielenosoituksia ja muuta aktivismia ei liitetä vasemmistolaiseen maailmankuvaan, vaan se esitetään ensi sijassa kurdien toimintana muun muassa Turkin sotatoimia vastaan. Tämän vuoksi sitä koskevaa uutisointia ei myöskään löytynyt miltei lainkaan käytetyillä hakusanoilla. Kuten ensimmäisessä osassa tätä tutkimusta kävi ilmi, Rojavan kysymys on monille vasemmistoanarkistisessa toiminnassa mukana oleville tärkeä, ja heitä on mukana sitä tukevassa toiminnassa Suomessa. Suurin osa Rojavan kysymykseen liittyvästä toiminnasta on lisäksi ollut täällä luonteeltaan väkivallatonta, joskin joidenkin mielenosoitusten yhteydessä on ilmennyt järjestyshäiriöitä.

3.7 Uutisoinnin haasteet ja pohdintaa vaativat kysymykset

Tämän toisen osan alussa todettiin, että ekstremistisen puheen ja toiminnan yhteiskunnallinen merkitys riippuu osin siitä, miten niitä käsitellään uutismediassa. Samalla esitettiin, ettei tätä mediahuomiota voi pitää yksinomaan kielteisenä asiana. Väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisytyön osalta viranomaisilla voi olla omista lähtökohdistaan odotuksia siitä, miten ekstremististä ajattelua ja toimintaa käsitellään uutismediassa. Mediauutisointia ei ole kuitenkaan rakentavaa arvioida pelkästään väkivaltai-

---

¹⁵⁷ Tutkimukseen ei sisällytetty Elokapinan toimintaa koskevaa uutisointia mm. siksi, että ympäristöaktivismi ei kuulunut tutkittavien ilmiöiden joukkoon.

sen ekstremismin ennaltaehkäisytyön näkökulmasta. Utismedialla on liberaalissa demokratiassa monia tärkeitä tehtäviä, joiden huomioiminen on tässä yhteydessä vähintään yhtä tärkeää.

Väkivaltaisesta ekstremismistä uutisointi sekä journalismin periaatteet ja tehtävät

Ääriilikkeet ja väkivaltainen ekstremismi ovat medialle monella tapaa haasteellisia aiheita. Uutisoinnin haasteet palautuvat pitkälti siihen, miten median tehtäviä ja uutisoinnin periaatteita pitäisi soveltaa ja priorisoida silloin, kun käsitellään toimijoita, jotka ovat demokratian vastaisia tai osallistuvat väkivaltaiseen toimintaan. Osa tehtävistä ja periaatteista nimittäin puhuu väkivaltaisen ekstremismin monipuolisen käsittelyn puolesta, kun taas toiset ohjaavat pidättäytyväisyyteen ja vahvaan harkintaan.

Totuudenmukaista raportointia yhteiskunnallisesti merkittävistä asioista pidetään median keskeisenä tehtävänä liberaalissa demokratiassa. Valitessaan uutisoinnin aiheita median tulee ihanteellisesti tehdä päätöksiä yksinomaan journalistisista lähtökohdista, vallanpitäjistä riippumattomasti ja ajatellen ensi sijassa kansalaisten etuja ja oikeutta tietää. Raportointitehtävänsä kautta uutismedia vaikuttaa merkittävästi siihen, mitkä asiat saavat laajempaa julkisuutta ja nousevat julkisen keskustelun aiheeksi. Median ajatellaan toimivan myös tärkeänä erilaisten näkemysten ja perspektiivien keskustelu- ja kohtaamispaikkana.¹⁵⁸

Väkivaltainen ekstremismi on yhteiskunnallisesti merkittävä aihe, jonka sivuuttamista uutisoinnissa olisi vaikea perustella. Ekstremististen liikkeiden ja ideologioiden käsitteilyn voi nähdä palvelevan kansalaisia tarjoamalla mahdollisuuden muodostaa ymmärrystä monipuolisesti erilaisista yhteiskunnallisista ilmiöistä. Uutisointia voi perustella lisäksi sillä, että median tehtävänä on tuoda julki monenlaisia yhteiskunnallisia ääniä. Myös demokratian vastaisten äänien liittämistä tähän joukkoon on perusteltu sillä, että se mahdollistaa niistä keskustelun ja myös niiden vastustamisen. Näiden äänien sisäl-

---

¹⁵⁸ Brian McNair, "Journalism and Democracy", teoksessa Karin Wahl-Jorgensen & Thomas Hanitzsch (toim.), *The Handbook of Journalism Studies* (Routledge, 2008); Clifford G. Christians, Theodore L. Glasser, Denis McQuail, Kaarle Nordenstreng & Robert A. White, *Normative Theories of the Media: Journalism in Democratic Societies* (Urbana & Chicago: University of Illinois Press, 2009). Julkinen palvelu, autonomisuus ja objektiivisuus nousevat esiin ydinarvoina myös suomalaisten toimittajien keskuudessa, esim. Reeta Pöyhtäri, Jari Väliverronen & Laura Ahva, "Suomalaisen journalistin itseymmärrys muutosten keskellä", *Media & viestintä* 39/1 (2016), <https://doi.org/10.23983/mv.61434>. Ks myös Julkisen sanan neuvosto, "Journalistin ohjeet ja liite", https://www.jsn.fi/journalistin_ohjeet/.

lyttämistä on perusteltu journalistisiin periaatteisiin vedoten myös sillä, että ekstremistisestä toiminnasta uutisoitaessa myös siinä mukana olevilla on oikeus tulla kuul-
luksi.¹⁵⁹

Toisaalta on myös lukuisia tekijöitä, jotka puhuvat vähintäänkin varovaisuuden puolesta ekstremistisistä ja demokratian vastaisista ideologioista ja liikkeistä uutisoitaessa. Yksi on se, että jos näitä ideologioita ja liikkeitä käsitellään kuin mitä tahansa muita poliittisia voimia, ne saattavat tulla sen kautta normalisoiduiksi. Samalla saate-
taan tulla antaneeksi suhteettoman paljon näkyvyyttä marginaalisille ajatussuunnille ja liikkeille. Pidättyvyyttä peräänkuulutettaessa korostetaan usein myös kriittisen kontekstualisoinnin tärkeyttä. Toisin sanoen silloin, kun demokratianvastaisia tai ekstremistisiä ideologioita tai liikkeitä käsitellään, tämän ei tulisi tapahtua ilman kriittisten kysymysten esittämistä. Vaarana nähdään myös se, että demokratianvastaiset ja ekstremistiset liikkeet saattavat käyttää varsinkin kriittittömäksi jäävää mediauutisoit-
tia hyväkseen omassa viestinnässään.¹⁶⁰

Pidättyvyyden puolesta puhuu myös se, että mediahuomion antaminen voi auttaa ekstremistisiä liikkeitä saavuttamaan tavoitteitansa. Selkein esimerkki tästä on terrorismi-
iskuista uutisointi.¹⁶¹ Terrorismissa tarkoituksena on nimenomaisesti saada uutismedia-
n huomio kohdistumaan tekoon ja sitä kautta vaikuttaa laajemman yleisön asenteisiin ja käyttäytymiseen. Uutistoimituksissa ollaan yleensä hyvinkin tietoisia tästä. Iskuista raportoimatta jättäminen ei kuitenkaan olisi journalismin periaatteiden mukaista. Lisäksi iskujen jälkeen kysyntä vahvistetulle tiedolle kasvaa, kun liikkeellä on paljon erilaisia huhuja. Jos uutiset eivät käsittele iskuja, tilaa jää spekuloinnille. Isku-uutisointi on näistä syistä lähes väistämättä tasapainottelua vaikeasti yhdistettävissä olevien tavoitteiden ja periaatteiden välillä. Kuvaan astuvat usein myös kaupalliset intressit, jotka luovat paineita mahdollisimman laajojen lukijamäärien tavoittamiseen. Tunteita herättävät ja dramaattiset tarinat, joita terrorismi toistuvasti tarjoaa, saavat paljon ”klikkauksia”.

---

¹⁵⁹ Esim. Anna Grøndahl Larsen, ”Newsworthy Actors, Illegitimate Voices: Journalistic Strategies in Dealing with Voices Deemed Anti-Democratic and Violent”, *Journalism* (2018), <https://doi.org/10.1177/1464884918760865>.

¹⁶⁰ Larsen, ”Newsworthy Actors”.

¹⁶¹ Terrorismista ja mediasta ks. esim. Brigitte Nacos, *Mass-Mediated Terrorism: Mainstream and Digital Media in Terrorism and Counterterrorism* (Lanham & Blymouth: Rowman & Littlefield, 2016); Cristina Archetti, *Understanding Terrorism in the Age of Global Media: A Communication Approach* (Basingstoke & New York: Palgrave Macmillan, 2013); Heather Davis Epkins, ”Covering Acts of Terrorism”, teoksessa Piers Robinson, Philip Seib & Romy Fröhlich (toim.), *Routledge Handbook of Media, Conflict and Security* (Lontoo & New York: Routledge, 2017). Vrt. Simon Cottle, *Mediatized Conflicts* (Berkshire & New York: Open University Press/McGraw-Hill Education, 2006), luku 8.

Uutisointipäätöksiä arvioidaan myös uutisoinnin mahdollisten yhteiskunnallisten vaikutusten kannalta. Esimerkiksi laajan terrori-iskuista uutisoinnin on pelätty rohkaisevan julkisuuden hakemiseen iskujen avulla. Epätoivottavana on pidetty myös sitä, jos se johtaa suhteettoman suureen terrorismin pelkoon väestön keskuudessa. Uutisoinnin vaikutuksia arvioidaan joskus myös suhteessa demokratian kestävyYTEEN. Vallassa olevien puolueiden ja poliitikkojen kritiikitöntä tukemista vierastetaan – median roolina nähdään päinvastoin vallan vahtikoirana toimiminen – mutta julkisen palvelun ja kansalaisten eduksi toimimisen näkökulmasta on pidetty tärkeänä, että median toiminta mieluummin vahvistaa kuin heikentää demokraattisen yhteiskunnan perusteita. Myös tästä syystä demokratian vastaisten ja väkivaltaisten ideologioiden ja liikkeiden käsittelyn koetaan vaativan huolellista harkintaa.

Median suhde valtioon on kuitenkin monimutkaisempi kuin pelkästään vallan vahtikoirana toimiminen. Uutisoinnissa tehdään toisinaan myös yhteistyötä valtion kanssa, tyypillisesti yhteiseen turvallisuuteen liittyvissä asioissa. Media saattaa esimerkiksi julkaista tai olla julkaisematta jotain viranomaisten pyynnöstä. Terrori-iskujen jälkeen media saattaa esimerkiksi jättää kertomatta, missä turvallisuusviranomaisilla on meillä operaatioita iskusta vastuussa olevien löytämiseksi, tai julkaista epäiltyjen kuvia tukeakseen toimintaa. Tällainen yhteistyö ei ole välttämättä mitenkään ristiriidassa median autonomisuuden kanssa, vaikka näinkin voi joissain tilanteissa olla.¹⁶²

Terrorismiuutisointia on kuitenkin ajoittain kritisoitu myös siitä, että se omaksuu liian voimakkaasti valtion ja sen turvallisuuden näkökulman tapahtuneeseen muiden näkökulmien kustannuksella. Tämä voi ilmetä esimerkiksi niin, että raportointi tukeutuu voimakkaasti viranomaislähteisiin, kun taas muita lähteitä käytetään vähän. Uutisoinnissa saatetaan myös omaksua suoraan valtionjohdon käyttämä terminologia ja tulkinat tapahtuneesta. Myös terrorismiin liittyvät turvallisuusuhat saatetaan esittää vahvasti valtiollisen turvallisuuden näkökulmasta samalla, kun terrorismin ja sen vastaisen toiminnan vaikutukset eri väestöryhmiin jäävät käsittelemättä. Valtiokeskeinen uutisointi on tyypillistä etenkin heti iskujen jälkeen.¹⁶³

Jonkinlainen konsensus vaikuttaa olevan siitä, että väkivaltaisesta ekstremismistä uutisoiminen on tärkeää, mutta sen käsittely vaatii pidättyvyyttä ja tapauskohtaista harkintaa. Journalismia koskevan tutkimuksen perusteella toimittajien piirissä vaikuttaa toisaalta olevan eriäviä näkemyksiä siitä, miten ekstremistisiä liikkeitä ja ideologioita tulisi tarkemmin ottaen käsitellä. Tämä ei ole yllättävää, koska kyse on aihepiiristä,

---

¹⁶² Ks. Christians ym., *Normative Theories of the Media*, luku 9.

¹⁶³ Tätä koskevia tutkimuksia vetää yhteen esim. Zohar Kampf, "News-Media and Terrorism: Changing Relationship, Changing Definitions", *Sociology Compass* 8/1 (2014), <https://doi.org/10.1111/soc4.12099>.

jonka uutisoinnissa on vaikea löytää tasapainoa journalismia ohjaavien eri periaatteiden välille.

Ehdotuksia uutisoinnin kehittämiseksi

Jos suomalaisen uutismedian väkivaltaista ekstremismiä koskevaa uutisointia tarkastellaan edellä mainittujen näkökohtien valossa, sen voidaan todeta olevan monilta osin oikeasuhtaista ja vastuullista. Samalla nousee myös esiin näkökohtia, joita voisi olla hyödyllistä pohtia jatkossa tarkemmin.

Onko uutisoinnin määrä ollut kaikilta osin suhteessa tapahtumien ja ilmiöiden yhteiskunnalliseen merkitykseen? Kuten aiemmin tuli jo ilmi, väkivaltaiseen ekstremismiin liittyvä uutisointi on keskittynyt voimakkaasti tiettyjen tapahtumien ympärille. Osa näistä tapahtumista on jäänyt varsin vähälle huomiolle, kun taas toisista on kirjoitettu lyhyen ajan sisällä parikin sataa juttua. Kaikkien laajaa huomiota saaneiden tapahtumien kohdalla huomion määrä ei vaikuta jälkikäteen tarkasteltuna itsestään selvästi perustellulta. Näin on al-Holin kysymystä koskevan uutisoinnin kohdalla. Aihe kiinnosti laajasti yleisöä, mutta sitä käsittelevän uutisoinnin määrä ja osin myös sisältö ei vaikuta olevan täysin suhteessa sen merkittävyyteen ja siihen liittyviin uhkiin. Myös Christchurchin iskua koskeva uutisointi oli huomiota herättävän runsasta. Lisäksi voi olla syytä pohtia, onko itsenäisyyspäivän mielenosoituksiin liittynyt päiviä kestävä uutisointi ollut täysin perusteltua. Uutisoinnissa kiinnittyy muutenkin huomio siihen, että Pohjoismaiseen Vastarintaliikkeeseen liittyvistä asioista on uutisoitu varsin matalalla kynnyksellä.

Äärioikeistolaisten iskujen kohdalla runsas uutisointi näyttäytyy ongelmallisena myös siksi, että osalla tästä huomiosta on ollut taipumus suuntautua iskun tekijöiden itsensä laatimaan aineistoon kuten manifesteihin. Manifestien ja muiden viestien sisältöön on viitattu usein kielteisillä sanavalinnoilla ja sitä vain lyhyesti referoiden. Toisaalta vaikka iskujen tekijöiden näkemysten käsittely on ollut sävyltään hyvin kriittistä, niin se ei poista sitä, että nämä näkemykset ovat saaneet isku-uutisoinnin myötä merkittävästi julkisuutta.

Aineistoista käy myös ilmi, että toimittajien parissa on kipuilua sen suhteen, kuinka laajasti äärioikeistolaisille ajatuksille tulisi antaa näkyvyyttä. Erityisen selvästi tämä näkyy osassa etnonationalismia koskevaa uutisointia seuranneessa keskustelussa. Osa mielipiteellisestä aineistosta myös pohtii esimerkiksi sitä, miten joukkoampujien motiiveista tulisi uutisoida. Varsinaiset uutiset tuovat tämän lisäksi esille asiantuntijanäkemyksiä muun muassa siitä, miten äärioikeistolaisista symboleista uutisointi saattaa auttaa trollaajia ja kuinka salaliittoteorioiden näkyvyyden vähentäminen on

kenties tehokkain keino niiden torjumiseksi. Vaikuttaakin siltä, että toimittajat tiedostavat äärioikeistolaisista ja muista mahdollisesti väkivaltaan yllyttävistä aatteista uutisoinnin problematiikan, mutta linjanvedot eivät ole aina aivan selviä.

Onko toimituksissa selviä ja kattavia linjauksia siitä, miten väkivaltaiseen ekstremismiin osallistuvien tuottamaa aineistoa käsitellään uutisoinnissa? Terrori-iskujen uutisoinnissa on melko lailla vaihtelevuutta paitsi juttujen määrässä niin myös siinä, miten iskujen tekijöitä ja näiden tuottamaa aineistoa on käytetty. Joidenkin iskujen kohdalla tekijöiden kuvia ja sosiaalisen median päivityksiä ei ole julkaistu, vaikka niitä olisi ollut saatavilla. Toisten kohdalla taas etenkin iskun tekijöiden manifesteja käsitellään useampaankin otteeseen. Lisäksi ääri liikkeen symboleja sisältäviä kuvia ja näiden tuottamaa visuaalista aineistoa julkaistaan ajoittain. Tällaisen aineiston julkaiseminen voi olla perusteltua, mutta uutisoinnin analyysi kokonaisuudessaan herättää mielikuvan, että linjaukset asian suhteen voisivat olla joiltain osin selvempiä ja kattavampia, jotta uutisia kulloinkin tekevät toimittajat voisivat nojata niihin. Tätä vahvistavat myös aiemman tutkimuksen tulokset, joiden mukaan esimerkiksi manifestien käsittelytapa saattaa olla kiinni siitä, kuka toimittaja on kirjoittanut jutun.¹⁶⁴

Voisiko väkivaltaisen ekstremismin laajempi taustoittaminen olla hyödyllistä, erityisesti mitä tulee ideologiaan ja mukana olevien näkemyksiin? Uutisoinnin tehtävänä on tarjota vastauksia mitä-, missä-, milloin- ja kuka-kysymyksiin. Tämän lisäksi siltä odotetaan myös miksi-kysymyksen käsittelyä eli tapahtuneen selittämistä ja kontekstualisointia. Terrorismia koskevan uutisoinnin osalta toimittajat vaikuttavat aiemman tutkimuksen perusteella ajattelevan, että kontekstualisoivaa uutisointia ei välttämättä tehdä niin paljon kuin olisi paikallaan, varsinkaan terrori-iskujen välisenä aikana.¹⁶⁵ Uutisaineiston analyysi tukee tätä käsitystä siinä mielessä, että suuri osa uutisoinnista suuntautuu enemmänkin mitä-kysymykseen kuin miksi-kysymykseen vastaamiseen. Tähän tosin saattaa olla vaikuttamassa se, että analyysin kohteena olivat etupäässä uutisjutut, mikä ei välttämättä ole otollisin formaatti laajempien kontekstualisoivien juttujen tekemiselle.¹⁶⁶

Väkivaltaista ekstremismiä voi kontekstualisoida monin tavoin, ja tämän raportin kannalta kiinnostavin osa tätä koskee ideologiaa. Tutkitussa aineistossa on varsin paljon vaihtelua sen suhteen, kuinka paljon siihen liittyvää kontekstualisointia juttuihin sisältyy. Äärioikeistoon liittyvässä aineistossa tätä on eniten ja siinä myös äärioikeistolai-

---

¹⁶⁴ Saara Tammi, *“We are, well, in a shitty situation”*: Journalists’ perceptions of the role and responsibility of the media in terrorism reporting. Pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto, 2020.

¹⁶⁵ Tammi, *“We are, well, in a shitty situation”*.

¹⁶⁶ Simon Cottle, *Mediatized Conflicts*.

sen aatemaailman kehittyminen yhdistetään laajempaan yhteiskunnalliseen kehitykseen. Uutisjutuista välittyy kokonaisuudessaan varsin laajasti jaettu käsitys siitä, että äärioikeistolaiset ideologiat ovat valtavirtaistumassa ja niihin liittyvä ekstremistinen puhe on yleistä sosiaalisessa mediassa. Sosiaalisen median äärioikeistolaisten sisältöjen nähdään valtavirtaistavan rasismia ja muukalaisvihamielisyyttä ja puoluepoliittisten toimijoiden tällaisia näkemyksiä kohtaan osoittaman ymmärryksen ruokkivan sitä entisestään. Osasta uutisia välittyy tämän lisäksi käsitys siitä, kuinka äärioikeistolainen ideologia etenee huumorin kaapuun verhoituna. Huumorin roolin ymmärtäminen osana äärioikeiston toimintalogiikkaa onkin tärkeää ja myös osa tutkijoista on arvioinut, että humoristiset äärioikeistosisällöt edesauttavat maailmankuvan normalisointia verkkoympäristössä.¹⁶⁷

Jihadistista toimintaa ja ajattelua koskevissa jutuissa aatemaailman käsittely jää vähemmälle huomiolle ja taustoittamiselle. Tähän voi olla vaikuttamassa se, että jihadismi on äärioikeistoliikkeitä ja koulusurmia etäisempi ja vaikeammin lähestyttävä ilmiö eikä suomenkielisten medioiden toimittajakuntaan ole välttämättä kehittynyt vielä kovin laajaa osaamista aihepiiristä (joskin aiheita paljon käsitelleitä toimittajia on nykyisin jo useita). Kyse voi olla myös aineiston saatavuudesta. Esimerkiksi jihadistisen aineiston seuraaminen verkon välityksellä on varsin haastavaa siihen kohdistettujen vastatoimien ja kielitaitovaatimusten vuoksi. Taustalla lienee vaikuttamassa myös varsin laajasti omaksuttu tapa nähdä radikalisoituminen ensi sijassa yksilön sosiaalisten ja psykologisten haavoittuvuuksien tuloksena eikä niinkään tarkastella sitä ideologian ja moraalien muutoksen kautta.

Nimenomaan jihadistiseen aatemaailmaan liittyvien seikkojen käsittelyä voi lannistaa myös mediaa kohtaan esitetty perusteltu kritiikki siitä, miten jihadistisesta terrorismista uutisoitiin 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä ja erityisesti miten siinä käsiteltiin terrorismin ja islamin välistä suhdetta. Näiden kokemusten valossa voi tuntua turvallisemmalta keskittyä tapahtumiin ja jättää aatemaailmaan ja uskoon liittyvät kysymykset käsittelemättä. Uutisointia ei helpota lainkaan se, että niin terrorismi, radikalisoituminen kuin islamkin ovat voimakkaasti latautuneita aiheita, joiden kautta käydään aktiivisesti myös identiteettipoliittisia kamppailuja.

Kaiken tämän huomioon ottaenkin voisi olla paikallaan pohtia, olisiko jihadistista aatemaailmaa perusteltua käsitellä enemmän ja olisiko löydettävissä tapoja tehdä se niin, että aiempaa uutisointia leimanneet ongelmakohdat olisivat ohitettavissa. Jihadististen liikkeiden aatemaailman käsittelemättä jättämisessä on nimittäin se haaste, että se on

---

¹⁶⁷ Luke Munn, "Alt-right Pipeline: Individual journeys to extremism online", *First Monday* 24/6 (2019), <https://doi.org/10.5210/fm.v24i6.10108>.

omiaan luomaan tyhjiötä, jonka ottavat haltuunsa siitä mielellään omista lähtökohdistaan puhuvat tahot. Jihadismin ymmärtäminen ilmiönä jää myös väistämättä vajaaksi ilman sen aatemaailman huomioimista.

Miten syvällisempi perehtyminen ekstremistisiin aatemaailmoihin voisi hyödyttää siitä raportointia? Aineistosta välittyy mielikuva, että ekstremististen ideologioiden ja niihin liittyvien narratiivien tuntemus on mediassa toistaiseksi jokseenkin epätasaista. Näiden ideologioiden ja narratiivien tuntemuksen syventämisestä olisi hyötyä aihetta koskevassa uutisoinnissa. Varsinaisen asiantiedon karttumisen lisäksi siitä olisi apua myös ääriliikehdintää koskevien uutisointitapojen pohtimisessa, sillä ekstremististen ideologioiden ja narratiivien tuntemus auttaisi myös välttämään niiden tahatonta vahvistamista ja oikeuttamista.

tietokayttoon.fi

ISBN PDF 978-952-383-201-5
ISSN PDF 2342-6799